

APOLOGIA

PRO IVRAMENTO FIDELITATIS,

Primùm quidem ΑΝΩΝΥΜΟΣ: Nunc verò ab Ipso AVCTORE, Serenissimo ac Potentiss. Principe, IACOBO DEI gratiâ MAGNAE BRITANNIAE, Franciæ & Hiberniæ Rege, FIDEI Defensore denuò edita.

Cui præmissa est PRAEFATIO MONITORIA Sacratiss. Cæsari RODOLPHO II. Semper AVGVSTO, Cæterisq; Christiani Orbis *Serenissi. ac Potentiss. Monarchis ac Regibus: Illustriss. Celsissimisque Liberis Principibus, Rebuspublicis atque Ordinibus inscripta, eodem* AVCTORE.

PSAL. 2. Vers. 10.
Et nunc Reges intelligite; erudimini qui iudicatis terram.

ROM. 14. Vers. 13.
Non ergo amplius inuicem iudicemus: Sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.

LONDINI

Excudebat *Ioannes Norton*, Serenissimæ Regiæ Maiestatis, in Latinis, Græcis, *& Hebraicis Typographus.*

ANNO 1609.

Cum priuilegio Regali.

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE

SACRATISSIMO
ATQVE INVICTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
RODOLPHO II.
ROM. IMP. *Semper*
AVGVSTO;

SERENISSIMIS ATQVE
POTENTISSIMIS
CHRISTIANI ORBIS
MONARCHIS ac
REGIBVS;

ILLVSTRISSIMIS CEL-
SISSIMISQVE LIBERIS
PRINCIPIBVS, REBVS-
PVBLICIS ATQVE
Ordinibus;

FRATRIBVS, CONSANGVINEIS,
AFFINIBVS, FOEDERATIS, *atque*
Amicis Charissimis,

IACOBVS

IACOBVS DEI GRATIA, MAGNAE BRITANNIÆ, FRANCIÆ & HIBERNIÆ REX,

FIDEI Verè Christianæ, Catholicæ, Apostolicæ, Veterísque ac *Primitiuæ Ecclesiæ, tot Episcoporum*, aliorúmq; Fidelium Martyrij gloriâ coronatorum sanguine Illustris, Propagator, ac DEFENSOR:

IN CHRISTO IESV, omnium nostrûm SERVATORE ac MEDIATORE vnico, SALVTEM *Fœlicitatémq; perpetuam*.

SACRA-

SACRATISSIME ATQVE INVICTISSIME IMPERATOR, SERENISSIMI POTENTISSIMIQVE REGES, ILLVSTRISSIMI CELSISSIMIQVE PRINCIPES, INCLYTI ORDINES, FRATRES, CONSANGVINEI, AFFINES, FOEDERATI ATQVE AMICI CHARISSIMI,

VOBIS, *ad quos iure ac meritò pertinet, consecro dedicóque Monitoriam hanc meam Præfationem, quam Apologiæ pro Iuramento fidelitatis iam secundùm editæ, visum est præfigere. Caussa enim communis agitur, & quæ ad ius dignitatemq́ pertinet omnium non modò Regum, sed aliorum etiam quibuscunq́ suprema est à Deo rerum Ciuilium demandata potestas. Quòd si in omni societate; siue vniuer-*

sitate ciuium, siue opificum collegijs, vnicuiq; ea cura est, ne quid ex illius communitatis, cui fidem dedit, priuilegijs delibetur; omnésque adeò communem agi rem existimantes coïtione facta cuiuis se periculo potiùs obijciunt, quàm vt vel tantillum de immunitatibus suis detrahi patiantur: si tenuioris, inquam, fortunæ hominibus tantus insedit animorum ardor, tanta tuendorum iurium & priuilegiorum sollicitudo, vt iniuriam, vel infimo cuique illatam, omnes ad se pertinere putent; quid nobis in pari caussâ faciendum, quos Deus in altissimo dignitatis gradu, quasi suos Vicarios & Legatos ad exercenda iudicia, in suo solio collocauit?

Quæ me ratio impulit, vt rem vobis exponerem, quæ non tam propriè me attingit, quàm ad vires auctoritatis nostræ (de Regibus generatim loquor) debilitandas, & iura conuellenda, aditum patefacit. Cùm autem Pronunciatum sit, non omnium modò gentium ordinúmque moribus inuiolatè receptum, sed & iuris Ciuilis, quo maxima

pars

pars orbis Christiani regitur, auctoritate comprobatum, vt æquas in disceptando partes obtineant, qui consimilem fouent caussam: quanto magis vestrâ hoc interest quod nunc agitur, cùm non in pari aut simili, sed eâdem prorsus caussâ versemini, quam vnà mecum omnes aut fouetis, aut saltem fouere debetis? Quoniam igitur vna eademque omnium est caussa, cùm Ciuilia, tum Municipalia omnium populorum iura concedunt, monéntque, vt simul ad patrocinium coëant, quos eadem caussa, & vnum discrimen coniungit. Quin & ipse Naturæ sensus hoc docet, quod Poëta cecinit:

——— ecquid
Ad te pòst paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Expergiscimini igitur, dum tempus est, & licet, neque sinite somno diuturniore incîdi in singulis, ad ruinam vniuersorum, auctoritatis vestræ neruos; qui iunctis viribus complicati, velut in laqueum excrescerent tam validum, vt si hostis eum rumpere pertendat, cum Achitophele potiùs suffoce-

 tur,

tur, quàm perfringendo possit euadere. Nunc dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Quod autem ad Apologiam attinet, certè mihi visum non fuit, vt cùm primùm est edita, frontem eius nomine meo insignirem; neq; ea tamen mente, vt eam aliquando eiurarem. Satis insidebat animo, quod excerptũ ex Scripturis in Præfatione ad Lectorem in ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ *inserui*, Nihil tam occultum esse, quod non aliquando reuelabitur: *quo in loco sum pollicitus (nec auspice Deo datæ fidei deero) nihil me in secretissimis penetralibus moliturum, quod, si foras sit prolatum, possit mihi ruboris pudorisue necessitatem afferre.*

Apologiam sanè meam suppresso auctoris nomine primùm emisi, cùm hoc mihi consilium duabus potissimùm de caussis placuisset. Prior erat, ipsius rei de qua agebatur argumentum; altera, hominum quibuscum negotium erat conditio. Res enim & materia scribendi, ad quam accingebar, tractatus erat argumentis & quæstionibus

Theo-

Theologicis plenus, quibus iusiurandũ fidelitatis ab eorum, qui in illud scripserant, calumnijs asserebam. Mihi autem penè indignum videbatur nomen Regium libris eiusmodi, qui scholasticas disputationes continent, præfigi; cùm potiùs è Maiestate nostrâ sit Edicta & Decreta scribere. Nam neq; me Pontifice vlla ex parte inferiorem esse credo, (pace illius dixerim) quem eâdem ratione Censores meæ Apologiæ excusant: eum quippe Breuia strictim & præcisè conscripsisse; nec aut rationes aut argumenta addidisse; quòd non sit illius disputare, sed iudicare atque decernere.

Altera tacendi nominis ratio mihi fuit, eorum cõditio cum quibus ad disceptandum descendebam. Quanquam enim paucis Põtificia Breuia notabam, mihi tamen id præcipuè laboris dederam, vt Bellarmini literas ad Blackwellum refellerem. Neque verò mihi vnquam persuasi, tantum esse in purpura Cardinalitia dignitatis, vt occurrere Regio fulgori par ac æmula, & velut æquali maiestate cum eo possit ad

certamen componi. Nam & multa millia in ſubditis habeo, qui ſplendore natalium Bellarmino non concedant: & hanc illius Eccleſiaſticam dignitatem, Cardinalatum inquam, neſcio quo loco, aut precio habeam, ſiue ad Scripturarum auctoritatem, ſiue ad Imperatorum Conſtitutiones expendam: cùm ſit nihil aliud, quàm noua Paparum inſtitutio, quam in immenſum excreſcere deceſſorum noſtrorum, Regum inquam, qui his aliquot ſæculis rem Chriſtianam rexerunt, mollis, & ad omnia Pontifici cõniuens lenitas permiſit. Sed & quanquam Apologiæ meum nomen non præſcripſi, nihilominus veſtrûm aliquot, ad quos hoc quod agitur potiſſimùm ſpectat, Fratres & Conſanguinei mei chariſſimi, ex Legatis ſuis reſcire potuerunt, me, nihil diſſimulato nomine, cùm primùm ille liber prodiſſet, iis aliquot exemplaria obtuliſſe, auctoremque palam eſſe profeſſum. Anglus item Paragraphiſta, vel potiùs petulans ille atque peruerſus Parſonius (quandoquidem ſuo illo P. tantopere delectatur) rectè verèq; animaduertit,

tit, mea insignia ipsi fronti voluminis præposita fuisse: quod haud temere fit in libris, quos priuati homines euulgant. Unde facile est ipsius malam mentem arguere, qui vt in me inuehatur atrocius, Auctoris ignorationem prætendit. Nunc verò quum animaduertam, licet ab Apologia nomen meum abstinuerim, Censores tamen meos nihilo mitiores factos, calamum à conuitiorum plaustris non abstinuisse: (nec enim pepercerunt in me inclementer dicere, modò nominatim ac directè, modò obliquè auctorem exagitando) iam omnino maturum est velum exuere, nec dubitanter aut furtim meos fœtus agnoscere, tanquam pudendos & exponendos produxissem. Sed vt melius totius quæstionis vim ac rationem percipere possitis, à principio omnia repetenda sunt, & quibus initijs ac fundamentis hæc tanta controuersia excitata est.

Horrenda illa & prodigiosa coniuratio, quæ per tormentarij pulueris impetum destinabatur, de cuius flagitij immanitate nulla vnquam ætas conti-

cescet, (quanquam illius mentio tam sæpe repetita mitem ac misericordem Parsonij animum perfodiat) non in me tantùm meósq; posteros inita, publicos etiam Regni Ordines euertere ac delere instituerat; nec alij tãti facinoris auctores, quàm Papistæ aliquot, præpostero suæ Religionis subuehendæ zelo, ad hanc immanitatem inducti. Ex ijs nonnulli tantâ pertinaciâ obstinauerant scelus, vt nec in supremo vitæ articulo detestarentur suum crimen, supremísq; verbis, & penè superueniente morte præcisis, reos se vllius flagitij confiteri abnuerent, aut petere cogitati facinoris veniam, nisi priùs Romana Ecclesia, hoc tantæ coniurationis consilium, suâ sententiâ damnauisset. Nec multò pòst innotuit, non paucos ex meorum subditorum numero, qui Romanam religionem profitentur, omnis conditionis atq; sexus, alios domi, alios foris & apud gentes exteras, confusa & obscura significatione resciuisse, magnum aliquid, quo Romanæ Ecclesiæ vtilitas promoueretur, in id coeuntium Ordinum tempus comparari: quanquam illis, ne vulgata

gata res secretum omne perderet, destinatæ rei modus, ac consiliorum ratio nequaquam proderetur. Sed & certæ precationũ formulæ conceptæ, & à multis vsurpatæ, quibus prosperos successus tanto & tam graui negotio precabantur. Ipsi quoque coniurationis auctores atque architecti in constantiæ suæ pignus, & silentij auctoramentum, sæpius, & multorum sacerdotum ministerio, Eucharistiæ sacramento sumpto, animos suos ad flagitium obfirmârunt. Quidam præterea ex Iesuitarum primarijs contagione tanti sceleris infecti. ex his aliquot matura ad exteras gentes fuga vim iudiciorum eluserunt. intercepti aliquot (inter quos Sanctus ille Garnetus & Ouldcornius) & facinus confitentes, capitis supplicio affecti sunt.

Hæc tanta & tam atrox coniuratio, tot circumstantijs infamis, vtrum illis Regni Ordinibus, in quorum exitium conflata fuerat, iustam occasionem præbuerit, vt cùm primùm deinde conuenissent, magno, ardentíque animo omnes vias quærerent, inirentque, quibus posset deprehendi, an adhuc restarent hîc ali-

qui, qui cum coniuratis in tam immani ſcelere ſentirent; id verò veſtri iudicij ſit, quos Deus præcipuos ſibi in terris Vicarios in adminiſtratione Iuſtitiæ eſſe iuſſit. Inter cætera, quæ ad hanc rem facere videbantur, hoc etiam fidelitatis Iuſiurandum, quod hodie tam indignè ab iniquis æſtimatoribus carpitur, ſancitum, & inter publica Ordinum decreta relatum eſt. Quòd ſi tunc leges aliquæ triſtiores ſunt in Papiſtas latæ, qui tamen receptis hîc antea legibus minùs audientes erant, ſanè temporis, lociq; & hominum *denique ratio, qui eas ferebant, vobis omnem, ſeu mirandi, ſeu indignandi anſam præripiet; cùm hæc omnia ſeueritatem iſtam legum in Pontificios non tam ſuaſerint, quàm extorſerint.* Tempus *erat, proximus Ordinum conuentus poſt patefactum & illuſtratum coniurationis ſcelus.* Locus *autem idem ille, in quem parata fuerat ſulphureorum fulminum immanitas: vt, vel parietum aſpectus ipſe, ad tam recentis atrocitatis memoriam intuentes excitaret. Ipſi quoque* Homines *non alij, quàm qui publice ad celeberri-*

mum

num illum Conuentum fuerant delegati; quibus nempe tam cruentum funestúmque exitium intentabatur. Ita tamen animus meus, & instituta administrandarũ rerum ratio, ab omni acerbitate abhorret, vt vix vlla ad superiores leges seuerior accessio in hunc vsque diem executioni mandata sit. Atque vt certioribus indicijs perditam horum conuitiatorum malitiam deprehendere possitis, qui hoc iusiurandum excogitatum esse impudenter asserunt, ad improuidorum Pontificiorum conscientias in caussis fidei in fraudem illiciendas, rem omnem paucis expediam.

Ea pars publicorum Ordinum, quæ inferiore Curiâ continetur; (inferiorem domum Parliamenti vocant) cùm primùm conciperetur iurisiurandi formula, clausulam inseruerat, quâ Pontifici excommunicandi mei potestas adimebatur. sed hanc clausulam induci protinus ac deleri volui, vt vis alia huius iurisiurandi non esset, quàm excommunicationem Pontificis, iustam ac legitimam caussam meis subditis ministrare non posse, vt quicquam apertis aut clan-

destinis consilijs, in me, meúmue imperium moliantur : qui abdicandorum Regum ius, nullo legitimo modo Pontifici quæsitum esse censeam : & hanc iniustam Paparum vsurpationem & violentiam sæcularem, Excommunicationis, quæ spiritualis censura est, fines longè latéque excedere arbitrer. Tanto studio, tantáque sollicitudine cauebam, ne quicquam hoc iureiurando contineretur, præter fidelitatis illius, ciuilísq; & temporalis obedientiæ professionem, quam ipsa Natura omnibus sub regno nascentibus præscribit : addita sponsione, qua opem & auxilium contra omnem vim debitæ fidei aduersam à subditis stipulabar.

Hoc igitur iusiurandum tantis támq; iustis rationibus subnixum, tam æqua támque moderata formula conceptum, cuius vnus ille finis erat, vt Pontificij nequaquam turbulenti, cæteráque boni ciues, ab eis dignoscerentur, quorum animis opiniones illæ furiosæ & sanguinariæ inhæserant, quæ coniurationem nitrati pulueris pepererunt: Hoc, inquam, iusiurandum cum promulgatum esset, positúmque

positúmque iam in vsu, tantum turbarum in Pontificis, Clerique Pontificij animis conciuit, vt instar vndarum vndas superuenientium ipsa Breuia in Angliam certatim aduolarent, quibus interdicebatur Catholicis, ne se illius sacramenti religione obligarent: rem esse fidei contrariam, quámque ipsi sine iactura animarum admittere non possent. Cardinalis quoque Bellarmini literæ ad Blackwellum allatæ sunt, in eandem sententiam quidem scriptæ, sed quibus prolixiùs de hoc iureiurando disserebatur.

Hîc ego tam æqui iurisiurandi támque legitimi tam iniustam oppugnationem mecum perpendere; hîc metuere, ne Sophistarum illorum calumnijs & argutijs rudes simplicioris vulgi animi, religionis & conscientiæ obtentu, in fraudem inducerentur. Visum itaque è re esse, vt huius iurisiurandi Apologiam ederem, in qua suscipiebam probandum, nihil in eo contineri, nisi quod ad obedientiam merè ciuilem ac temporalem spectat, qualis summis Principibus à subditis debetur: huic autem æ-

qui∫simæ

æquissimæ legi controuersiam non aliunde esse motam, quàm ab ambitiosâ Pontificum tyrannide, quam illi contra auctoritatem scripturarum, contra Cōciliorum antiquorúmque Patrum mentem sibi in temporalia Regum iura & auctoritatem iniustè vsurparunt: in qua quidem Regum auctoritate asserenda totam meam Apologiā impendi.

Sed cùm id operis emisissem, ecce tibi exortos subitò duos Censores, qui non tam argumentis in librum, quàm in me conuitijs certauerunt; vt impudentiam hominum omnes meritò mirentur. Cùm enim librum Anglico sermone conscripsissem, qui, pro argumento, iurisiurandi Anglicani patrocinium complecteretur, totáq; res Anglos meos potissimùm tangeret; & mox aliqui, faciliorem illi viam ad exteras gentes sterni cupientes, eundem latinitate donassent; rediȷt ad me non multò pòst malè mulctatus, & vtróque idiomate vapulans. Atq; equidem credo, si tot támq; varijs linguis prodȷsset, quotquot erant in illa confusione Babylonica, vexatum illis omnibus fuisse rediturū: ex quo intelligas, quàm

impiger

impiger sit Diabolus, & quàm in omnes
occasiones intentus, quò venenatas suas
merces extrudat. Sed illorum malam
mentem vel hoc ipsum liquidò arguat,
quòd me statim gemina cõfutatione ex-
ceperint: Blackwelli autem Archipres-
byteri libro (quo ille huius iurisiurandi
æquitatem, & ius Regum in rebus ciui-
libus innumeris Scholasticorum Ponti-
ficiorum testimonijs, tuetur) ne verbo
quidem responderint.

Quod ad istum, qui mihi Anglicè
respondit, fugitiuum illum meum, &
officiorũ, quæ mihi iure naturæ debuit,
eiuratorem; neque sacras vestras au-
res violari, neque stylum meum fœdari
patiar, in eo homuncione depingendo;
qui non erubuit, immò non exhorruit
debacchari, atque acerbitatis suæ virus
in Reginam recentis fœliciśq; memoriæ
euomere. Subditúmne Principi natu-
rali maledicere? Virum fœminæ, eique
Heroinæ conuitiari? Hominem pium,
externa saltem professione, in demor-
tuam impiè insultare? Denique Rha- οὐχ ὅσιν
damanthi munus inuadere, sedere atq; φθιμένοι-
agere Iudicem apud inferos? Hoc illum σι λοιδο-
ρεῖν.

cruciat

cruciat ſcilicet; hinc omnis illius furor & rabies, quòd ferre non poteſt, vel me ſucceſſorem, vel quenquam ex eius miniſtris, quicquam honorificè de ea prædicare. Maledictus, qui maledicit vncto Domini: pereátque interitu Core, qui peccauit in contradictione Core: foras eiuſmodi canes, porcíque eijciantur, extra cœleſtem, dico, Ieruſalem.

Venio nunc ad illum, qui Latinè in me ſcripſit. ſanè de homine ipſo quod dicam, non habeo: ex ſubditis meis non eſt; Domino ſuo ſtat, vel cadit. hoc tamen mihi conſtat, vtrumq; eorũ iecisse ſortem ſuper libro meo, quem diuidere non poterant. fugitiuo meo obtigit, vt defunctæ Reginæ memoriam conuitijs oneraret; ſed non alia re, quàm reſte refellenda ſunt huius rabulæ mendacia. Alteri externo, vt me meámque Apologiam petulantius laceſſeret, quod & videbatur maiori cum audacia facturus, & reuera confidentius præſtitit: ſed quam iuſtè ſiue ipſam materiam, ſiue tractandi modum ſpectes, nunc videndum.

Primùm quidem, quis illi libro au-

ctor

ctor sit, tantùm ex coniectura augurari possum. id nominis sibi adscripsit, Matthæus Tortus Cardinali Bellarmino à sacellis; distortus sanè Doctor, tortuosa Matæologia imbutus; auctor obscurus; mihi quidem prorsus incognitus, & parũ vt opinor, ex vllis suis operibus orbi notus. Quis non igitur perditum nebulonem arbitretur, qui non in refutando tantùm Rege, sed etiam calumnijs onerando, prima artis suæ rudimenta posuerit? Verùm quisquis totius libri seriem accuratè perpenderit, quàm elato spiritu stylóque decurrat, vt nec toti Regum ordini, nec mihi nominatim ipsi pepercerit, quanto denique fastu & supercilio, hæc & similia in eo scribantur; [a] Habemus enim exemplaria Breuium illorum in manibus: & [b] Decernimus &c. *id quicquid est operis, Cardinali certè potiùs quàm illius ministro imputauerit, ac quo loco præcipuè* [c] certitudinem suam moralem, *& suum illud* piè credi *sibi à me obiectum conqueritur, fœdo memoriæ lapsu suam ipse laruam prodens,* [d] Mala fide nobiscum agit, *inquit; hoc ipso non*

[a] Pag. 46
[b] Pag. 63
[c] Pag. 69
[d] Ibid. 69.

non alium esse se à Bellarmino confessus. Sed sit sanè Torti, quisquis ille est, non autem personati Cardinalis liber: factum omninò præstare Cardinalem oportet, cùm & bonus iste Tortus ex illius familiâ sit, & patrocinaturus Domino caussam susceperit; cùm sit, inquam, negotiũ Bellarmini, & per seruum tanquam procuratorem gestum, quicquid in eo actum est, non potest non Bellarmino imputari; cùm præsertim Anglus ille meæ Apologiæ oppugnator, quater prædixerit, eam aut operâ Bellarmini aut mandato propediem refutandam.

Nunc verò rem *ipsam, obsecro, &* modum *respondendi videamus. certè* modus *ipse ab omni modestia alienus, dehonestandæ materiæ abundè suffecerit. Primùm enim ad arrogantiam suam prodendam, in Præfatione Typographo Politano adscripta, qui hunc elegantem (ita enim appellat) libellum excudit, Cardinalitiam dignitatem in omnibus cum mea componere voluit. Tortum enim, licèt obscurum & ignobilem fateatur, cùm sit tamen a Sacellis Cardinali, satis idoneus, scilicet, ei*

videtur,

videtur, qui Anglico libro respondeat sine nomine auctoris euulgato: quasi supposititium & obscurum nomen libro Cardinalis præpositum, Regis libro, qui nullum auctoris nomen præ se ferret, refellendo sufficeret: aut Cardinalis Sacellanus Decanum Regij Sacelli æquare debeat; quem, vt videtur, Parsonius cum Cardinale conspirans auctorem Apologiæ inscripsit. Nec in Præfatione solùm, hac se mihi maiestatis comparatione adæquauit; sed eodem vbique fastu tota libri series intumescit. quam ego in scribendo breuitatem, eandem ipse in respondendo sequi voluit: quo compendio in secundo Pontificis Breui refutando vsus eram, eodem in me voluit vti, meóque exemplo sese penè intra vnius paginæ angustias coërcere. Et quoniam Sacramenti fidelitatis summam in articulos quatuordecim distribui, peccare in suam amplitudinem credidisset, nisi & publicorum Ordinum edictum, quo istud iusiurandum continetur, in totidem particulas diuisisset. Quòd si inani hac superbiâ & amplitudinis suæ ostentatione

tione ita animum expleuiſſet, vt à grauiori in me iniuria temperaret; videri ſanè tolerabilior potuiſſet. Nunc verò quid eſſe cauſſæ dicat, cur penè continuis in me, meámque Apologiam conuicijs ſuam reſponſionem referſerit? Nam cùm in tota mea Apologia nuſquam Bellarminum verbo atrociore læſerim, & præcipuè id cauerim, ne hominem mendacij inſimularem; ille, hâc lege humanitatis ſpretâ, nouies diſertis verbis me mentiri pronunciat, & ſepties falſi arguit: quod perinde eſt, ac ſi mendacium mihi exprobraret. cæteris verò contumelijs, neſcio an vlla pars libri vacet, cuiuſmodi ſunt: Nugæ, conuitia, temeritas, vanitas, impudentia, blaſphemiæ, ſermonis barbaries, cum eadem felicitate ſcribendi, cauillationes, applicatio inepta, fingere hiſtorias, audacia quæ in hominem ſanæ mentis cadere non poteſt, vel ſenſu communi caret, imperitia & leuitas, omnem omnino pudorem & conſcientiam exuiſſe, mala fide nobiſcum agit, vt lectoribus per fas & nefas imponat. *His*

&

& eiusmodi conuicijs, nescio vllámne paginam immunem reliquerit, nisi fortè vbi inutili otio abutens, Pontificia Breuia, suámque ipsius epistolam recitat. Sed hæc forte in ignotum Apologiæ auctorem solummodo; quem tamen (vt suprà demonstraui) probè norat probra mittebat: immo verò nec mihi ipsi, nec nomini meo pepercit. Modò affirmat Clementem Pontificem sensisse, me [a] non abhorrere à fide Catholica; *modò,* me [b] in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse: *alibi concludit,* [c] Quia Iacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est: *iterum,* [d] Ex Christiano Caluinistam fecerunt: *alio loco,* [e] Neque omnino verum est, Iacobum nunquam deseruisse religionem, quam primò susceperat. *Et posteaquam Iuliano Apostatæ me contulisset, hoc argumento rem concludit,* [f] Cùm Catholicus non sit, neque Christianus est. *Sit hæc honesta necne ratio cum Rege agendi, vestro sanè iudicio relinquo; quos non potest tanta contumelia vni vestri ordinis illata, non grauiter commouere.*

[a] Tortus pag. 47.
[b] Pag. 98
[c] Pag. 87
[d] Pag. 98
[e] Ibid.
[f] Pag. 97

Iam

Iam verò argumentum, & subiecta materia libri, modo tractandi probè conuenit: nusquam enim ad id, in quo caussæ cardo vertitur, directè respondet: quippe duo tantùm sunt capita, de quibus in Apologiâ disserui, vt suprà monui. Prius, vt probarem in fidelitatis Sacramento, nihil aliud, quàm obedientiam merè Ciuilem & Secularem, summis Principibus à subditis debitam, contineri. Alterum, vt ostenderem, hanc in Reges potestatem à Pontificibus iniquè vsurpatam, cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare. Prius, non aliter quàm hac vitiosa consequutione refutat: cùm hoc iureiurando, ius abdicandorum Regum, Pontifici negetur; ne quidem excommunicandorum potestatem illi relinqui. Nec posterius disputationis meæ caput alijs machinis adoritur, quàm illis Christi verbis, Pasce oues meas: *&,* Tibi dabo claues regni cœlorum: *&,* Nemini vnquam Catholico id dubium fuisse: *vt asseuerare verè possim, aut non ab eo intelligi meum librum; aut certè ignorationem simulari, eò quòd nusquam, apposite respondeat*

primariæ

primariæ quæstioni; vt suprà demonstratum est. Itaque iure optimo possum in ipsum ignorantiæ sugillationem retorquere, cuius me temerè damnauit initio libri, dum affirmat me, nec Pontificis Breuia, nec epistolam, nec iuramentum ipsum intelligere. *Cæterùm vt hac vitiosa consequutione delectatus, eandem ad fastidium repetit, in eaqúe triumphat, non posse Pontifici coercendorum & proscribendorum Regum ius, nisi cum Primatu & spirituali excommunicationis potestate, auferri: ita hoc verborum fundamento,* Pasce oues meas, *immane quàm amplum solutúmque imperium Pontifici extruat; quo ad libidinem condonare atque adimere regna possit: huic tamen seruituti, non alios quàm Christianos Reges addicens. Nec dubito, quin pro Imperij vestri Maiestate, iniuriam tam indignè auctoritati vestræ illatam sitis grauiter laturi: præsertim cùm illis omnibus è vestro numero, qui Romanam amplectuntur religionem, hoc, magis quàm mihi, prouidendum sit. Nam cùm me hæreticis annumeret, cùm Iuliano*

ano Apostatæ æquet, extra caulam etiam, gregémque Pontificium, esse putet necesse est. Eodem itaque iure cum Ethnicis Principibus censendus sum, in quos ipse nihil posse Pontificem fatetur. At vos, de Pontificio grege estis: vos magnus ille Pastor instar ouiũ ad occisionem ducere *pro libidine sua potest. Cùm aselli auriculas vellet Leo pro cornibus accipi, idem omnes sentire oportebat; & vos pura fortasse nitidáque cute, nihilominus vt scabie infectæ oues, segregandi prorsus estis, si vos censura Pontificia tales esse iudicârit.*

Sic nouum & egregium, scilicet, sensum his Christi verbis affinxit, Pasce oues meas: *tanquam hoc significarent, Tolle, proscribe, abdica Christianos Principes atque Reges: Illis quoq;,* Quodcunque solueris, *quibus potestatem Pontifici datam esse contendit, in omni iuramentorum, votorúmque, mulctarum quoq;, censurarum, atq; legum genere dispensandi: immo & soluendi naturale hoc vinculum, quod subditos ad obtemperandum suis Principibus astringit: interpretationem absurdam,*

dam, eique simillimam, quam nuper ex illius fratribus vnus ridiculè diuulgauit: nam hæc verba, quæ Petro in ecstasin rapto dicta sunt: Surge Petre, occîde, & manduca: *ita* [a] *Baronius exponit: Age, Papa, confice Venetos, penitúsq; disperde.*

Sed est totus in fermento, quòd sententiâ ex Controuersiarum opere productâ, alienum à Regibus eius animum detexerim. Nam cùm in ea parte, quæ est de Clericis, eò audaciæ deuenerit, vt Ecclesiasticos homines, omni terrenorum Regum potestate solutos pronunciet: nec eos, vel in ciuilibus rebus, ad obsequium posse adigi, nisi tantummodo vi rationis, *& pro arbitratu suo, pacis & tranquillitatis publicæ conseruandæ gratiâ: quia, inquam, citans hunc locum in libro meo, mirabundus refero, eximere illum omnes Clericos potestate Regum, etiam eorum sub quorum imperio nati sunt, & in quorum regnis degunt: Tortus, meis verbis commotus, additionem esse ait, ad concitandum ipsi odium, & conflandam inuidiam, astutè insertam.*

[a] *Sent. Baron. super ex-com. Venet.*

Lib. de Clericis cap. 28.

Pag. 135 Affirmat quidem Bellarminus cum communi sententia Catholicorum, *inquit*, Ecclesiasticos exemptos esse à potestate Principum terrenorum: sed illas particulas, qui & nati sunt, & degunt in regnis Principum, Bellarminus in libro suo non posuit: *quasi verò hæc verba, de omnibus Ecclesiasticis, Regibusq; omnibus absolutè prolata, non eum, quem elicui sensum faciant. Nam ne Laïci quidem, vt Clericos mittam, alijs quàm legitimis suis Principibus ad obsequendi parendíque necessitatem tenentur. Sed nec erubescit confiteri, eam sibi fuisse mentem, quam argui*: Non quòd, *inquit*, Verum esse non existimẽ; sed quia non erat opus ad ista descendere. *mihi autem succenset, quòd arcanum eius extulerim, iampridem typis ab ipso auctore euulgatum. Sed quorum ille odium in hoc pertimuit? nonne vestrum? quorúmue interest, nisi Regum, nequid prerogatiuis regalibus detrahatur? Quòd si potentissimus quisque vestrûm altè serióque recogitet, penè tertiam populi solíque vestri partem, Ecclesiæ esse dica-*

dicatam; nonne illius, quæso, iacturæ sensus animos vestros percutiet, quæ tantum hominum fundorúmque vestro iuri subtrahat, vt vbique Pontifici coloniæ prouinciæq; constituantur? immò, quantum spinarum & tribulorum in medijs vestris ditionibus relinquitur, cùm asseratur tam potens hominum factio sub imperijs vestris nasci, educari, opimísq; prædijs frui posse, quæ à vestrâ potestate immunis sit, nec vllo iure vestris legibus iudicijsque subiecta? Adeò vt, cùm antiquitùs, Clerici nihil vltrà decimas appeterent, ijsque contenti viuerent: nunc Papa Clericorum caput, non nisi tertiâ ciuium & bonorum ac fundorum parte, in omnibus Regnis & prouincijs acceptâ, acquiescat. Sed nec hoc tantùm loco prærogatiuam illam Papæ in Reges Principésque exequitur; totam libri seriem tum in eâ extollendâ impendit; tum in iniquâ meâ seueritate accusandâ, quòd Catholicos homines adigam ad hoc fidelitatis sacramentum, quod euincere nititur, nihil esse præter antiquum illud Primatus iuramentum, *nunc recens* verbis obscurioribus, Pag. 11.

bus, & per ambages circumlocutionum formatum, *in hoc tantùm, vt clandestinis machinis spiritualis Pontifici auctoritas eripiatur: quam ipse sæcularem Pontificis in Reges Dictaturam, præcipuis Catholicæ fidei articulis annumerat.*

Ac vt vobis in perspicuo magis sit, non aliũ mihi scopum in hoc negotio extitisse, quàm vt de ciuili & temporali obedientia, *quæ mihi à subditis debetur, agerem; nec illorum conscientijs insidias à me esse comparatas (quod hic mihi Conuitiator falsissimè obiecit) primùm illud videamus, quàm longè Imperatores atq; Reges, qui superioribus sæculis religiosè Christianéque vixerunt, ab eo abfuerint, vt ius in se aliquod Pontifici esse crederent: cùm contrà, Papas ipsi creauerint, in ordinem redegerint, adeóque de sede deiecerint. Instituam deinde decessorum meorum Regum Angliæ Catalogum, qui eo ipso tempore, quo res Pontificiæ florentissimæ fuerunt, Pontificibus in eorum temporalem auctoritatem grassantibus animosè restiterunt.*

Ac primùm quidem Imperatores Christiani, multis sæculis, non modò Romano Antistiti non submittebant sua sceptra, sed & Papa se Imperatorum Beneficiarium ac subditum omni obsequio & submissione fatebatur. huius assertionis probationes ac exempla ex mea Apologia peti possunt.

Sed & per ætates compluriimas certum ius ac inuiolatum apud Imperatores mansit, Romanos Pontifices creandi. Testis mihi princeps erit ille Pontifex, qui in[a] *Concilio* 153. *Episcoporum, Abbatúmque decreuit, vt Carolo Magno Imperatori ius ac potestas esset, eligendi Papam,* & ordinandi sedem Apostolicam: dignitatem quoque Patriciatus ei concessit. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit: vt nisi à Rege laudetur & inuestiatur Episcopus, à nemine consecretur: & quicunq; contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

a Sigebert. ad ann. 773. Walthrã. Naumburg. lib. de Episc. inuest. Mart. Polon. ad annũ 780. Theod. a Niem. de Priuil & iurib. Imperij & dist. 63. c. Hadrian.

Quòd verò Imperatoris assensus longo annorum decursu, eligendis Pontificibus interuenerit, [a] *Platina, multíque ex Pontificijs scriptoribus testes sunt: atque ipse* [b] *Bellarminus in suo Controuersiarũ opere hoc commodè eludere non potest. Quin & certam pecuniam, vt confirmationem obtinerent, Pontifices in Imperatorium fiscum dependere cogebantur, quem morem penè ad septingentesimum Christi annum durasse,* [c] *Sigebertus &* [d] *Luitprandus, aliјque Pontificiæ sectæ historici, testes sunt.*

Sed & passim occurrunt Imperatorum exempla, qui Romanis Pontificibus suam potestatem abrogârunt. [e] *Ottho Imperator, Iohannem duodecimũ Pontificatu abdicauit, quòd esset varijs criminibus, ac præcipuè libidine infamis.* [f] *Henricus tertius Imperator exiguo temporis spatio, Benedictum nonum, Syluestrum tertium, & Gregorium sextum,* Synodaliter deposuit, *cùm insimulatos auaritiæ, tum quòd hanc in Principes extraordinariam potestatem proteruè & procaciter vsurpâssent.*

a *Vide Platinam in vit. Pelag. 2. Gregor. 1. & Seuerini.*
b *Lib. de Cler.*
c *In Chr. ad an. 680*
d *In vit. Agath. & Anast. in vit. Agat. & Herm. Contract. ad an. 678 edit. post & dist. 63 c. Agatho*
e *Luitpr. hist. lib. 6. ca. 10. 11. Rhegino ad annum 963. & Plat. in vita Ioan. 13.*
f *Marian. Scot. Sig. Abbas Vrsp. ad an. 146 & Plat. in vit. Greg. 6.*

Nec

Nec minor Regum constantia, hoc in se ius Pontificis temporale aspernantium. nam primùm, illustrium auctorum consensu, qui res Regum Christianorum Scriptis prodiderunt, accepimus (vt [a] *Walthramus testis est)* de Episcopis Hispaniæ, Scotiæ, Angliæ, Hungariæ, quomodo ex antiquâ institutione vsque ad modernam nouitatem, per Reges introierint cum pace temporalium, purè & integrè. Qui pacificè sollicitus est, reuoluat vitas Patrum, & historias legat, & intelligat. *Ac vt hanc illius sententiam vniuersè prolatam, per partes & articulos probemus, ordiamur à Franciæ Regibus, quanquam à Walthramo in hac diuersarum gentium enumeratione prætermissis. Ex illorum monimentis primùm eruam,* [b] *Philippi, cui cognomen Pulchro fuit, illas celebres ad Bonifacium octauum literas, quarum (post ridiculam salutationem) initium in hæc verba conceptum est:* Sciat tua maxima fatuitas, nos in temporalibus alicui non subesse, &c.

[c] *Ludouicus quoque nonus, qui Sanctus*

a *Walthram. Naumburg. lib. de inuestit. Episc. vixit circa annum* 1110.

b *Vide Annal. Franc. Nicolai Gillij in Philippo Pulchro.*

c *Anno* 1268. *ex arrestis Senatus Parisiensis.*

ctus vsurpatur, publicâ sanctione, quam Pragmaticam appellant, omnes Curiæ Papalis exactiones intra regnum suum prohibuit. Sub initia deinde Ludouici vndecimi, [a] Pius secundus Pontifex, sanctionem illam ante tot annos latam ægrè ferens, legatum cum solennibus publicísq; literis ad Ludouicum transmisit, quibus vehementer efflagitabat illius promissi fidem, quo se Ludouicus, cùm tantùm Delphinatus Princeps esset, obstrinxerat, si quando Francico sceptro potiretur, se Pragmaticam sanctionem antiquaturum. Rex ad Parisiense Concilium, cui rem cognoscendam commiserat, Legatum literásque reiecit. ibi cum negotium agitari cœptum esset, Pontificia primùm postulatio est à Iohanne Romano, Regis Aduocato, acriter oppugnata: in cuius sententiam cùm Parisiensis Academia iuisset, à Pontificijs conatibus, ad proximum generale Concilium prouocatum est. Ita Cardinalis irarum plenus, re infectâ, discessit. Immensi laboris sit, & qui in volumina excrescat, sigillatim percensere, quoties Franciæ

[a] Ioan. Maierius lib. de Schismat. & Concil.

Franciæ Reges, ipsáque Gallicana Ecclesia, Pontifici obstiterint; vel aliquod sibi ius in eos temporale arroganti; vel in ipsorum priuilegia irrumpenti: adeò vt nec illi in ipsâ Beneficiorum collatione assenserint. sed & tanto studio à Regis Ecclesiæque Gallicanæ partibus, Sorbonistæ steterunt, vt senserint, si Pontifex Romanus Regi de eiusmodi rebus controuersiam mouisset, posse Ecclesiam Gallicanam sibi Patriarcham constituere, & à Romanâ sede deficere. Et Gersonus ille, cætera Romanæ fidei tam pius rigidúsque propugnator, tantum abfuit vt ius istud sæculare Pontificibus assereret, vt contrà, de Auferibilitate Papæ ab Ecclesia, *librum scripserit, quanto magis à Regum ac Principum ceruicibus? Nunc verò vt cætera externorum Regum facta præteream, satis erit decessorum meorum aliquot, qui in Anglia regnârunt, exempla memorare: vt omnibus inde constet, etiam illis sæculis quibus crassior cæciórque veritatis ignoratio Orbi incubuit, Angliæ Reges sæpe, Pontificium ambitum, gliscentémque*

 tyran-

tyrannidem non modò non tulisse, sed & illi fortiter restitisse.

Atque in hoc ordine princeps mihi erit Rex [a] *Henricus id nominis post Conquestum primus,* qui concessit Episcopatum Wintoniensem Willielmo Gifford, & continuò de possessionibus cunctis ad Episcopatum pertinentibus, contra noui Concilij statuta inuestiuit.

a *Matt. Paris in Henric. 1. anno* 1100.

[b] *Idem Henricus* dedit Archiepiscopatum Cantuariensem Radulpho Londinensi Episcopo, & illum per annulum & pastoralem baculum inuestiuit.

b *Idem ibid. an.* 1113.

[c] *Sed &* Papa Calixtus Rhemis Concilium tenuit, ad quod Rex Henricus quosdam Angliæ & Normanniæ Episcopos destinauit. Turstanus quoque Archiepiscopus Eboracensis electus, illuc veniendi licentiam à Rege impetrauit, interpositâ fide, quòd benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad Concilium veniens, Romanos (sicut mos est) in suum fauorem largitatis beneficio transtulit: & per eos vt à

c *Idem ibid. an.* 1119.

Papâ

Papâ consecraretur, impetrauit. Quod vt Regi Anglorum innotuit, omnem ei locum suæ dominationis interdixit.

[a] *Rex Edwardus* I. *Abbati de Waltham, & Decano Ecclesiæ Sancti Pauli interdixit, ne decimas bonorum cuiusque in Hierosolymitani belli sumptum colligerent, quanquam hanc prouinciam illis Pontifex tribus* Bullis *demandasset: Decanus verò, Abbate interim mortuo, Regi, Regióque se stitit consilio, promisitque se, quâ erat in Regem obseruantiâ, nihil vltrà, nisi iussu nutúue Regis in eo negotio gesturum. Hîc hominem Ecclesiasticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi suo parêret, in rebus quoque Ecclesiasticis: nondum scilicet noua hæc Iesuitarum Theologia orbi innotuerat.*

a *Ex archiuis Regni.*

Idem ille Edwardus, diem Decano Sacelli de Woluerhampton dici iussit, quòd contra regni priuilegia ex sacelli sui Præbendis vnam, ad Pontificis mandatum, cuidam contulisset. Decanus autem comparuit, culpámque confessus sese Regiæ clementiæ permisit.

Sed

Sed & Dunelmensem Episcopum prærogatiuis ac priuilegÿs omnibus idem Rex spoliauit, quòd prohibitorio cuidam interdicto minimè paruisset. Inde palàm est, nequaquam illius sæculi Principes credidisse, Clericos à suâ iurisdictionee sse exemptos. Sed nunc sublimior quædam nobis & Seraphica in contrarium doctrina proponitur.

Denique ad pleniorem huius rei fidem faciendam Ioannis de Ibstock accedat exemplum, qui in carcerem ab eodem Edwardo coniectus est, quòd totos septem annos apud Romanæ Curiæ Iudices, super Neuchurchiensi Rectoratu contendisset.

Edwardus secundus paternis vestigÿs insistens, Abbatem de Walden, quòd Sancti Albani Abbatem cum alÿs aliquot ad Romanam Curiam citauisset, primò ad caussæ dictionem vocari, mox & in custodiam duci iussit.

Eâdē ratione, cùm Bāburiensis quidā Præbendarius, Beuercotum quēdam ad Romanā Curiā traxisset, literæ statim Regiæ intercesserūt, quibus capi Præbendarius, & custodiæ mandari iubebatur.

Nec

Nec verò Edwardus tertius ab his Aui, Patrísque exemplis abiuit. Cùm Lichensis Rector diem Priori Sancti Oswaldi dixisset, vt se Pontifici Auenione sisteret, quòd apud Iudices in Curia Domini Regis pensionem quandam contra ipsum recuperasset: Rex imperauit, vt in temporalia simul ac spiritualia eiusdem Rectoris bona inuaderetur. Idem cùm Harwoden quidam, Pontificiam Bullam contra sententiam à suis Iudicibus latam impetrasset, reum esse, dignúmque in quem animaduerteretur, pronunciauit.

Sic & illum qui Pontificiis Bullis fretus seipsum in Barnuellensis Prioratus possessionem miserat, deduci in Turrim Londinensem iussit, & in ea custodia, Regis arbitrium expectare.

Ex quibus liquet, ne florentissimis quidem Pontificis rebus, maiores meos vllius ex subditis contumaciam inultam tulisse, qui mandato Pontificio Regium imperium posthaberet, etiam in eis rebus, quæ ad Ecclesiam pertinere videbantur: tantum aberat, vt se, vel Pontificiæ potestati in temporalibus man-

mancipatos; vel Clericos à suâ Iurisdictione emancipatos indicarent. Et hæc quidem tot Regum exempla obsignabo, publicorum Ordinum, sub Richardo secundo, decreto, quo cauetur, nequis beneficium à Pontifice Romano impetraret: qui secus faxit, extra Regis fidem & tutelam censeretur. Ita quod quatuor illi Reges continuâ serie factitârunt, id lege publicâ confirmatum videmus.

Paucis hisce exemplis, satis, vt opinor, apparet me omni calumniâ liberatum; neque ambitione, aut nouandarum rerum studio quicquã esse molitum, quò aliquid Pontifici debitum subtraherem: vel mihi aliud arrogarem, quàm quod Imperatores Christiani, & diuersarum gentium Reges, præsertim qui ante me in Angliâ regnârunt, multis retrò sæculis pro suo vindicârunt. Neque verò illa Parsonij ad D. Cookium responsio accipienda est; multò plures Angliæ Reges esse, qui obsequij, & ad omnia Pontificis imperia facilitatis suæ monimenta reliquerint: cùm quibusdam fortasse occasio, alijs

vires

vires ad resistendum defuerint. Nam ipso iure Ciuili, satis est iniustam meorum iurium vsucapionem, quotiescunque licuit, fuisse interruptam.

Verùm hoc fidelitatis Sacramentum, non tantùm ob conceptas in eo formulas, sed & illius ratione, cui præstandum est, Bellarminus repudiandum censet. Rex *enim, inquit,* [a] Catholicus non est: *& alijs aliquot locis, addito meo nomine, vt suprà memoratum est, me hæreticum dicere non dubitauit. Sed vel ipso iure Pontificio, antequam hæreticus publicâ sententiâ renuntiatus fuero, non est vt populus meus auctoritatem meam defugiat. Equidem si priuati tantummodo hominis personam sustinerem, caussámque coram ipso ac Cardinalibus in Conclaui suo dicerem; credo, difficile foret hæreticum me euincere, si ex antiquis ipsorum Decretis & Canonibus iudicium hoc exercere vellent.*

[a] Pag. 97

Primùm enim, quicquid Cardinalis in contrariũ asserat, non sum Apostata,

qui

qui non modò in eadem, quam hodie profiteor, religione semper ab ipsis incunabulis innutritus fuerim: sed & Patrem, paternúmque Auum, idem de fide sentientes habuerim, vt nec ex ipsorum regulis (cùm in eorum nunquam Ecclesia fuerim) propriè hæreticus dici possim. Regina autem mater mea Augustæ memoriæ, quanquam in ea religione perstiterit, quam à teneris imbiberat; tantum tamen à crassioribus quorundam Papistarum superstitionibus, & nuperis Iesuitarum dogmatibus abfuit, vt & Archiepiscopo illi, qui me Baptismatis fonte abluerat, interdici curauerit, ne saliuâ inter ceremonias vteretur. Et quidem mos gestus imperanti; omissáque res illa, fœda sanè, magísque ad mimicum Christi derisum, quàm ad imitationis pietatem inuenta. Eius verba hæc fuerunt; Nolle se, vt impurus, & lue Venerea infectus presbyter, in os infantuli sui inspueret. Quin & Baptisterium, in quo salutari aquâ tinctus sum, hinc in Scotiam, Serenissima & immortalis memoriæ Elizabetha transmiserat; quæ etiam

etiam me per Legatum de fonte susce-pit: quæ quidem in religione quid sen-serit, Pium V. non latebat. Ac vt cla-rioribus argumentis illam gloriosissimi nominis Reginam, meam Matrem, à superstitionum ineptijs vindicem, id as-seuerare possum, me nullis literis, quas ab ea frequentes habui, ad Pontificiam religionem fuisse inuitatum. supremis quoque verbis Præfectum domus suæ, nobilem Scotum, qui hodie viuit, & in meis domesticis est, his mandatis ad me perferendis onerauit: quanquam ipsa diuersæ religionis esset ab eâ, in quâ, Dei beneficio, mihi educari con-tigit; nolle se tamen me ad sua sacra vehementiùs hortari, nisi mihi mutati-onem illam, conscientiæ secreta vis per-suaderet. Si probè, sanctéque viuerem; si sedulò ius redderem, & cõmissos mi-hi populos prudenter piéque guberna-rem, non dubitare se, quin bene mecum ageretur; & possem in eâ, quam cole-bam, religione perseuerare. Non sum ergo Apostata, qui nec eius fidei deser-tor, quam partim parentum meorum tenuerunt, partim arbitrio meo permi-serunt.

ſerunt. Nec ſi illorum ritibus Baptiſmate ablutus, nihilominus ab iys in religione diſſentio, ideò aut Apoſtata, aut hæreticus dici poſſum : cùm de Baptiſmi ſubſtantiâ *nulla ſit lis inter nos, omnéſque baptizemur* In noınine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti : *atque ita in hoc doctrinæ capite nulla eſt inter nos controuerſia.*

Quòd autem me Hæreticum arguunt; nunquam equidem me pudebit fidei *meæ rationē reddere, &, vt iubet*
a 1. Pet. 3 [a] *Apoſtolus*, illius ſpei quæ in me eſt. *Is ego ſum* Catholico-Chriſtianus, *qui in tria* Fıdei *ſymbola, Apoſtolicum, Nicenum, & illud Athanaſij libens iurem; quorum duo poſteriora primi paraphraſin continent. Hæc in eum ſenſum interpretor, quem illis eſſe voluerunt* Patres *atque* Concilia, *à quibus ſunt* condita *atque deſcripta: quibus quidem ſymbolis, quotquot ſunt in Anglia Miniſtri, ſubſcribunt, cùm ordinantur. Sed & alijs omnibus Symbolis, tanquam legitimis & Orthodoxis aſſentior, quæ, vel à Concilio aliquo publicè, vel priuatim ab antiquis Patribus,*

in

in eiusmodi hæreticos conscripta sunt, qui ipsorum sæcula, pestiferâ aliquâ doctrinâ infestârunt.

Prima quatuor generalia Concilia, tanquã Catholica & Orthodoxa veneror atq; recipio: quæ & publica Ordinũ nostrorum sanctione recepta sunt, & ab Ecclesia nostra pro Orthodoxis habẽtur.

Patribus *autem eam venerationem exhibeo, quâ nec ipsi maiorem optarent, nec Iesuitæ parem vnquam detulerunt. Quicquid enim quadringentis post Christum annis, vnanimi consensu, Patres ad æternam salutem esse necessarium statuerunt, aut cum ijs ita esse sentiam, aut modesto saltem silentio obmutescam; reprehendere certè non audeo. Sed priuatis singulorum Patrum sententijs ita meam mentẽ astringere, vt ab eis recedere integrâ* fide *non possim, quî id mihi iugũ imponã, quod ipse à se Bellarminus amolitur; cùm præsertim ipsi Patres inter se soleant repugnantibus & cõtradictorijs sententijs decertare? Mihi igitur in antiquorũ Patrum scriptis,* [a] *Augustini cautione vti placet,* Quod in eis diuinarũ scripturarum aucto-

[a] *Lib. 2. contra Crescon. cap. 32.*

auctoritati congruit, cum laude eorum accipio; quod autem non congruit, cum pace eorum respuo.

Scripturis *quidem ipsis, nemo opinor est, qui non à me eam fidem haberi, quæ illis à Christiano homine debetur, existimet. Ipsa etiam Apocrypha eo loco habeo, quem illis Antiquitas tribuit. Cum Biblijs nostris excudi solent, & eodem volumine compingi, publicéque in Ecclesijs lectitantur. Et hæc quidem, vt à sanctis pijsque hominibus scripta, veneror: sed cùm absint à Sacrorum librorum Canone ac Catalogo,* secundæ lectionis, ac ordinis(*quæ & ipsa* [a] *Bellarmini distinctio est*) *esse credimus: nec illorum auctoritatem tanti esse, vt fidei vllum caput (nisi quod alijs Canonicæ Scripturæ locis asseritur) elici, aut stabiliri inde possit. Atque ita cum* * *Ruffino, qui nouitius, credo, non est, hunc locum concludo, qui Patres ait,* Omnia quidem legi in Ecclesijs voluisse: non tamen proferri ad auctoritatem ex his Fidei confirmandam.

De Sanctis *verò vitâ functis, colo equidem*

a *Lib. 1. de Verbo Dei. cap. 4.*

* *In expositione Symboli.*

equidem illorum memoriam; cuius honestandæ ergô, nostra publicè Ecclesia tot solennes dies instituit, quot Scripturæ auctoritate in album Sanctorum relatos legimus. Sed tot nugis, quæ in nouitiorum Sanctorum actis ac legendis perscribuntur, sanè credulitatem meam deludi non fero.

Ac primum id Beatæ Virgini *tribuo, quod de eâ Gabriel asseruit, & in suo Cantico de se ipsa prædixit,* [a] Benedictam esse in mulieribus, & [b] benedictam eam omnes generationes esse dicturas. *Hanc ego Christi Matrem veneror, ex qua humanũ sibi corpus assumere Saluatori nostro visum: atque adeò Dei Matrem, cùm in Christo non possit à diuinitate humana natura separari. Illam ego supra omnes beatorum hominum, ac Spirituum ordines ad cœlestem gloriam elatam, excepto illo vno, Deo simul ac homine, eius Filio, piè ingenuéque fateor, constantérque contendo. Sed, nec ipsam deridiculo ausim habere, nec impias in Deum voces emittere, non illi Diuæ modò, sed & Deæ nomen tribuens, obtestansq; vt*

[a] *Luc.* 1. 28.
[b] *Ibid. ver.* 48.

vt Filio illi quidem, sed & Deo & Saluatori suo, imperet & dominetur. Ne illud quidem in animum induco, tàm otiose in cœlis eam degere, vt absurdis cuiuslibet inepti hominis orationibus pateat, seséq; eius rebus ac negotijs immisceat; nunc precibus, nunc imperio cum Filio suo agens; modò in terras ad sacerdotum oscula & complexus descendens, modò cum dæmonibus acri ac pertinaci altercatione contendens. In cœlis, in æterno sanctarum animarũ receptaculo, in æternam est fœlicitatem collocata, nunquã à tantis gaudijs vllâ terrenarũ rerũ curâ, aut sollicitudine auocãda. Sit ibi sanè cum charissimo Filio suo, nostróq; Redemptore, in perenni beatitudine, & omnibus sæculis duraturâ.

Venio ad Sanctorũ suffragia. *Scio ego* [a] Christum *praecepisse, vt ad ipsum veniamus, quicúnq; peccatis oneramur: illum quippe nos refecturum & leuaturum. Scio Paulum* [b] *Apostolum, humilitatem, & religionem Angelorum prohibuisse, omnémq; eiusmodi venerationis cultum, in superstitione & humilitate, non ad parcendum corpori,*

a Matth. 11.28.

b Coloß. 2.18, 23.

non

non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Sed quâ fiduciâ, quóue auctore decurratur ad Deos Penates istos, siue Tutelares, quasi Aulicos & familiares Dei Opt. Maximi, equidem nescio. Id illis probandum reliquerim, qui nouâ disputandi ac philosophandi ratione Theologiam corruperunt. Mihi satis est, Deum, per Iesum Christum, prout iubemur, inuocare: & hanc viam tutiorem, ideóq; in rebus ad æternã salutem spectantibus potiorẽ, insistere. Quòd si Romanæ Ecclesiæ officina, Fidei articulos ante quingentesimũ Christi annũ inauditos ac inuisos recenter excudit: non sum credo dãnandus pro hæretico, si ad hæc nouitia & nupera non accedã. In his Articulis, priuatas illas Missas numero, in quibus Sacrificus simul & populi personã, & sacerdotis sustinet. In his quoq; est Sacramenti mutilatio, *quâ Laicis partẽ illius mediã subtraxerunt;* Trãssubstantiatio, adorandi causâ eleuatio, *in supplicationibus, Sacramẽti* circumgestatio, supererogationis opera (*quibus* Thesauri Ecclesiastici *nomen iure optimo accommodauerunt*)

Bapti-

Baptizatio campanarum, *& mille præterea nugæ; & quidem ſuper omnia illa* veneratio *ſtatuis imaginibúſq; delata. Si in hiſce fides mea hæreat, fateor me malle in iſtiuſmodi rebus parùm quàm nimiùm credere. Nihilominus cùm eatenus credendo proceſſerim, quatenus Scripturæ præſcribunt, Fidei ſymbola ſuadent, vetera Concilia decernunt,* Schiſmaticum *me dicant licet, & à Romana Eccleſia defeciſſe, certè* Hæreticus *eſſe nullo modo poſſum.*

Quòd ad Reliquias Sanctorum, *ſi quas eiuſmodi haberem, quas conſtaret Sanctorum corporum partes eſſe; eas ego honorificis tumulis ſolenniter inferrem: nec committerem, vt ſupremis defectæ funeribus, ad eius infamiæ imaginem ſeruarentur, quam perditis hominibus, publicóq; iudicio damnatis, conſtituimus in pœnam vltra mortem duraturam.*

Sed cùm reliquiarum, *tum* imaginum *adorationem, pro intolerabili Idololatria habeo atq; abominor; Iconomachus ſanè non ſum: non arguo, ſi quis aut*

fingere statuas, aut imagines pingere, siue ad publicum splendorem, siue ad priuatorum hominum domesticos vsus, volet. Sed quòd illas adorari, quòd illis supplicari, quòd aliquam sanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum; Scripturis verò in contrarium apertissimè atque ex diametro pugnantibus, ita est oppositum, vt mirari non desinam, quod hominum ingenium, quæ Satanæ fraus, hoc tam audax commentum Ecclesiæ Christianæ obtrudere attentârit. Quæ tamen omnia excusantur argutiis, hoc genus, effugijs, & sophisticis distinctiunculis; Idolum, *scilicet,* nihil esse: *se autem rerum* quæ sunt, & veri Dei *imagines venerari. At Scriptura omnis rei à Deo conditæ similitudinem coli vetat. Non igitur,* Nihil *fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec serpens æneus, nec corpus Moysis* nihil *erant; ille tamen contritus est, hoc absconditum, ne Idololatriæ materiam caussámque præberent. Quin & Dei imaginem non venerari tantùm, sed & effingere prohi-*

bemur: additáque ratio, Deum sub nullius vnquam aspectum cecidisse. Sanè quî delineemus eius faciem, si Moysi, quo nemo mortalium Deo familiarior, tantùm eius posteriora licuit contemplari? Cum igitur Deus ad viuum exprimi non possit, superuacaneus est labor conatúsque inanis, id falsâ adumbratione corrumpere, quod imitari non possis: quod nemo, non dico, Princeps, sed vix quisquam homo plebeius in suâ effigie ferre sustineat. Mediten-tur itaque, qui sic in religione sentiunt, defensionẽ aliquam, quâ se in vltimo iudicio Idololatriam exprobranti Christo, probent: qui, an tum temporis istiusmodi excusationes, ex illis argutiarum ineptijs petitas, in solutum accepturus sit, vehementer ambigo.

At Cruci, *inquiunt*, Saluatoris, *prærogatiua quadam singularis deferenda est, debétque* ratione contactus *adorari. Primum videamus quod contactus genus sit, qui vim virtutémque ex Christi corpore eliciat: omnísne contactus, an is tantùm, qui cum fide coniun-*

coniungitur. Non cuilibet id esse datum, non potest dubitari. [a] Mulier quæ erat in fluxu sanguinis, cùm vestimentum Christi tetigit, *propter suam* fidem salua *ac sana* facta est: nam alioqui turbæ (*Petri verbis*) cōprimebant & affligebant Iesum, *cùm accessit hæc mulier, in quam solam* virtus de Christo exiuit. *Iudas cùm sæpè eum aliàs, tum postremo illo osculo tetigit: tetigit & illa perditorum manus, quæ illum* colaphis cęcîdit, *&* cruci affixit. *Ausim tamen profanos impiósque dicere, si qui carnificum illorum colendas reliquias ac adorandas esse credant. Sed &* terra Chanaan *quotidianis Christi vestigijs* tacta, *hodie tam maledicta conspicitur, à Turcis occupata, innumeris Christianorum hæresibus ac sectis infamis; primæ quoque fertilitatis oblita, & in miserabilem sterilitatem degenerans: vt qui eam beatis ac benedictis annumerat, ipse inter maledictos poni debeat. Quin & proclamante muliere,* [b] Beatum ventrem, qui Christum portauisset; *Imò ait*, Beati, qui

a *Luca.* 8

b *Luc.* 11.

audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. *Aut igitur id animi fuisse Christo probent, vt in lignum illud crucis, ad quod clauis suffixus est, benedictionem effuderit: aut cum suo argumento* de contactu *valeant. Sed demus virtutem patrandi miracula, quæ & vmbræ Petri data est, cruci esse concessam: an hinc, quæso, consequens est, ipsi cruci adorationem deferendam, quam nec sibi, nec suæ vmbræ Petrus deferri pateretur? Equidem non dubito, quin Prophetæ, qui toties maledixêre eiusmodi imaginum cultoribus, quæ oculos habent & non vident, aures habent & non audiunt, multo acerbiùs dicturi in eos fuerint, qui arboris truncæ partem, ne ad aurium quidem, vel oculorum similitudinem, efformatam venerantur.*

Iam Purgatorium, *iam illa friuola,* b *quæ id commentum consequuntur, indigna existimo, in quibus opera ac tempus impendatur. Sanè* c *Bellarminus nullum ei ex Scripturis fundamentum astruere potuit. hoc eum tantummodo percontari velim, an viridis ille*

b *Vt sunt Iubilæa, Indulgentiæ, Satisfactiones pro mortuis, &c.*
c *Lib. 2. de Purgatorio cap 7.*

amœniúsq; campus, qui in Purgatorio florentibus spatijs extenditur, interfluente riuo distinctus sit, vt si fortè in eam regionem peruenero, aucupio tempus ac otium fallam. Equidem cœlos, ac inferos esse scio, in præmium ac pœnam Electis, reprobísque constitutos: quot sint præterea animarum sedes, atque receptacula, ego, qui Deo à Consilijs non sum, scire nequeo. [b] Multæ sunt mansiones in domo Patris mei, *ait Christus, qui ipse est vera expiatio, verúmq; Purgatorium nostrorum peccatorum. Sed quot atria, quot conclauia in malorum Dæmonum domo sint, meliùs illi dixerint, qui iam illa perlustrârunt. quòd si sint plures animabus sedes, quàm quas ipsi nouimus, destinatæ: satis certè nobis fuerit, eas cognoscere, quas Deus suo Verbo nobis esse voluit reuelatas; nec vlteriùs diuinæ mentis arcana scrutemur.* Cœlum *ac* infernum *humano generi æterna domicilia constituta, ex Scripturis didicimus. Id agamus, vt alterum consequamur, alterum defugiamus: atque hîc finis, extremáque rerum meta.*

b *Ioan.* 14. *ver.* 2

Sed in hâc omni oratione, nondum Romanæ religionis arcem attigimus, id est, Caput Ecclesiæ, Petrique Primatum. *nam qui hunc articulum negat, ex Bellarmini sententiâ, Catholicam fidem negat. Episcopos esse in Ecclesiâ debere, tanquam institutionem Apostolicam, ac ordinationem proinde diuinam, contra Puritanos, contráque Bellarminum semper sensi; qui* [a] *negat Episcopos à Deo immediatè suam iurisdictionem accepisse. Sed nihil mirum à Puritanis eum stare, cùm Iesuitæ nihil aliud, quàm Puritanopapistæ sint. Et quo studio in Episcoporum, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ (Politici duntaxat ordinis caussâ) defensionem semper incubui, eodem in confusam illam Anarchiam & parilitatem Puritanorum inuectus sum, vt vel ex* ΒΑΣΙΛΙΚΩ *meo* ΔΩΡΩ *satis constat. Cœlum, Cœlestésq; spiritus per ordines ac discrimina disponi, ac gubernari scimus: immò nec inferi sine suo quodam ordine & distinctione stare possunt. Dæmones in legiones digesti sunt, suósque principes habent. Quî igitur cœtus in*

a *Bellar. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 25.*

terris

terris aliquis confusus permistúsque, nullo ordinum dignitatúmque discrimine, possit consistere? Quamobrem, satis equidem mirari non possum, quo ore iste Apologiæ meæ Censor pronunciare potuerit, me in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse. *Ego igitur Puritanus? qui à Puritanis non solùm à natiuitate continuò vexatus fui; verumetiam in ipso matris vtero propemodum extinctus, antequam in lucem editus essem? Ego, qui anno salutis* 1584. *suam Episcopis dignitatem restitui, & æqualitatem illam popularem, cùm nondum ad ætatis annum duodeuicesimum peruenissem, repressi? Ego, qui in meo ad Filium libro multò acriùs ac vehementiùs in Puritanos, quàm Pontificios inuectus sum: cui etiam, cùm secundò ederetur, prolixam in odium Puritanorum Præfationem Apologeticam præposui? Ego denique, cui sex totis annis, antequam in Angliam venirem, præcipuus labor fuit, deiectos Episcopos restituere, & Puritanorum Anarchiam expugnare? Imò verò si de rebus in Scotiâ* Pag. 98.

à me gestis; ad instar Cæsaris, Commentarij ederentur, vix à tertio decimo ætatis meæ anno integrum mensem abyisse constaret, in quo non eiusmodi aliquid acciderit, quod Cardinalitium in hac re mendacium arguere, ac refutare possit. Præclara sanè laus, præclarum encomium, quo Puritanos ornaui, cùm me plus fidei, vel in illis efferis cùm montanis, tum limitaneis latronibus, quàm in hoc genere hominum inuenisse professus sim. Sed omissâ hominis impudentiâ, ad rem ipsam redeamus.

Episcopos, & Ecclesiæ Hierarchiam (vt modò dixi) & inter ipsos Episcopos ordinem aliquem, ac discrimen libens agnosco. Scio Patriarchas in Ecclesiâ Primitiuâ extitisse; & institutionem illam ordinis & discriminis caussâ amplexor. Sed & inter illos de principatu magnâ contentione certatum est. quòd si in eo quæstio adhuc verteretur, meo libens suffragio primum locum Episcopo Romano deferrem: Ego Occidentalis Rex, Occidentali Patriarchæ adhærerem. Sed nec illi

de

de temporali suo iure litem moueo: sit, per me licet, primus Episcopus inter omnes Episcopos, *sed eo sensu* Episcoporum Princeps, *quo Petrus* Apostolorum Princeps *fuit. At verò, vt Hierarchiam Ecclesiasticam probo, ad ordinũ dignitatúmq; discrimen (sic enim intelligi volo) ita prorsus pernego, terrestrem esse aliquem Ecclesiæ Monarcham, cuius verba pro legibus esse debeant, quique* infallibilitate *spiritus, nunquam in suis sententijs errare possit. Nec, si regna terrestria à Monarchis terrestribus regi debent, ideo Ecclesiam sequitur à terrestri quoque Monarchâ debere gubernari. nam nec vnus est aliquis totius orbis regnorúmque omnium moderator ac Monarcha. Christus Ecclesiæ suæ Monarcha est, Christíque vices explet, quem venturum promiserat Spiritus Sanctus.* [a] Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. *Nec Christus antequam in cœlos ascenderet, pollicitus est se Petrum, qui Apostolos dirigeret ac doceret, relicturum; sed* [b] *Spiritum Sanctum se in eum finem*

a *Luc.* 22.v.25.

b *Ioan.* 14 26.

nem missurum esse prædixit.

Et quidem quòd ad geminam illam ex Scripturis probationem, quâ fretus Bellarminus Papam supra Reges effert; nimirum, Pasce oues: *&* Tibi dabo claues, *haud ignorat Cardinalis hanc potestatem Clauium à Christo* [a] *alibi Apostolis in plurali numero esse concessam. sed nec est inscius, quam rationem veteres afferant, cur Sancto Petro potissimùm* oues pascere *mandauerit: quantum preterea tum scriptorum veterum, tum nouitiorum Papistarum agmen sit, quibus nec pauci Cardinales assentiuntur, qui vtrumque Petro quidem dictum, sed ad omnes pertinuisse Apostolos arbitrantur, quorum ipse personas sustinebat. Quod ni esset, qui potuit, quæso,* [b] *Paulus Corinthiorum Ecclesiæ auctor esse incestum illum excommunicandi,* cum spiritu suo? *dicendum sanè fuerat, cum spiritu Petri. Qui potuerunt omnes Apostoli censuris suis in nomine Christi vti, nec vllibi eius Vicarij meminisse? In omnibus Apostolorum congressibus Petrum,*

a *Matt.* 18.18.

b 1. *Cor.* 5.4.

itrunt, vt è multis vnum, legimus inter illos consedisse. cúmque Antiochiam lecti viri ab illo celebri Apostolico Concilio, quòd Hierosolymis est habitum, mitterentur, disertè scribitur, [a] Visum est Apostolis & Presbyteris, totíque Ecclesiæ, mittere lectos viros: *sed merum de Ecclesiæ capite silentium. Sic & in eorum literis; Apostolorum, Seniorúmque, & Fratrum fit mentio; de Petro nec verbum. Sed & mirum est Corinthios à* [b] *Paulo obiurgatos, quòd personis hominum plus æquo deferrent, aliíque se Pauli, alij Apollo, alij Cephæ sectatores profiterentur. nam si Petrus* visibile Ecclesiæ caput *fuit, qui non ab eo stabant, à fide Catholicâ recedebant. Sed apertissimè constat Paulum non satis in hac operâ ac notitiâ doctrinâ fuisse institutum,* [c] *qui cum Petro tam parum amiter egit, vt illi se non æquaret modò, sed etiam anteferret. Nihilominus Cardinalis ex eo superiorem Petrum probat, quòd eius inuisendi gratiâ* [d] *Paulus Hierosolymam profectus sit. sanè Paulus eò se pro-*

a *Act.* 15.22, 23.

b 1. *Cor.* 1.12.

c *Gal.* 2.

d *Gal.* 1. 18.

profectum, vt Petrum viseret, & de certis rebus cum eo ageret, testatur: sed addidisse debuit, eò quoque se, ad sacra pedum oscula esse profectum. Ac quidem vt hanc quæstionem absoluam, verum est Petrum, & ætatis, & temporis, quo à Christo vocatus est, ratione, vnum ex primariis Apostolis fuisse: Principem ordine illorum duodecim, quos primos Christus elegit, & de tribus illis vnum quos Dominus ordinis seruandi gratiâ, cæteris præposuit. Nec aliquid sibi amplius trecentis post Christum annis Romanæ sedis Episcopus arrogauit. Ita interim generalibus Conciliis suberant, vt & nuper Constantiense Concilium tribus Pontificibus abdicatis, quartum inaugurauerit: Imperatoribus autem vsq; ad Phocæ tempora paruerunt, qui Domini sui cæde sibi ad culmen Imperii iter fecit. Nunc autem quibus artibus facti sint Christi Vicarij, *imò verò* Dij in terra, triplici coronâ insigniti, cœli, nimirum, terræque ac inferorum Reges, totius Orbis Iudices, *& ipsi à nemine iudicandi.*

Fidei

Fidei Capita, ſupremi omnium controuerſiarum deciſores, *propter certitudinem & infallibilitatem ſpiritus*: *omni poteſtate tam ſpirituali, quàm temporali præditi*, ſummi Epiſcopi, Orbis terrarum Monarchæ, ſuper Imperatores omnes Regéſque euecti, *denique* ſupremi Vicedei, *qui velint nolint, errare non poſſunt: quibus, inquam, artibus ad tantum faſtigium aſcenderint, equidem neſcio: illud ſcio, maximè noſtra referre, qui Reges ſumus, vt huic rei maturè occurratur. Quantum ad me, Petrum & Paulum, tanquam precipuas Eccleſiæ columnas agnoſco & veneror: iſtos autem non noui: & illud tamen in dubium reuocare, eſt à fide Catholica deficere: imò ſurſum, deorſum omnia ferri, ordinémque naturæ inuerti, præponi læuam dexteræ, numeróque ac ordine poſtremum, honore primum eſſe oportet, vt illi Primatui ſuus ſplendor, ſuáque dignitas conſeruetur.* Bellarm. de Rom. Pont. lib. 1. c. 27.

Hac iam ingenuâ fidei meæ confeſſione, ſpero effectum, vt neque Apoſtata, neque Hæreticus iure cenſeri debeam:

ut qui Scripturis Canonicis credam, tribúsque Fidei Symbolis, primísq; quatuor generalibus Conciliys adhæream. si nimis facilis ac credulus, præsertim noua dogmata afferentibus, esse nolo; eruditiores fortasse fidei meæ infirmitatem miserabuntur: sed me nemo, scio, pro hæretico damnabit; nisi fortè qui pro Deo Papam colunt, cumque sic habent, quasi Scripturam loquentem: ut nec Hæresin aliter definiant, quàm opinionem quamcunque in causis Fidei decisioni Papali contrariam. Ego verò id ingenuè spondeo, quoties Religionis illius, quam profiteor, ullum caput ostendetur non antiquum, Catholicum, & Apostolicum; sed nouitium esse ac recens (in rebus, scilicet, spectantibus ad Fidem) me statim ab eo discessurum. Totum igitur hunc locum [a] *Vincentij Lirinensis auctoritate sic concludam: Me nunquam ullum Fidei dogma, quod quidem ad salutem est necessarium, amplecti recusaturum, quod tota Catholica Ecclesia iam inde ab Apostolorum temporibus, sine intermissione, multis pòst sæculis, constanter* docue-

a Libello aduersus hæreses.

docuerit & crediderit. Sed opinione Cardinalis, me in eo hæreticum, sat scio, prodidi, quòd in Babylonis, Vrbisque super septem colles exstructæ vocabulo luserim, tanquam innuerem, Romam hodie esse spiritualem Babylonem. quanquam & Babylonis nomine, tum in [a] *Petri Epistolâ, tum in Ioannis Apocalypsi, Romam intelligi, noster iste cauillator nec grauatè concedat. Sanè quòd ad definitionem Antichristi, nolo rem tam obscuram & inuolutam tanquam omnibus Christianis ad credendum necessariam vrgere: sed quid de toto hoc negotio sentiam, nudè & simpliciter explicabo.*

a 1. Pet. 5. 13.

Antichristum esse venturum, & cùm venerit, vniuersalem defectionem fore, inter nos conuenit. Sed tempus, sedes, persona *eiusdem, ea sunt, de quibus dissentimus; & in disputatione tantâ, scrutari nos Scripturas oportet, vt veritatem eruamus. Meâ quidem sententiâ* [b] *Sanctus Paulus id planiùs explicat, quod Sanctus Ioannes magis mysticè de Antichristo prædixerat.*

Descriptio Antichristi à tempore, sede, & persona.

b 2. Thess. 2.

dixerat. Nam quòd Paulus ibi de Antichristo loquutus sit, satis ex illis verbis constat, [a] nisi venerit discessio primùm. *Discessionem enim illam generalem, tantùm Antichristi temporibus fore in Ecclesiâ; omnes Pontificij constanter affirmant: Alioquin eorum Ecclesia esset quotidie erroribus obnoxia; quod omnino ipsorum doctrinæ repugnat. Eum deinde describens ait, quòd* [b] homo peccati, filius perditionis extollet se super omne, quod dicitur Deus. *At verò qui sint, de quibus Psalmista cecinit,* [c] Dixi, vos Dij estis, *Bellarminus non ignorat. Apud veteres Theologos Reges erant; Bellarminus etiam Ecclesiæ Antistites adiungit. Fac vtrosque intelligi. Nemini obscurum est, quis ille sit, qui super vtriusque gladij potestatem hodie se efferat.*

a Vers. 3.

b Vers. 3. 4.

c Psal. 82. 6.

Post hanc autem Personæ descriptionem, deinde Apostolus Sedem *designat:* [d] vt sedeat, *inquit*, in templo Dei, *id est, in sinu atque adeo penetralibus Ecclesiæ. Iam vbi sit Apostolica illa sedes, cuilibet relinquo diuinandum:*

d 2. Thes. 2. 4.

sed

sed & quis in eâ sedens pro Deo sese gerat, peccata condonans, animas redimens, Fidei articulos definiens, omnium hominum censor & iudex, ipse à nemine iudicandus.

Tempus *notat idem Apostolus omnium euidentissimè, cùm reuocat Thessalonicensibus in memoriam,* [a] quòd cùm adhuc apud eos esset, hæc illis prędixerat. *Itaque* [b] nouerant, *inquit*, quid obstaret, & quis detineret, quò minus homo peccati reuelaretur, *licet* mysterium iniquitatis iam tum operaretur. *Porrò S. Pauli temporibus necessarium non fuisse, vt reuelaretur Christianis, Imperatores Romanorum*, homines esse peccati, *nemo adeò rerum imperitus est, qui non videat. Sed hæc reuelatio, de quâ Apostolus loquitur, arcanum fuit magnumque mysterium: vnde & videri potest, non esse ausum in hac sua Epistola quid illud impedimenti fuerit, prodere. fortassis translationem sedis Imperij Romani intelligit, quæ locum vacuum* homini peccati *relinqueret, in quo consideret. Non enim sensisse,* homi-

a *Verse* 5
b *Ver.* 6. 7

hominem illum peccati, *fuisse Ethnicos Imperatores sui temporis*, illa *præmunitio, quam facit, ad tractandam hanc quæstionem, luce clariùs ostendit. Ne seducerentur enim veritus, diem Domini appropinquare opinantes, ait visum esse sibi, præmonere eos, vniuersalem à Fide discessionem antè venturam. Ex quo patet, non illum præsens illud tempus, sed futurum, idque longinquum innuere: alioqui malè probaret argumentum suum, quo secundum aduentum Domini non instare confirmat. Sed neque interitus ratio, quâ periturus est ille homo peccati, conuenit vastationi* Ethnicæ Romæ à Gothis Vandalisque factæ. Ait enim noster Apostolus*,[a] illum impium spiritu oris Domini conficiendum esse, ac demum aduentu eius abolendum. *Iam vt mea fert opinio, Spiritus oris Domini, non aliud est, quàm verbum Dei, & Verbi prædicatio, quâ potentia illius hominis peccati paulatim minuitur, atque consumitur, donec splendor aduentus Domini penitus illum sustulerit. Porrò modum ac rationem*

**Sic enim Tortus Romam appellat cum ab eis vastata fuisset, licet multis ante annis Christiana fuerit.*

a *Verse* 8

onem operationis eius explicans, meâ quidem ſententiâ, quid ſenſerit, optimè explanat. Ait enim [a] fore per efficaciam erroris, in ſignis & prodigijs *&c. Iam quæ tandem Eccleſia iactet innumerabilia miracula, quæ tamen maximam partem aduerſantur ſuæ ipſorum doctrinæ, nemo meliùs* [b] *Bellarmino dixerit,* cum iumento ſuo famelico, quod pabuli oblitum, Sacramentum genibus curuatis, eo quo potuit modo adorabat. *Et tamen certè erubeſcit dicere, inſtitutum eſſe ſanctiſsimum Sacramentum, quod adorarent oues, & boues, & pecora campi.*

a *Ver.* 9. 10.

b *Bellar. lib.* 3. *de Euchar. cap.* 8.

Iam auctoritate S. Pauli planum fecimus, tempus, *quo venturus eſt Antichriſtus, & vniuerſalis illa diſceſsio futura, non niſi longo pòſt tempore, quā ſcripſit illam Epiſtolam, futurum fuiſſe:* ſedem *eius futuram in templo atque Eccleſiâ Dei: actiones, quibus potiſsimùm* perſona *eius dignoſcitur, eas fore,* vt extollat ſe ſuper omne, quod dicitur Deus. *Iohannes quidem fuſiùs, licèt, vt dixi,* ψωσικώτερον, *deſcribit*

describit hunc Antichristum, quem sub figurâ prodigiosæ cuiusdam bestiæ, cui septem erant capita, cornua decem, xiij. cap. proponit; deinde xvij. interpretatur: vbi illam appellat [a] meretricem, quæ sederet super aquas multas, *&* [b] prodigiosæ bestiæ insideret. *Denique sic concludit illud caput, vt mulierem hanc* [c] magnam illam ciuitatem, quæ Regibus terræ dominatur, *appellet. Et tam* * *illo capite, quàm initio proximi, ciuitatem magnam,* [d] Babylonem *vocet. Itaque vt illam eandem mihi propositam methodum, de* tempore, sede, *&* personâ *Antichristi persequar, Romam aut esse, aut fore sedem illius Antichristi, locus iste perspicuè, & sine vlla contradictione declarat. Primùm enim nullus iam* Papista *inficiatur, Babylonis nomine ibi planissimè Romam* intelligi: *Deinde hanc* mulierem, *esse illum Antichristum, liquet ex tempore, quo vim suam atque operationem exeret, quod erit quadraginta duûm mensium, prout xiij. cap. habetur: prorsúsq; consentit cum illo triennio & sex* *men-*

a *Apoc.* 17. v. 1.
b *Verse* 3
c *Vers.* 18
* *Verse* 5.
d *Cap.* 18 *ver.* 2.

mensibus, quod temporis spatium omnes Pontificij Regno Antichristi tribuunt. Præterea Bestia cum septem illis capitibus, & decem cornibus, quorum vnum caput vulneratum est, rursúsque sanatum, xiij. & xvij. capitibus iuxta describitur. quam in priore capite ex tempore, quo regnum obtinebit, Antichristum esse constat: in posteriore Romam significari nomine Babylonis, Pontificiorum ipsorum confessione euincitur. Ita iam liquidò probata est pars vna de tribus propositis, Romam esse sedem ipsius Antichristi. Neque quod cap. xi. legitur, effugium aperit, aut probat Antichristi sedem esse Hierosolymis, vbi dicitur, [a] cadauera testium iacebunt in plateis Ciuitatis magnæ, quæ spiritualiter Sodoma, atque Aegyptus vocatur: vbi & Dominus noster crucifixus est. *Verbum enim illud* spiritualiter, *Sodomis, Ægypto, & Hierosolymis tribuitur. Et cùm nominâsset Sodoma atque Ægyptum, non subiungit Ierusalem, addito solùm* vbi, *sed* vbi &: *quasi diceret, Etiam hæc Antichristi abomi-*

[a] *Cap.* 11 8.

abominatio tanta erit, vt ſedes eius tam plena ſit futura ſpiritualibus fornicationibus, atque Idololatrijs, quàm Sodoma & Ægyptus olim fuerunt: imò perſecutione Sanctorum tam cruenta, ac ſi Dominus noſter iterum ibi in membris ſuis ſit crucifigendus. Quis autem eſt tam mediocriter verſatus in ſacris literis, ſi eas vel à limine ſalutauit, qui neſciat vſitatam hanc eſſe in illis locutionem, vt Chriſtus ipſe dicatur perſecutionem pati atque interfici, cùm hoc ſit Sanctis, qui membra ſunt Chriſti?

a Matt. 25.40

[a] Chriſtus ſic loquitur de supremâ die diſſerens: nec non eodem dicendi genere ad [b] S. Paulum, in eius conuerſione, vtitur.

b Acts 9.4

Babylonem autem, ſiue Romam (quando Bellarmino ſic vocari placet) magnam eſſe ciuitatem illam, vbi Dominus crucifixus eſt, verſus etiam xviij. capitis extremus apertè confirmat. Sic enim ibi, [c] In eâ ciuitate, ſanguis Prophetarum & Sanctorum inuentus eſt, omniúmque qui interfecti ſunt in terrâ. *Iam neminem negaturum ſpero, Chriſtum ex illis vnum fuiſſe, qui in terrâ ſunt interfecti.*

c Apoc. 18.24.

Præterea

Præterea rectè dici potest, illum interfectum fuisse in illâ magnâ ciuitate Babylonis, quandoquidem auctoritate Romani imperij morte affectus est, sub iudice Romano, criminísque in Romanum Imperium, licèt iniustissimè, reus. parum enim amicus Cæsari videbatur, qui Christi non esset inimicus.

Hac igitur iam parte illustratâ de sede Antichristi, proximum est Tempus *exquirere, quo regnum obtinebit ille Antichristus, si nondum aduenerit. Sanctus quidem Iohannes ait, xiij. capite, huic Bestiæ, cui capita sunt septem, cornua decem,* [a] vnum caput vulneratum fuisse, rursúsque sanatum. *Quibus explanationem adhibens xvij. capite ait:* hæc [b] capita septem, totidem esse Reges, quorum quinque cecidisse, vnum esse, septimum nondum venisse: sed cùm venerit, exiguo spatio remansurum. [c] Bestiam autem, quæ fuit, & non est, octauum esse, & vnum tamen è septem. *quâ designat illum Antichristum, qui nondum venerat (Apostolorum dico*

a *Apoc.* 13.3

b *Cap.* 17.10.

c *Ver.* 11.

dico temporibus) ſed poſtea erat venturus. Quò fit, vt inter ætatem Apoſtolorum, & finem ſæculi, intercedere oporteat aduentum illius Antichriſti: id quod etiam ipſi Pontificij fatentur. Vnde manifeſtum eſt Babylonem, quæ eſt eadem Roma, ſedem fore ipſius Antichriſti: ſed non illam veterem Romam ſiue Ethnicam, quæ fuit Apoſtolicis temporibus ([a] *Ipſe enim palàm prædicat, ſibi nihil eſſe ſcribendum, niſi quod erat poſt ſuũ tempus euenturum) neque etiam illam, iam aliquâ ex parte Chriſtianam Romam, dum in motu fuit conuerſionis ſuæ, quæ è veſtigio conſequuta eſt ætatem Apoſtolorum, illuſtris tot piorum Epiſcoporum martyrijs: Sed Romam illam Antichriſtianam, tum cùm ipſe Antichriſtus ibi ſedem poſuerit, poſteàquam per operationem myſterij iniquitatis, Chriſtiana Roma planè corrupta fuerit, & ſinceritatem religionis amiſerit. Atque ita illud læthale vulnus, quòd à Gotthis ac Vandalis acceperat, curabitur in illo capite, ſiue Rege Antichriſto, qui deinde exurget, atque ad diuturnum tempus*

a Apoc. 4.1.

tempus regno potietur.

Sed hîc obijci poterit, non diu posse regnare illum Antichristum, quando S. Iohannes duobus tribúsue locis dicit Antichristum non ampliùs triennio, & sex mensibus dominaturum. Sanè cui vel paulùm modò notus est stylus, & loquendi modus S. Iohannis in Apocalypsi suâ, facile animaduertet, illum certum numerũ pro incerto ponere *consueuisse. Id*[a] *quod facit in xij. illis millibus suis de quaq; tribu, qui obsignati sunt ad salutem:*[b] *Et in exercitu ducentûm millium, qui missi sunt ad delendam hominũ partem tertiam: idem alijs compluribus in locis factitat. Itaq; qui recordabitur illum in omnibus suis Visionibus, ex professo morem à Prophetis, nempe Ezechiele, Daniele, Zachariâ, in Visionibus suis vsurpatum imitari, mutuantem locutionum formulas, ab illis qui prophetârunt ante Christum natum, ad explicandas suas de nouissimis diebus Prophetias; admodum verisimile esse comperiet, in illis tribus diebus & dimidio, eum imitari Danielis Hebdomadas: Hebdomadam*

a Cap. 7.

b Cap. 9. 16, 18.

domadam vnam accipiendo, totum illud tempus, quod inter aduentū Christi primum ac secundum intercesserit; cuius temporis, siue spiritualis hebdomadæ dimidio triumphantem inducit Antichristum. Nam quòd ad literalem illam interpretationem, quam omnes Pontificij sequuntur, trium annorum & sex mensium: quâ volunt illud tempus ad amussim incidere in dies omnium nouissimos, exceptis quadraginta quinque ante secundum Domini aduentum, planè toti nouo Testamento repugnat. Christus enim ait in nouissimis diebus epulaturos homines, celebraturos nuptias, omnibus eiusmodi secularibus negotijs implicatum iri, cùm hora nouissima repentè eos nec-opinantes opprimet. [a] Hic erit ad molam, alius super tectum domus, &c. *quibus omnibus significatur illorum temporum summa securitas. Idem narrat* [b] *parabolam quinque stultarum Virginum, ad declarandam inexspectatam, minimèque suspectam horam, quæ nos occupabit. sed* [c] de die illo, *inquit*, vel horâ nemo scit, neque Angeli in cœlo,

neque

a Matt. 24.41.

b Matth. 25.

c Matt. 24.36.

neque Filius, nisi Pater. S. *Petrus iubet nos*[d] vigilare & sobrios esse, *ad excipiendum illum diem semper intentos. S. autem Ioannes in hac eâdem Apocalypsi, bis nos admonet, vt furem nocturnum, sic Christum esse venturum: quod in Euangelio quoque Christus ipse testatur. Atqui si Antichristus regnabit annos tres & sex menses ante nouissimum diem, non plus autem temporis diebus xlv. post eius interitũ effluet: profectò dies ipse, & hora illius diei, non potest fugere eos, qui superstites futuri sunt illo tempore, quo periturus est Antichristus. Nam vt Pontificij docēt, mundus non ignorabit illum esse Antichristum, tam duorum testium doctrinâ, quàm repentino eius interitu. Ex quo consequitur, neminem fore nesciũ, continuò, nullâ morâ interpositâ, post xlv. dies exactos, diem extremum esse venturum. quod si verum esset, non vti fur venturus est Christus, neque mundum oscitantem oppressurus, contra omnia Scripturæ testimonia à nobis citata, aliáque complura. Ad hunc modum docuimus Romam esse sedem*

d 1. Pet. 5.8.

e Apocal. 3.3. & 16 15.

Matth. 24.44.

ac domicilium Antichristi: posterius autem dimidium spiritualis illius hebdomadis inter primum ac secundum Domini aduentum, tempus illud esse, quo dominabitur. nam in priore mysterium iniquitatis cœpit operari: sed nondum erat ille homo peccati reuelatus.

* Confutatio demonstrationis Bellarm. qua probare nititur, Enochum & Eliam duos esse testes, de quibus fit mentio xi. Apocal.

Quinam verò sint illi testes, magna est quæstio. Recepta opinio Papistarum est, Enochum atque Eliam esse oportere, quod ita Bellarminus pertendit, atq; in eâ sententiâ sic obfirmatus est, vt putet eum, qui de hoc dubitat, si non hæreticum esse, in magno tamen errore versari. Sed vanitatem Iudaicæ, quam sequitur, fabulæ, paucis aperiam.

Bellarm. de Rom. Pont. lib. 3.c.6.

Cardinalis in libro Controuersiarum producit quatuor Scripturæ locos ad otiosum hoc somnium confirmandum, duos è veteri testamento, ex Malachiâ, atque Ecclesiastico; totidémque è nouo, alterum apud Matthæum, Christi, (potuit addidisse etiam Marcum) alterum Iohannis in Apocalypsi xi.cap. Primùm quòd ad illos locos in

genere attinet, fidenter affirmo, verbum in illis non reperiri, reliquisue Scripturis, quod innuat vel Enochum, vel Eliam redituros esse, & cum Antichristo dimicaturos; in eóque conflictu occidendos; aut quicquam simile. Deinde, vt cuique loco sigillatim respondeam, ac primùm illi Malachiæ, nescio quis Christo, eius sit melior interpres, qui bis apud [a] *Matthæum, apud* [b] *Marcum semel, certiores facit tam ipsam multitudinem, quàm discipulos suos, Iohannem Baptistam illum esse Eliam repromissum. Atque hîc* * *Bellarminus pessimâ cum Christo fide agit, qui vt demonstret nondum venisse Antichristum, eò, scilicet, quòd Enoch & Elias nondum reuersi sunt; ad hoc probandum verba Christi citat Matthæi xvij.* Elias quidem veniet, & restituet omnia: *sed quod sequitur, dissimulat, à quo priora interpretationem capiunt: nimirum* iam Eliam venisse *in Iohannis Baptistæ personâ. Quid? quòd in se recipiens Bibliandri obiectionem soluere, qui Christum ait sensisse prophetiam Eliæ venturi completam esse in Iohanne;*

a Matt. 11.14 & 17.12.
b Marc. 9.13.
* Bellar. ibidem.

hanne; arripit illud, Qui habet aures, audiat, *xi. Mat. quod continuò sermonem illum excipit de Eliâ, magnúmque inde elicit mysterium: Sed callidè dissimulat, quod xvij. (quem locum ipse antea allegauerat) Christus interpretatur eodem modo Malachiam, sine eorundem subiunctione verborum,* Qui habet aures, audiat; *suam eôdem adiungens non ferendam paraphrasim; nobisq; impudenter exponens, quid Christus vellet dicere; immò sanè, quid Christum dicere oporteret, si bonus probúsque Catholicus fuisset. hoc enim sensisse eum persuasissimum habeo, glossemate Aurelianensi addito, quo contextum euertit. Iam videtis, quantâ cum impudentiâ Christi verbis abutatur, qui tribus in locis, vti dixi, alterum aduentum Eliæ de Iohanne Baptistâ interpretatur. Idem improbissimè cauillatur super verbo* venturus. *Christus enim vtitur illo quidem verbo, sed repetens vulgarem opinionem: interpretatur autem, iam eum in Iohanne venisse, ac si diceret; vera est quidem prophetia, Eliam esse venturum:*

turum: [a] ſed ego dico vobis, Elias iam venit, *de Ioanne Baptiſtâ ſentiens. Ita primùm verba prophetiæ tempore futuro repetit, vt apud Prophetam reperiuntur; deinde ea iam in Iohanne completa eſſe, in præſenti tempore demonſtrat. Neque eſt, vt hæc verba Malachiæ,* [b] Dies magnus & horribilis, *Chriſti in eum expoſitionem refellant. Etenim ſi* [c] *quo die Saluator mundi paſſus eſt,* [d] *Sol obſcuratus fuit omnino ad tres horas, velum Templi ſciſſum in duas partes à ſummo vſque ad imum, terra contremuit, petræ fiſſæ ſunt, monumenta aperta, mortui reſurrexerunt: ſi ille, inquam, dies non fuit magnus atque horribilis, quid horribile ſit, non video: qui haud dubiè omnes ſine exceptione Iudæos iuſto anathemate perdidiſſet, niſi idem Iohannes, præcurſor Domini, permultos priùs conuertiſſet doctrinâ pœnitentiæ atque Baptiſmo. Sed quid ego laborem ampliùs de interpretatione Malachiæ? quidue hoc mihi arrogem? cùm omnibus ſatis eſſe debeat, Chriſtum ipſũ ſic interpretatum eſſe; cúmq; ipſe*

a *Matt.* 17.12.

b *Malac.* 4.5.

c *Matt.* 27.

d *Hac ſolis obſcuratio ita ſupra omnem modum horribilis fuit, vt Dionyſius ſolo naturæ inſtinctu, & Philoſophia naturalis cognitione, cùm videret, attonitus exclamaret:* Aut Deus patitur, aut vices patientis dolet. *Malach.* 4 6.

ipse dixerit, adeóque ter dixerit, per quem facta sunt omnia, quis mortalis audebit aliam interpretationem, immò contrariam affingere?

Ecclesiast. 48.9.

Iam quòd ad locum Ecclesiastici pertinet, sicut filius Sirach tantùm mutuatus est illum à Malachiâ, quod liquet ex verbis eius, de conuertendo filiorum corda ad patres, *quæ verba sunt ipsius Malachiæ; sic Christus est optimus habendus vtriusq; interpres: neque dedecori est huic mortali Iesu explicari ab immortali veróque Iesu, licet ad pudorem & confusionem hæreseos Iesuitarum. Sed Enochum oportet in hoc negotio cum Eliâ coniungi, nullam aliam ad rem, nî fallor, nisi ad iugum ex alterâ parte tollendum. Nullus enim Scripturæ locus de reditu eius loquitur.* Hoc tantùm *in Ecclesiastico legitur, placuisse Enochum Deo, ob eámque caussam translatum fuisse in Paradisum,* vt daret Gentibus sapientiam, vel pœnitentiam, *quando ita volunt. Et quid istuc est, dare Gentibus pœnitentiam? nimirum Enoch in hanc vitam reuersiurũ, & pugnaturum contra*

Malach. 4.6.

Ecclesiast. 44.16.

contra Antichristum. Scitum quidem commentum, sed parum aptum huic loco commentarium. Cùm Bellarminus ageret de Eliâ, vrgebat hoc maximè, venturum esse Eliam, qui Iudæos conuerteret potissimùm, & restitueret tribus Iacob. *Sed vbi ad Enoch redit, oportet illum* dare Gentibus pœnitentiam: *de Iudæis autem ne verbum quidem. adfuturi sunt, nimirum, vt suam quisque curet prouinciam, neque vtrique idem detur negotium, sed ita sortiantur prouincias, vt Petrus & Paulus; qui sic inter se partiti sunt, vt ille Iudæorum esset Apostolus, hic iret ad Gentes. Quid opus est tam longè petitis, coactisque commentationibus tribus de verbis? nónne sensus hic satis rectè claréque constabit; Enochum Deo placuisse, atque in Paradisum fuisse translatum, vt exemplo Gentibus esset; & hîc tantus honos illi habitus, Gentes impelleret ad agendum pœnitentiam, sanctisque eius vestigijs insistendum? Quid enim potuit efficaciùs persuadere & adigere Nationes ad pœnitentiam, quàm vt ipsis inspe-*

inspectantibus Diuinus ille vir, viuus in cœlum, pro mercede integritatis suæ sustolleretur; cæteri omnes interirent atque in corruptionem abirent? Destitutus autem à Scripturis, necesse habet Cardinalis ad Patres confugere; quò probet Enochum atque Eliam adhuc viuere, posteáque morituros. Sed pari fœlicitate, atque in Scripturis versatus est, vt verbo eius vtar,
a Pag. 27. *quo illle in libello suo* [a] *contra me vsus. Ad hoc probandum quinque de Patribus adducit, Irenæum, Tertullianum, Epiphanium, Hieronymum, Augustinum: qui quidem omnes super hoc consentiunt, vtrumque, Enochum atque Eliam adhuc viuere: quod nemo Christianus vnquam, opinor, negauerit. Abraham enim, Isaac & Iacob etiamnum viuunt, vt Christus est auctor:*
b Matt. 22. 32. [b] Deus enim, *inquit*, viuentium est, non mortuorum Deus. *quanto magis in viuis sunt Enoch & Elias, qui nunquam mortem more aliorum gustauerunt? Sed de reliquâ quæstione, an postea morituri sint primi duo testes eius, Ireneus ac Tertullianus planè*

negant.

negant. [a] *Ille enim ait, in Paradiso remansuros vsque ad consummationem,* conspicantes incorruptionem. *Iam remanere illic vsque ad consummationem, & non videre corruptionem, ex diametro repugnat reditioni in hunc mundum, mortisque perpessioni.* [b] *Tertullianus etiam huic consentiens planissimè dicit, Enochum nunquam gustâsse mortem*, vt æternitatis candidatum. *Iam malè sibi firmatum habet ius æternitatis, si iterum moriturus est. Loca autem ex tribus reliquis Patribus adducta, alterum confirmant, illos hodie viuere: alterius nullam faciunt mentionem, esse aliquando morituros.*

Sed quoniam in hunc de Patribus antiquis fortè sermonem incidimus, sinite, quæso, hac occasione obiter vos moneam, mirum non esse, si sæpiùs Patres hîc errent, & minùs rectè multa Apocalypsis mysteria intelligant, propterea quòd liber ille eorum temporibus adhuc obsignatus fuit: & licèt [c] mysterium iniquitatis *iam tum ageretur, ille tamen* homo peccati *nondum erat reuelatus.*

a Irenæus lib. 5.

b Lib. contra Iudæos cap. 2.

c 2. Thes. 2.

reuelatus. In omnibus enim obscuris Prophetijs certissima est regula, nunquam eas satis intelligi posse, vsque dum compleantur.

Atque ad hunc modum duobus Bellarmini locis è Veteri Testamento depromptis, per hunc tertium è Nouo, qui verba Christi continet, satisfeci. quæ quoniam luce sunt clariora, quartum nunc Scripturæ locum [a] *xi. Apocal. videamus. Illi enim* duo testes, *scilicet, quorum ibi fit mentio, non alij quàm Enoch atque Elias sint, necesse est. Sed quî possit hoc cum Theologiâ, vel ratione consistere, vt hæc duo glorificata corpora, de Paradiso, cœlóue (vtro, vos videritis) descendant; prædicent, & pugnent contra Antichristum; interficiantur ab eo, posteaquam per multa annorum millia exempti fuerint à maledictione mortis, cui per naturam omnes subiacent; tertio die resurgant ad imitationem Christi; exinde multis miraculis editis redeant in cœlum veredariorum more, vltrò citróque cœlum inter & terram cursitantes? hoc, inquam, quî possit cum Theo-*

a *Apoca.* 11.

Theologiâ, vel ratione consentire, equidem fateor, captum meum superat: maximè quòd eos oporteat indutos esse cilicio, quorum corpora, opinor, tam diu fuerint à peccato libera, vt non ampliùs istâ maceratione egeant. Nunc enim oportet illos, aut in cœlo esse, aut in Paradiso. si in cœlo (quod haud dubiè verum est) glorificata sint corpora eorum oportet: cùm [a] nihil corruptibile eò possit penetrare. *Ex quo consequitur non posse eos ampliùs carnis infirmitatibus, ac potissimùm morti esse obnoxios. Quòd si sunt in terrestri Paradiso, primùm scire auemus, vbinam sit ille Paradisus, quâ regione terræ, quibus orbis in oris.*

a *Apoca.* 21.27.

[b] *Bellarminus quidem in suis Controuersiis multùm desudat, Paradisi regionem sitúmque perquirens, terráne inueniatur, an aëre: sed hæc omnia sunt mera deliria.* [c] *Scriptura testatur Paradisum, adeóque hortum Eden, fuisse quendam in terrâ locum, quem Deus elegit, vt Adamum inibi collocaret, vnde cùm eum paulò pòst propter grauissimam offensam expulisset, blasphemum*

b *Lib. de* Grat. primi hominis.

c *Gen.* 2.

mum est credere vllum ex Adami posteris eò postmodum peruenisse. Omnis enim eius progenies maledicta est in ipso, & de terrestri Paradiso eliminata, necnon ipsa terra vniuersim, ac Paradisus speciatim propter ipsum maledicta sunt. Secundus autem Adam per gratiam certum ex eis numerum vocauit, qui sibi cohæredes fierent cœlestis Ierusalem, cœlestisque Paradisi. Terrestris enim, haud dubiè diluuio, si non antè, deletus est, sublatis illis omnibus exquisitissimis delicijs, summáque amœnitate, quâ reliquas terræ regiones longè multúmque superabat. In aëre autem pendêre, incredibile est, nec dissimile somniorum Alcorani. in Scripturis enim nullum commemoratur eiusmodi miraculum, nec aliunde oriri potuit, quàm ex curiosis, ac præferuidis cerebrosorum hominum commentis, qui non didicerunt

a Rom. 12.3. [a] sapere ad sobrietatem. *Hoc igitur certum est, in cœlo domicilium & requiem habere Enochum atque Eliam.*

b Gen. 5.24. [b] Enoch enim, *inquit Scriptura,* ambulauit cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus, *vel ad se rece-*

pit: [a] *Elias autem visus est sublimè in cœlum flammante curru subleuari. Vt autem illi, qui tot millia annorum cœli fuerunt incolæ, mortalitatis legibus soluti, vt hæc, inquam, glorificata & incorruptibilia corpora redeant in hanc vitam, prædicent Euangelium, edant miracula; cum Antichristo denique confligentes interficiantur ij, quos mors naturalis antè absumere non potuit, sicuti commentitium est figmentum, ita naturæ planè repugnat eiusmodi sanctificatorum corporum. Sed illud inprimis mihi mirum videtur, cur Enoch potissimùm vnum esse oporteat ex his* duobus *Christi* testibus. *Moyses certè atque Elias cum Christo fuerunt in transfiguratione, in figuram Legis & Prophetarum. Lex enim & Prophetæ grauissimi testes fuissent ad coarguendum Antichristum. Cur autem Enochi collum iugo subdiderint, Moysem exemerint, diuinare non possum.*

Sed nimis anxiè studioséque hanc futilem & sanè anilem fabulam refutaui, cui tantum abest, vt credam; vt contrà, ista

[a] 2.Reg. 2.11.

isto tam erudito sæculo, hoc qui credat (Deum testor) non modò pro magni nominis Theologo, sed ne pro Christiano quidem habeam: quin potiùs Scribis & Pharisæis accenseam, qui sic insaniebant, vt quamuis Christus contrarium docuisset, semper tamen venturum esse Eliam somniarent. Veteribus autem Theologis, si qui in hac parte errauerint, æquior sim, propter rationem quam suprà memoraui.

Quid per hos duos testes significetur.

*Iam illa anili fabulâ refutatâ de duo*bus *illis* testibus *Enoch atque Eliâ, restat, vt meam coniecturam interponam, doceámque quosnam illos* testes *esse arbitrer. Equidem fateor multò faciliùs esse eiusmodi nullâ ratione subnixas, ac Theologiæ fundamẽtis aduersantes fabellas refellere, quàm tam alti reconditíque mysterij germanum sensum eruere. Itaque vt non tantum mihi arrogauerim, quenquam vt adigam in meam sententiam, nisi quem ipsa veritas, & animi sui iudicium eò pertraxerit: ita proponam probabiles coniecturas, quæ, vt spero, hæreseωs & nimiæ curiositatis suspicione vacabunt.*

Duobus

Duobus diuersis modis mysterium horum testium, *meâ quidem sententiâ, probabiliter & non incommode potest exponi: quorum alter est, vt per* duos *hosce* testes *intelligantur Vetus ac Nouum Testamentum. Nam vt Antichristus non potest non inimicus esse Verbo Dei, illúdque supra omnia odisse: sic nihil intentatum relinquet, quo illud* dedecoret, corrumpat, supprimat, *& quibus possit artibus* destruat. *Cæterùm an hic liber duorum Testamentorum, vel* duûm *Christi* testium, *vim aliquam à Babylonicâ Monarchiâ passus sit, nécne, nihil dicam: res ipsa loquitur. Non obtundam vos recensendis tritis illis, quibus vtuntur ad minuendam eius auctoritatem dicterijs, cuiusmodi sunt,* Nasus cereus, Mortua litera, Lesbia regula, *sexcenta alia probri & ignominiæ plena. Sed quantum Traditiones hominum, atque auctoritatem Ecclesiæ his testibus præferant, ex ipsorum doctrinâ apparet. Ad cuius rei probationem, si nihil aliud extaret, satis profecto esse posset ille libellus scitam hanc inscriptionem*

præferens,

Cardinal. Peron.

præferens, De insufficientiâ Scripturę Sanctæ. *Cùm autem nullâ de re magis laborandum sit, quàm vt integra & incorrupta conseruetur sacra Scriptura, complures veteris Latinæ versionis locos etiam corruptissimos corrigi minimè patiuntur : cuiusmodi sunt e-*

Luc. 15. 8

uertere domum, *pro* euerrere *ad inueniendum denarium : & illud de Io-*

Ioan. 21. 22. 23.

hanne dictum, Sic eum volo manere, donec veniam, *pro* Si, *tametsi non solùm mendi, sed etiam mendacij manifestum sit; vt subsequentia contextus verba declarant. Sed tantum absunt à veterum codicum emendatione, vt vulgarem versionem Pontificij non dubitent archetypis originibus Hebræorum, & Græcorum anteponere. Hæc etiam contemnendáne est deprauatio Scripturarum, fidem atq; auctoritatem omnium, aut maximæ partis Apocryphorum librorum, exæquare Scripturis canonicis, contra quàm Patres sentiunt, ac vetera Concilia decernunt? Illa autem quàm sacrilega corruptio*, Dominam *pro* Domino *ponere in toto Psalterio? sic enim* Dominæ nostræ Psalterium,

A Bonauentura, Doctore Seraphico editum.

terium, *quod vocant, non ita pridem denuò Parisijs est excusum. Nónne hoc est Christi, Matrísque personam ac dignitatem confundere? Quid de Scripturæ suppressione dicam? quot seculis populus Christianus in tantâ cæcitate, & salutaris doctrinæ ignoratione detentus est, vt hi testes penè incogniti essent; cùm Laici Scripturam attingere (vt quibus hoc interdictum esset) non auderent, maxima pars Clericorum in illius lectione versari aut nollent, aut non possent?*

Ad hunc modum hi duo testes *Christi, de quibus ipse dicit* [a] Scrutamini Scripturas, illæ enim testimoniũ perhibent de me: *hæ duæ* [b] *pingues oliuæ, pacem afferentes cunctis credentibus, pacem, dico, conscientiæ: hæc* [c] *duo candelabra, quæ posita in conspectu Dei, prælucent nationibus, queis significare vtrúmq; Testamentũ, & repræsentari in ipsâ Romanæ Missæ* [*] *celebratione volunt: ad hunc, inquam, modũ fuerunt hi* duo testes dedecorati, corrupti, suppressi: *quid dico suppressos? immò ad silentium damnati, vt pro hæretico com-*

a *Iohan.* 5.39.

b *Apoca.* 11.4.

c *Ibidem.*

* *Vide Expositionem Missæ, annexam Ordini Romano, a G. Caßãdro editam.*

combureretur, qui in manus ſumere auderet, aut inſpicere. Deinde in ignotâ linguâ ſic abſconditi iacuerunt, pauci vt poſſent adire, aut aſſequi: quorum in locum Legendæ ſubierunt, & portentoſa quædam mendacia, quibus omnia ſuggeſta & templa reſonabant. Atque ita euenit, vt corpora horum teſtium
verſ. 8. proiecta in plateis illius magnæ ciuitatis iacerent, quæ ſpiritualiter Sodoma vocatur, *propter ſpirituales eius fornicationes, quæ ſunt Idolorum cultus:* ſpiritualiter Aegyptus, *eò quòd Sanctos Dei in ſeruitutem humanarum*
Coloſſ. 2. 20. *traditionum redegerit.* Quare oneramini ritibus? *Quis requiſiuit iſta de manibus veſtris? Sic, inquam,* cor-
verſ. 9. pora eorum ad triduũ & dimidium diei *ſine ſepulturâ proiecta ſunt; id eſt, ad dimidium illius ſpiritualis hebdomadæ, quæ inter primum Christi aduentum, & ſecundum intercedit. Et tum certè Scripturæ tanquam cadauera, iacebant, abſque monumento, omnium contemptui expoſitæ, neglectæ penè ab omnibus, nec à pluribus intellectæ, cùm nemo pœnæ formidine requireret*

eas,

eas, aut poscere auderet, sicuti suprà dixiumus. Quæ cùm sic intermortuæ, & quasi deposita, exanimes & sine vigore iacuissent, non secùs atque Lex, quæ cùm diu in tenebris obruta latuisset, quasi vitæ reddita ac restituta Iosiæ tempore reuixit; gaudebant habitatores terræ; *nempe, homines terrena sapientes*, munera vltrò citróque inter se prę gaudio missitabant, *quòd carnales suæ libidines non ampliùs iam comprimerentur, neque in ordinem cogerentur, ancipiti illo gladio resectæ. Iam ènim certò sciebant, quicquid fecissent, quocúnque modo vixissent, pecunijs se omnium peccatorum indulgentias Babylone impetraturos* : quippe Omnia vęnalia Romæ. *Adeò non opus fuit hominibus ad veniam peccatorum inueniendam, in cœlum suspicere; sed pronos marsupia despicere, si sat nummis intumescerent. Immò quorsum attinuit Deum adire, & cœlum per vim zelique feruorem occupare, cùm Indulgentiæ se vltrò offerrent, atq; ad fores prastò essent? Cùm homines complures spirituales, iactarent seneq;*

2.Chron. 34.14.

Verse 10.

Vetus

Vetus intelligere Testamentum, neque Nouum?

En quàm inclementer, & quanto cum dedecore hi duo testes *excepti sint in alterâ parte Hebdomadæ spiritualis, qui in primâ,* [a] cilicio cooperti sunt; *id est, pœnitentiam cunctis nationibus, circiter quingentos aut sexcentos post Christum annos, prædicauerant: cùm Deus Verbum suum, siue* testem [b] insidentem equo candido, *sic ouantem fecit incedere in primordijs Ecclesiæ, vt omnes, qui aduersarentur, vinceret: destrueret omnem altitudinem, quæ se extollit aduersus cognitionem Dei (* [c] *vt ait Apostolus) aditu cœlorum prohiberet omnes incredulos, non minùs vos spirituali igne Verbi conuinceret, duràsque eorum ceruices frangeret, quàm Moyses & Elias plagis & fame rebelles Ægyptios obstinatósq; Israëlitas contuderant. Neque contenti erunt, hos* testes *dedecorasse, corrupisse, suppressisse, sed ad extremum quoque* [d] interficiendi sunt: *quam ad rem prodit* * Censura generalis, vt censorio mucrone iugu-

a *vers.* 3

b *Apoca.* 6.2.

c 2. *Cor.* 10.4.

d *Apoca.* 11.7.

* *Venetijs excusa an.* 1562

iugulentur. *Quid enim aliud agit, quàm iugulat, cùm alias omnes translationes, præter suam, auctor comburi mandat? quod etiamnum fieri solet. Præ se fert enim & palàm profitetur, se non id agere, vt corrigantur (quod si facere vellet, magnam ei gratiam haberemus) sed vt deleantur & destruantur, vnumquémque Scripturæ locum, qui illorum Traditionibus refragatur, hæreseωs arguens. Neque id solùm, sed tot ferè conuitijs atque maledictis onerans, quot Cardinalis in meam Apologiam contulit: non dirigens, neque explicans Scripturam ex Scripturâ (quæ est optima interpretandi ratio) sed ad suas traditiones, tanquam ad Lydium lapidem, ipsam quoque Scripturam exigens: Vt damnet hereseωs, non eos modò Scripturæ locos, quos recitat, sed eandem etiam sententiam ferat in omneis consimiles, vbicunque in Scripturis reperiantur. Et tamen summo Dei Optimi Maximi beneficio, nunc incipimus (id quod maiores etiam nostri aliquot superioribus sæculis fecerunt) oculis cernere hosce testes*

resur-

resurgentes, & in pristinâ gloriâ refulgentes, [a] Deo quasi leuante eos, atque in pedes [b] statuente: denique tollente in cœlum *quasi in triumphali nube gloriæ, prout Elias curru sublematus ignito traditur. Quæ Euangelij resuscitatio, atque in sublime euectio, tantum* [c] terræmotum, *tantámque rerum mutationem in plærísque gentibus peperit, vt* pars decima, *id est, bene magna, multíque eorum, qui* magnæ Ciuitatis *ditioni suberant, nempe Babylonis, cognitis imposturis, ab eâ defecerint;* septem millia, *id est, ingens multitudo per occasionem illius mutationis occisa sit: multi ad Deum conuersi,* gloriam Deo cœli tribuentes. *Hic igitur vnus est modus, quo locum hunc Scripturæ probabiliter, vt mihi videtur, interpretari licet.*

a Ver. 11
b Ver. 12
c Ver. 13

Est & alter magis receptus, qui ad literam contextus propius accedit: si dicamus per hosce testes, *non ipsum Dei Verbum, sed Verbi prædicatores, intelligi. Pauci erant ab initio, qui illum* hominem peccati, *reuelarent, & corruptelas eius retegerent. apposité*

igitur duali numero descripti sunt: [a] Nam in ore duorũ aut trium testiũ stabit omne verbum. *Neq; maior fuit eorum numerus, qui magnum illud opus inchoauerunt, quàm negotij magnitudo necessariò postulabat.* [b] Prædicabant in cilicio; *quippe pœnitentiam prædicabant: plurimos eorum crudelissima morte affectos fuisse, Orbi notissimum:* mox resurrexisse *in eiusdem doctrinæ successoribus constat: idque tantâ vi & efficaciâ, vt omne miraculum superet. Cùm enim habeatur in scripturis opus Dei miraculi plenum, Spiritus Sancti virtute perfectum, quòd* [c] *Apostolus Petrus propè tria hominum millia vno die conuerterit: isti, de quibus loquor* testes, *intra paucos annos eiusdem Spiritus vi, multas potentissimas nationes in veræ Fidei viam reduxerunt, quæ constanter hodie perseuerant; Deum laudantes, qui eas ab Antichristi magnæ Ciuitati imperantis tyrãnide exemerit: & altâ voce clamantes,* [d] Exite de illis populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. *Hoc*

a Deut. 19.15.

b Apoc. 11.3.

Sanguis Martyrum est semen Ecclesiæ.

c Act. 2. 41.

d Apoc. 18.4.

igitur isti miraculorum nundinatores, qui nauseam mundo cient, & chartæ precium adaugent, editis quotidie veteribus illis quidem, sed denuò interpolatis miraculis, ac plenis mendaciorum Legendis: hoc, inquam, isti cogitent magnum reuerà miraculum & quod fidem penè superet; & vilibus suis atque adulteratis, vt tandem ipsos pudeat, mercibus componant. Atque ita duobus modis explicatâ cõiecturâ meâ, quos duorum testium *nomine intelligi censeam, quorum Apocalypseos xi. fit mentio (quanquam non sit magnum vtriusq; discrimen; in altero enim ipsum Dei Verbum; in altero Verbum quoq; Dei, sed ex ore prædicatorum eius, accipimus) restat iam vt tertium descriptionis Antichristi locum excutiamus, in quo de* personâ *quærendum esse instituimus.*

Scorto Babylonio, quod Bestiæ inequitat, sedem alicuius Imperij, & successione continuatam hominum seriem illi præsidentem, non vnum aliquem designari, perspicuum est ex formâ, quâ diuersis libri locis Antichristus ipse describitur.

scribitur. Versu enim ultimo cap. xvij. [a] mulier *exponitur*, magna illa ciuitas, quæ dominatur Regibus terræ; *quæ non potest significare certam unius hominis personam, sed plures homines sibi continenter succedentes, vt suprà memoraui, quorum sedes est magna illa Ciuitas. Similiterque eodem cap.* [b] septem capita, illius Bestiæ, *duobus modis exponuntur: primùm* de septem montibus; *quod obuium est: deinde* de Regibus totidem, *quod de illis non potest intelligi Regibus qui* [c] Bestiæ suam potestatem tradituri sunt, *eique subijcientur, qui mox* [d] decem illis cornibus *figurantur: sed magis apparet septem capita Bestiæ, septem Imperij formas esse, illius sedis proprias, quarum quinque iam fuerant & ciciderant. Reges enim primò fuerunt; deinde exactis Regibus, Consules, Dictatores, Decemuiri, Tribuni militum. Sexta erat, quo tempore Iohannes conscripsit hunc librum, Cæsarum Imperium. Septima, quæ nondum venerat, & exiguo temporis spatio erat duratura, Ecclesiastica est Episcoporum,*

a cap. 17. vers. 18.
b vers. 9
c vers. 13
d ver. 12.

quæ translationem Imperij Româ Constantinopolin consecuta est: licèt illorum regimen Imperatoribus quodammodo fuit subordinatum. Quanquam enim hæc gubernandi ratio annos circiter cclxxvi. durauerit, tamen exiguum hoc fuit præ longo illo tempore, quo regnum, quod illi continuò successit, nec dum desijt, Antichristus obtinuit. Octaua, quæ est Bestia, quæ erat, & non est, & itura est in perditionem, *ipse est Antichristus, qui quidem censetur octauus propter illius summum & absolutum Imperium; simul tamen septimus, quia visus est successisse Episcopis in Ecclesiasticâ quadam ratione imperandi: licèt amplitudine suâ gloriam Imperij Babylonij parem effecturus erat illi magnificentiæ, quam magna illa ciuitas obtinuit, tum cùm maximè floreret ac triumpharet; quæ Sancti Iohannis ætate multùm imminuta erat per nobilium factiones, & seditiones militum, ipsorúmque Cæsarum socordiam. Ita pristinus ille magnæ Ciuitatis, seu Bestiæ splendor, cui S. Iohannis ætate tantum decesserat,* * *vt non esse tum, nisi*

Ex quo Cõstantinus magnus Imperium Româ Constantinopolin transtulit, vsque ad Bonifacium 3. anni circiter 276 a vers.11

* *Non quoad limites, & Imperij amplitudine, sed propter imperandi modum & ciuitatis gloriam.*

nisi quodam modo videretur, restituendus erat per illum Antichristum, qui sicut ascendit ex abysso, sic iturus est in perditionem. Quinetiam ex illo maximo [a] *planctu, qui cietur ex interitu Babylonis xviij cap. tam à Regibus, quàm mercatoribus terræ, vbi ad miserationem desolationis eius augendam iteratur* *tertiò, cecidisse horæ momento magnam Ciuitatem; ex illo, inquam, grauissimo planctu planissimè constat, regnum Antichristi longiùs triennio & semestri spatio, aut vnius hominis ætate duraturum. Reges enim, qui cum eâ fornicati sunt, &* [b] in delicijs vixerant, *tempus habuisse diuturnius ad magnam illam necessitudinem contrahendam oportuit.* [c] Mercatores autem terræ, *sic eius, dum stetit, prolixè copias & fœlicitatem ostentant, quasi suarum esset Emporium diuitiarum, quæ tam exiguo tempore non poterant, ac ne vno quidem sæculo, coaceruari. Sed vt iam omnem hanc Antichristi descriptionem in pauca conferam, compendiosâ vobis methodo ante oculos ponam omnia, quæ de eo dicta sunt in Apocalypsi, ad pleni-*

a cap. 18 v. 9. & 11

* *Ibid. v.* 10, 16 19

b vers. 9.

c vers. 12

orem explanationem trium illorum Capitum quæ iam explicaui.

Antichristus meo quidem indicio quater à Iohanne in Apocalypsi, quatuor diuersis visionibus depingitur, quæ omnia in breue compendium cap. x. contrahuntur. Primùm equo pallido *describitur in visione sigillorum cap. vi. postquam enim Christus* [a] in equo albo, *cùm primum sigillum apertum est, propagatione Euangelij triumphasset:* [b] rufus *autem* equus *ad apertionem secundi, non minùs contenderet infestam persecutionem mouere, quàm Christus constantiâ Martyrum vincere; Fames autem atque aliæ plagæ, per* [c] equum nigrum *figuratæ, prioribus illis persecutionibus in tertio sigillo succederent, dehinc iam procedit ille Antichristus in* [d] equo pallido, *cùm quartum apertum est sigillum,* & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, quem Infernus sequebatur; *sessor pallido equi colori consentaneus* : & data est [*] ei potestas in quartam terræ partem, *id est, in Europam*, interficiendi gladio, *& persecutionibus sæuiendi,*

Prima Visio, qua describitur Antichristus.

a Apoc. c. 6. ver. 2.

b vers. 4.

c vers. 5.

d vers. 8.

* Siue illis secundùm aliã lectionem, quo coniunctim intelligitur idem ille equus pallidus, vnà cum sessore suo & comite, qui sunt Mors & Infernus.

endi, (quod Ethnica Roma factitauerat, equo rufo *figurata) & conficiendi spirituali inediâ seu fame Verbi Dei, quam minatur Propheta, sicuti* niger equus fame & morte corporali *necabat, quibus mors spiritualis designatur. Antichristus enim* equo pallido *notatus, Ecclesiam tum sæuâ persecutione & corporali morte vexabit; tum non minus pelliciendo Nationes in Idololatriam spirituali quoque morte mulctabit. Locustas enim, quibus vt Rex imperat, quarum ix.cap. huius libri fit mentio, emittet; vnáque cum eis tres illos ranunculos, cap.xvi. commemoratos, qui Reges nationésq; omnes ad calicem abominationum eius exhauriendum alliciant. Atque hîc desinere hanc descriptionem Antichristi perspicuum est. ad resignationem enim* [a] *quinti sigilli continenter subiunctam, animæ & sanguis interfectorum* [b] *Sanctorum, magna voce clamantes, accelerari vindictam expetunt, iudicium exposcunt: quod in sexto* [c] *sigillo concessum est eis aduentu Christi nouissimâ die, qui per* recessũ cœli instar libri cō-

a *vers.9.*
b *ver.10*
c *vers.12*

uoluti, & *alia multa in eandem sententiam significatur.*

Visio secunda describens Antichristum. Cap.9. a vers.1.

Sed quia hæc videri posset ipsius Antichristi breuis & obscura descriptio, fusiùs & magis specificè depingit eum, præsertim in visione Tubarum, *cap.ix.* [a] *Illic enim habetur ad quintæ tubæ clãgorem, cùm iam passim hæreses in tribus è quatuor primis clangoribus disseminatæ fuissent, nempe ad primam, tertiam & quartam (temporalem enim persecutionem censeo tantùm secundo tubæ cantu significari) Iohannem* [b] Vidisse stellam de cœlo decidentem in terram, cui data est clauis putei, [c] qui dicitur abyssus: quæ cùm aperta esset, cum fumo putei magnam vim locustarum exijsse in terram, *de quarum tam astutiâ, quàm potentiâ, cùm multa dixisset, Regis earum, qui eduxit eas de puteo Abyssi, nomen exponit, quod Hebraicè Abaddon dicitur, Græcè autem* Ἀπολλύων. *Hæc autem* [d] stella, quæ de cœlo cecidit, *significat, ni fallor, aliquem eximiæ dignitatis in Ecclesiâ, qui cùm ex officio lux mundi esse deberet, vt* [e] *Christus præce-*

b vers.2.

c vers.3.

d ver.11

e Matth. 5.14.

præceperat; ille contrà munus ſuum deſerens, inſtar Luciferi deficit, regnum ſibi erigit, peſtifero ſubdolorum & immanis ſæuitiæ animalculorum examine emiſſo, quæ locuſtarum *nomine notantur. Ad hunc modum ſedes Antichriſti cœpta eſt erigi, cuius doctrina copiosè declaratur in ſecundo* Væ, *poſt inflationem ſextæ tubæ; vbi dicitur* [a] reſiduos homines, qui non ſunt occiſi in his plagis, non egiſſe pœnitentiam de operibus manuum ſuarum, [b] vt non adorarent dæmonia, & ſimulachra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque incedere. *De cultu dæmoniorum, egregium Doctorem Ieſuiticum* [c] *Vaſquem conſulite. Quantum verò ad cultum imaginum, negari non poteſt, quin caput doctrinæ præcipuum ſit Romanenſis Eccleſiæ. Deinde ibidem ſubinfertur,* [d] non egiſſe eos pœnitentiam ab homicidijs ſuis, neque à veneficijs, neque à fornicationibus ſuis, neque à furtis.

a *Verſ.* 13.

b *Verſ.* 20.

c *Lib. de Cultu adoration. lib. 3. diſp. 1. cap. 5.*

d *Verſ.* 21.

Homicidia, *perſecutiones eorum denotant,*

notant, promiscuas cædes ac trucidationes. De veneficijs *qui dubitat, eorum* Agnos Dei *contempletur, quibus ignis restinguitur, benedicta indusia, & diuersorum generũ reliquias; denique orationes, quæ homines à tormentorum bellicorum impetu, vi flammæ, violentiâ ferri, iactu fulminum, cæterísque id genus periculis conseruent. Tum iudicet, an non sint hæc veneficijs & veneficorum incantationibus simillima.*

Iam fornicationem *eorum intelligo, cùm spiritualem, quæ perhibetur Idololatria, tũ non minùs carnalem, quæ apud eos frequentior est, tam propter matrimonium Clericis suis interdictum, quàm propter tot otiosorum Monachorum ac Sanctimónialium greges. Otium enim esse maximum incitamentum atque illecebram libidinis, vsus vitæ quotidianus docet.* Furti *autem in eo maximè se alligant, quòd Deo surripiunt titulos honorum, & amplitudinem potestatis illi soli debitam, quam in Antichristum caput suum conferant. Nec minùs in accumulandis opibus furti tenẽtur, dum præstigiatorijs artibus,*

Iubi-

Iubilæis, Indulgentijs, Reliquijs, & *id genus alijs efficacibus delusionibus, animas hominum nundinantur.*

Desinere autem descriptionem Antichristi cap. ix. liquet ex iureiurando, quod [a] fortis ille Angelus, leuatâ ad cœlum manu *deierat vers. vi. cap. x. post cantum sextæ tubæ,* [b] tempus non fore amplius. *Sed cùm septimus Angelus* tubâ cecinisset, consummabitur, inquit, mysterium Dei, sicut Euãgelizauit per seruos suos prophetas. *Vndecimo cap. tantummodò describit modum quo debellatus est Antichristus; cuius regnum antè exposuerat cap. ix. nobísque de duobus illis testibus annuntiat, fore vt post persecutionem, quam ab Antichristo passi sunt, exitium ei adferant. Quòd si quis putet Antichristi mentionem fieri solùm xi. cap. Bestiam autem de quâ agitur xiij. & xvij. cap. tantùm significare Ethnicam illam veterem Romam: ad hanc minuendam opinionem satis est recordari, nunquam Antichristum poni nominatim toto cap. xi. nisi vbi vers. vij. capitis einsdem appellatur Bestia, quæ prodit de puteo*

a *Cap.* 10. *vers.* 1, 6.

b *Vers.* 7.

Cap. 11.

Vers. 3.

teo abyssi, quæ per loci descriptionem, vnde emergit, probatur eadem esse Bestia, cuius eadem origo xvij. totidem verbis commemoratur. Adeò non est alius, sed idem Antichristus varijs visionibus iteratus, variéque descriptus.

Tertia visio describens Antichristum.

Iam xij. & xiij. cap. ac deinceps vsque ad xvij. fusiorem facit ac pleniorem propheticam explicationem status Ecclesiæ, regníque ipsius Antichristi. Capite enim xij. designat Ecclesiam specie mulieris à Dracone, qui Diabolus est, in desertum fugientis. Draco autem vbi videt, se non posse aliter illam consequi, effundit ex ore aquas instar fluminis, quibus abrepta traheretur: quo significatur plurimas nationes solutas & immissas esse ad persequendum, & vexandum Ecclesiam. Decimotertio autem cap. ex illâ nationum immensâ colluuione, quæ persequebantur Ecclesiam, exoritur magna illa Ciuitas, Regina omnium illarum Gentium, & caput diræ persecutionis, bestiâ quâdam figurata, [a] quæ septem habuit capita & decem cornua, [b] pardo similis, cùm propter colorem, quia respersa erat maculis,

Cap. 12. vers. 6.

Vers. 15.

Cap. 13.

a Vers. 1

b Vers. 2.

culis, id est, corruptelis contaminata; *tum quòd adulterinam quandam imperandi rationem adhibet, specie spiritualem, reuera sæcularem, quâ super Reges terræ extollitur: Leopardi similem, quæ spuria est bellua, è Leone pardóq; mista*; vrsinis pedibus, *ad vires eius significandas*; ore autem leonis, *ad rapacitatem declarandam, sæuámque naturam.*

Hæc Bestia, quæ suam à [a] Dracone habuit potestatem, plagam autem lœthalem in vno capitum, *siue vnâ imperandi rationum, à Gotthis ac Vandalis acceperat, sed mox* [b] curata est, aperuit os suum ad blasphemias in Deum, [c] bellumque Sanctis intulit: *quam, scilicet, terram vniuersam adorare oportet, quod nunquam vetus illa Ethnica Roma à quoquam postulauit; quæ dedignata non est fœdere coiunctos Reges*, socios atque amicos *comiter appellare. Cultus autem, atq; adoratio, hoc eodem nomine ac titulo, soleátne adhiberi singulis Pontificibus cùm inaugurantur, nemo Cardinali nostro meliùs nouit.*

a *Vers.* 3.
b *Vers.* 6.
c *Vers.* 7.

Deinde [d] alia bestia è terrâ *exoritur*,

d *Ver.* 11.

tur, cuius firmior origo est & stabilior, vt quæ visibiliter vera Ecclesiæ succedat; ob eámque caussam duo cornua, tãquam Agnus gerit; *specie quidem externâ Christi sponsam referens, & Christum sibi propugnatorem obtendens: sed instar* Draconis *loquitur, docens damnabiles Diabolicásque doctrinas. Hæc autem Apostatica Ecclesia (Apostolica dicerem) postquàm mundo palam fecisset suam ingentem potentiam,* [a] omnia faciendo, quæ prior Bestia vnquam potuit facere, in conspectu eius: *hoc est, ostentando magnitudinem suam non infra magnitudinem Ethnici Cæsarũ Imperij subsidere, tantâ cupidine incensa est efferendi Bestiam hanc, quæ iam Antichristi nomen & sedem tenuit, vt* terram faciat terræq; habitatores adorare illam priorem Bestiam, *siue Romanum Monarcham: atque ita in eum omnem suam potentiam atque opes transferat. Quin Reges etiam, Cæsarésque pedes eius exosculari non detrectabunt. Quam ad rem edet miracula, in quibus se venditabit, seducens portentis mendacibus, errorisque efficaciâ, vt* [b] *Paulus loqui-*

a Ver. 12.

b 2. Thes. 2. 9.

loquitur, quamplurimos: Inter alia autem eius prodigia, [a] ignem de cœlo deducet; *nempe* fulmen Excommunicationis, *cuius tanta vis est, vt thronis exturbare Principes valeat, adeò vt omnes pro hæreticis occidendi sint & exurendi, qui* [b] Bestiæ nolunt imaginem adorare; *hoc est, summam eius potestatem nullis limitibus circumscriptam. Quinetiam hæc* Bestia, *vel* pseudopropheta (*sic enim xvi. ca. appellatur*) *adeò totus incumbit ad augendam illam alteram* Bestiam *siue Antichristum, vt à cunctis ordinibus generibúsque hominū,* [c] in manibus dextris ac frōtibus suis, illius Bestię character siue nomen accipiendum sit; [d] sine quo non licebit cuiquam emere quicquam, aut vendere. Character in fronte *quid est aliud, quàm externa professio, vel humilis potiùs confessio, se huic Bestiæ subijci?* Signum in dextrâ, *notat actualem eorum atque implicitam obedientiam erga eam, quam putant non posse errare, etiamsi eos contra Principes suos naturales arma ferre iuberet. Cui similis est illa* cæca obedientia *in quam*

a Ver. 13.
b Ver. 15.
c Ver. 16.
d Ver. 17.

quam omnes Iesuïtæ iurant, quibus nec absimiles sunt Romanenses illi apud nos Sacrificuli, qui Sacramentum fidelitatis iure naturali debitum, in deterius mutati eiurarunt: quod licèt primò suscepisse se dicant, illæsâ conscientiâ, vtpote vinculo Naturæ obligatos; tamen nunc illud idem necesse habent eiurare, & fas omne abrumpere, ne Pontificiis mandatis non pareant, cuius libidini conscientiam eorum & rationem mancipatam esse oportet. Qui verò non concedit absolutam hanc potestatem, neque emendi, neque vendendi ius habet: quia nemo fidem seruare tenetur hæreticis, vllúmue contractum cum illis ratum habere: immò æquiuocare (ipsorum verbo vtor) & peierare aduersus illos Romano-catholico licet.

Iam quod ad nomen Antichristi attinet, & numeri in eo nomine [a] mysterium, siue intelligẽdus sit numerus, quem literæ conficiunt in Græco nomine* λατεῖνος, quod optimè cum Romanâ Ecclesiâ, Romana fide, & Latinâ liturgiâ congruit: siue quòd in contextu numerus vocatur hominis, placet accipere annorum

a Vers. 17.

* Irenæus aduersus hæres. lib. 5.

norum Domini numerum, cùm ille homo, qui primus omnium vsurpauit titulum Antichristi, viueret, Lectoris arbitrio dijudicandum relinquo. Primum illum hominem intelligo Bonifacium tertium, qui primus se nuncupauit Vniuersalem Episcopum: *quo titulo, S. Gregorius, qui vitam vsque ad tertium annum ante Pontificatum illius produxit, ipsum Antichristum cognoscendum fore*[a] *prædixerat; siue eius, vt ipse loquitur, præcursorem: qui licèt defunctus sit sexaginta annis ante annũ DCLXVI. Christi, tamen titulus ille, non nisi LX. post annis in successoribus Bonifacij iam confirmatus resêdit. Aut si libet numerum annorum inire, à tempore quo Pompeius templum diripuit, vsq; ad Bonifacium, non multum huic annorum numero explendo deerit.*

Ad hunc modum cùm Antichristi dominatio propheticè xiij. cap. descripta sit, occasus eiusdem[b] *xiiij. prænunciatur; primùm exultatione festiuâ, ac triumphali nouâ cantione Sanctorum in cœlis: deinde Angelorum trium præconio, quorum primus*[c] manu tenens æternum Euan-

a *Epist. l. 6. c. 30*

b *Cap. 14 v. 3.*

c *vers. 6.*

Euangelium, cunctis gentibus annuntiandum (*certissimum telum, quo duo testes oppugnauerant Antichristum*) [a] timorem & gloriam Deo prędicauit, quando iudicij eius hora venisset. *Secundus pronunciauit* [b] ruinam Babylonis; *quæ est interitus ipsius Antichristi. Tertius vetuit atque interminatus est sub pœnâ damnationis æternæ, nequis* [c] Bestiam adoraret, *neu* characterem *eius acciperet. Quanquam autem in reliquo capite nouissimus dies iterum prænuncietur, quasi paulò post reuelationem hominis peccati sequuturus; veruntamen* [d] *xv. cap. commemorat* septem plagas, *nomine* phialarum, *priùs super Antichristum & regnum eius venturas. quibus nominatim* [e] *xvi.cap. expositis, inter alias numerat effusam è* [f] quintâ phialâ *plagam tenebrarum, immò tantam caliginem, vt & eâ regnum Antichristi obscuretur. vnde sextus Angelus cùm effuderit* [g] phialam *suam*, via præparabitur Regibus ab ortu Solis, *cùm iam* homo peccati *cœptus est reuelari; sublatis omnibus impedimentis, quæ* *possent*

a *vers.* 7.
b *vers.*8.
c *vers.*9.
d *Cap.*15 *ver*.1.
e *Cap.*16
f *ver.* 10
g *ver.*12

possent iter eorum ad inuadendam illam Monarchiam remorari: nonsecùs ac fluuius Euphrates, qui Babylonem ipsam præterlabitur, eam ab incursu Regum Orientis (Medorum, scilicet, atque Persarum) quoad permansit Babylonica Monarchia, tutabitur; donec fluminis exsiccatione, aut inopinato Cyri transitu [a] *Babylon noctu capta est, Balthasar occisus, imperium eius euersum, etiam dum Babylone residebat, inebriatus & potans in vasis ad Dei ministerium comparatis; atq; ita quasi in templo Dei sedens, sacrísque eius abutens mysterijs.* a Dan. 5.3

Ad cuius mali remedium cùm sexta phiala *effunderetur,* [b] tres immundi spiritus in modum ranarum exibant de ore Draconis, Bestiæ, & Pseudoprophetæ. *quod sic intelligendum arbitror: cùm primùm Antichristi Regnum tam crassâ densáque ignorantiæ caligine obscurabitur, vt omnis diuinarũ humanarúmq; rerũ cognitio, literæ deniq; omnes penè intereant, paucíq; ex ipsis sacerdotibus legere auctorẽ Latinũ, nedum intelligere possint: atque* b ver. 13

atque ita munita erit via expeditissima ad interitum Babylonis: tum noua secta exurget, & noui spiritus ad labantem illum thronum fulciendum: qui tres numero censentur, ideo quòd tribus magistris diriguntur. suscitantur enim & afflantur ipsius Satanæ spiritu, qui nomine Draconis *figuratur; auctoritate ipsius Bestiæ, quæ est Antichristus, confirmantur & stabiliuntur; denique à Pseudoprophetâ, quem Apostaticam Ecclesiam interpretor, docentur: cuius cornua sunt instar* Agni, *sed ad similitudinem* Draconis *os loquitur. Hi quidem Spiritus ad hunc modum emissi, triplici auctoritate, in defensionem sui Monarchæ triplicem coronam gerentis, muniti, bene assimilantur ranunculis. sunt enim* ἀμφίβιοι, *qui possint in vtróque elemento tam terrâ, quàm aquâ viuere. Quamuis enim professione sint Ecclesiastici, tamen artibus hominum politicorum, cùm opus est, v-*
a Ver. 14 *tuntur;* [a] *Reges adeunt terræ, quos ad prælium magni diei & ab omnipotente Deo constituti congregent. Quæ cædes, quámque horribiles in multis orbis*

Chri-

Christiani regionibus laniena eorum impulsu perpetrati sint, & quàm malè cesserit Regibus, qui illorum dictis audientes fuerunt, omnes non iniqui temporum nostrorum Historici satis testantur. Quisquis autem Rex aut Respub. illos non admiserit, illisque non obtemperauerit, exterminari illum Regem, euerti illam Rempub. arma alia si desunt, vel sulphurato puluere oportet. Atque hæ ranæ *non absque re in omni literarum genere elaborârunt, quò docti euaderent, vt crassam illam ignorantiæ nebulam, quâ regnum Antichristi, antequam exissent, obductum fuerat, dissiparent, atque dispellerent.* [a] *Deinde huius capitis clausula, vltimam plagam complectitur, effusámque in ipsum Antichristum* è septimâ phialâ, *quæ est nouissimum illud iudicium summâ die futurum. Tum enim, inquit,* [b] Babylon venit in memoriam coram Deo.

a *Ver.* 17

b *Ver.* 19

Sed xvij. cap. Visio prior exponitur; vbi Antichristum [c] mulier sedens super illam multorum capitum Bestiam *repræsentat: quia vt vera Christi sponsa*

Quarta Visio describens Antichristum.

c *Cap.* 17 *ver.* 3.

ſponſa & Eccleſia per mulierem *xij. cap. repræſentatur, ſic caput adulterinæ falſæq; Eccleſiæ per* mulierem *hic etiam deſignatur; ſed* [a] quæ calicem plenum abominationibus manu teneat: *vt & ipſa* [b] ſcortum *propter ſpiritualia eius adulteria vocatur, vtpote quæ* [c] Reges terræ ſeduxerit, *vt ſpirituales ſuas fornicationes participarent. Erat tamen externâ ſpecie, mirum in modũ ſplendida & glorioſa, ſed ſæuis perſecutionibus* [d] ſanguine ſanctorũ ebria. *Quóque innoteſcat magis, fronti nomen eius inſcribit, moribus conſentaneum:* [e] Myſterium, magna illa Babylon, mater illa fornicationum & abominationum terræ. Myſterij *vocabulum illi duobus nominibus competit: vno, quòd ſibi illud arroget; altero, quòd reuera digna ſit hoc nomine. Sibi illud aſſumit in eo, quòd ipſa ſe* Caput viſibile *indigitat myſtici corporis Chriſti, quatenus diſpenſatrix eſſe vult & ſola myſteriorum Dei interpres: denique magnus hic in terrâ Deus, & auctor* Fidei, [e] *Myſtes eſt profeſſione, id eſt, Sacerdos. Et ſi verum eſt, quod non nemo*

a ver. 4.
b ver. 1.
c ver. 2.
d ver. 6.
e ver. 5.

nemo obseruauit, illum habuisse antiquitùs mysterij *nomen, Mitræ inscriptum, non est quòd aliam interpretationem requiramus. hæc enim in eo planissimè prophetia impleta est. Dignam autem esse hoc nomine, quod reliquum est tituli, facile arguat; quo demonstratur* [a] mater esse scortationum & abominationum terræ. *atque ita, sub falsâ specie sanctitatis, si verum quærimus, mysterium fit ipsa iniquitatis, atque omnium abominationum; sub laruatâ simulatione curæ spiritualis animarum, regna exhauriens, orbémque Christianum sanguine & cædibus miscens.* a ver. 5.

Iam cùm hanc coccineam & cruentam Bestiam, eiúsque sessorem ad hunc modum figurâ corporis, vestibus, nomine & moribus descripsisset, deinceps Angelus Iohanni Visionem interpretatur, & tam Bestiæ, quàm sessoris arcanum explicat: nempe septem capitibus Bestiæ, *significari totidem* [b] colles, *quo situs Ciuitatis, sedésque Imperij notatur; nec non septem capitibus,* septem *intelligi* Reges, b ver. 9.

siue

siue formas administrandæ Ciuitatis illi proprias; de quibus iam exposui, quid sentirem. De [a] decem *autem* cornibus, *quæ totidem* Reges *esse demonstrat*, qui simul eódemque momento temporis cum Bestiâ suam accipient Regiam potestatem, *meo quidem iudicio denarius*, certus numerus est pro incerto, *sicuti septem capitum numerus, & decem cornuum* Draconis *seu Diaboli, non potest aliter intelligi, nisi vt numerum declaret incertum; præterquam quòd in decem cornuum mentione, ad decem cornua septicipitis belluæ, septimo Danielis alludere videtur. Itáque hos decem Reges reor esse omnes in commune Reges Christianos, & liberos Principes, ac Respublicas, Vos scilicet, Dilectißimi Fratres, quibus libellum hunc meum dicaui, déque nobis omnibus hæc pronunciari: quòd, licèt hæc nostra omnium absolutorum Principum potestas cœperit vno eódemque tempore cum Bestiâ (illustriora enim orbis Christiani regna, non nisi ruente Ethnico imperio Romano, libertatem suam vindicârunt) atque*

[a] *vers. 12.*

indidem

indidem Antichristus suum regnum auspicatus sit; licèt per diuturno tempore in adorandâ Bestiâ nobis perseuerandum foret, in eius obsequium catholicè & vniuersim consentiendo, omnem ei [a] potestatem nostram auctoritatémque concedendo, *pedes eius exosculando, cum eâ simul calicem idololatriæ hauriendo,* [b] bellum cum Agno, *in persecutione Sanctorum eius, iubente eâ* gerendo, *quæ tot nationibus & populis imperitabat: tamen his tot tantísque difficultatibus superatis, tempore opportuno quod Deus nouit, atque adeò præstituit, post illam cum Agno depugnationem* [c] victoriámque eius, *hoc est, nostri conuersionem* vi verbi, *tandem aliquando* odio meretricem habebimus, *& sic* desertam relinquemus ac nudam, *vt pateat omnibus hypocrisis eius, & falsa zeli simulatio:* denique carnem eius comedemus, ipsámque igne comburemus. *Hunc igitur in modum* [d] via Regum orientis erit patefacta. *Deinde rationem subiungit huius tam subitæ miræque mutationis in nobis.* [e] Deus *enim, inquit,*

a vers. 13
b vers. 14
c vers. 16
d cap. 16. vers. 12.
e vers. 17

F dedit

dedit in cordibus eorum, vt facerent suam voluntatem, vnóque consensu traderent regna sua Bestiæ, donec verba Dei complerentur: *secundùm illud Salomonis*, [a] Cor Regis in manu Domini; quocunque vult, flectet illud, vt lapsus aquarum. *Ad hunc modum interpretatus* Bestiam, *siue imperium, vno deinde verbo explicat* mulierem, *quæ super illam sedebat, seu Monarcham, qui regebat eam, non aliud esse, quàm* [b] magnam illam Ciuitatem, quæ dominabatur Regibus terræ; *sedem imperij designans, & quasi digitum intendens ad conditionem eorum, qui sedem eam occuparent, atque in eâ dominarentur.*

a Prou. 21.1.

b vers. 18

Tum magnitudo ruinæ eius, & luctus ingens, quẽ Reges pariter ac mercatores facturi essent super eâ, prædicantur ab alio quodam Angelo cap. xviij. cùm Reges plangerent eius occasum, quia [c] in delicijs cum eâ diffluebant: *quod cum Ethnicâ Româ à nullis vnquam Regibus factum est; nec fieri potuit, quos vi & armis subegit. Sed illa, cuius*

Cap. 18.

c vers. 9. 10.

cuius interitum deflebant, honorificis eos nominibus titulisque ornauit, veniámque eorum libidinibus atque illicitis matrimonijs indulsit. [a] Mercatores autem terræ, cum omnibus nauicularijs, & gubernatoribus, & cõmercia habentibus in mari, *plangent ruinam illius magnæ Ciuitatis (cui nulla par vnquam fuit) propter iacturam diuitiarum & cõmercij, quibus eius, dum stetit, beneficio fruebantur. Atq; ibi omnia* [b] diuitum mercimoniorum *genera describit, quibus magna illa Ciuitas, cùm esset Emporium copiosissimum, abundabat. Opus enim habet profectò, nec potest carere diuitijs, & pretiosis eiusmodi mercibus, cùm ad ornatũ Templorum, ac Satrapis similium Prælatorum, tum ad cultum ligneorum, quibus est plena, Sanctorum. Beata enim Virgo quotidiè nouitijs & exquisitissimis vestimentorum generibus, quamuis habitum referant meretricium, induenda est & ornanda. Omnium autem sumptuosarum mercium, quæ maximi pretij sunt,* [c] Animæ, *scilicet*, hominum, *postremò nominantur.*

a vers. 11 15. 16. 17. 18.

b vers. 12 13.

c ver. 13

Tantum enim pecuniarum in Missas impensum, tantum in hoc vel illud Cœnobium Monachorum aut Fratrum erogatum; inprimis verò in illam, omnibus regulis & legum nexibus solutam, &, vt ita dicam, incomprehensibilem, Iesuitarum sectam, valebit redimẽdæ cùm largitoris animæ, tum parentum eius in centesimam vsque generationem, ne flammis Purgatorij excoquantur. Et certè credo, non est illa mediocris animarũ negotiatio, cùm homines vsque eò spe & promissione æternæ salutis fascinantur, vt facilè persuadeatur Fraterculo,[a] *Regem dominum suum confodere: imberbi adolescentulo, in vitam proximi*[b] *successoris perditè inuadere; multis, in Serenissimæ Reginæ nuper defunctæ, necem sæpiùs coniurare: denique, me imperium obtinente, nitrati pulueris impetu Regnum regníque Ordines funditus euertere, atque ita tam* Animi, *quàm* Animæ *iacturam facere.*

a *Henr.* 3 R. *Gallorum.*

b *Henr.* 4. R.

Sed quantumuis flebilem edant lamentationem, voce cœlitus missà, mandata duo accipiunt; vnum,[c] exire *quam-*

c *vers* 4.

quamprimùm è Babylone, ne fiant participes peccatorum eius, ac *deinde* pœnarum. *Quâ præmonitione excitati, vtinam vos omnes (Charissimi Fratres & Consanguinei) vobis, dum tempus est, consulatis, & ad hæc prospicienda oculos aperiatis; Alterum*, [a] reddere ei, sicut & ipsa reddidit vobis, immò duplicare supplicia secundùm opera eius. *Vt enim illa non nisi alis vestris in tantam altitudinem subuolauit, tam titulos suæ magnitudinis & honores à vobis mutuando, quàm vestrâ munificentiâ, quicquid temporalium possidet, perfruendo; Ita si quisque vestrum, ab illâ rursus, quod sibi ereptum est, repetet; breui, vt inquit Poëta, stabit* * *furtiuis nudata coloribus, decisisque humilis pennis; idque propter superbiam suam. hæc enim ratio redditur*, [b] Quia glorificauit se, & in delicijs fuit; & dixit in corde suo se sedere Reginam. *Nulla enim certior est apud illos veræ Ecclesiæ nota, quàm secundæ res, & externa prosperitas.* Vidua *autem* non est; *quippe quæ sponsum*

a vers. 6.

* vt cornicula Aesopica.

b vers. 7.

sum Christum habeat, indissolubili nodo sibi deuinctum. suam ei fidem iureiurando firmauit, se nunquam eam deserturum. itaque luctum non videbit *errare enim non potest, neque Inferni portæ vnquam aduersus eam præualebunt.*

Sed licèt terra, & homines terrena sapientes, hunc in modum Babylonis occasum in illo xviij. cap. plangant:
a Cap. 19 vers. 1. *tamen xix. Cœlum & Angeli, Sanctique omnes in cœlo, præ gaudio ruinæ eius, triumphalem canunt cantionem, laudantes Deum propter illius*
b vers. 2. [b] magnæ meretricis *ruinam: quæ rectè magna perhibetur. Noster enim*
* Bellar. in resp. ad Gerson consid. 11. ** Cardinalis fatetur perquàm difficile esse Papam definire: tanta est eius amplitudo, atque maiestas. Sub finem autem illius capitis, obstinata illius* meretricis *pertinacia describitur,*
c vers. 19 [c] quæ aduersus insidentem equo albo, eiúsque exercitum totis viribus præliata est,
d vers. 20 [d] donec Bestia *siue Antichristus* caperetur; & cum eo Pseudopropheta (*id est, falsa Ecclesia*) qui miraculis, prodigijsque mendacibus

dacibus ſeduxit eos, qui Beſtiæ characterem acceperunt. vtérque autem coniectus eſt viuus in lacum ardentem igne & ſulphure, *vnde nulla redemptio : ſicuti ſub finem ſuperioris capitis ad deſcribendam plenius Antichriſti ruinam, diſſimilem omnino plagæ illius ſanabilis, quam Ethnica Roma acceperat ; primùm* ſaxo molari *comparatur* in mare coniecto, *quod nunquam rurſus emergit, neque in ſummo fluitat : deinde multis rebus iucundiſſimis exprimitur, quarum voces inde nunquam poſtmodum exaudientur, vbi nihil niſi horrida deſolatio commorabitur. Verùm vt patientia & conſtantia Sanctorum in terrâ, Deíque Electorum meliùs confirmaretur, perſecutio nouiſſimorum dierum breuiter repetita prædicitur, poſtquam* Satanas vinctus fuerit, *compreſſúſque eius furor, dum mundus ad* mille annos, *hoc eſt, ad longum tempus, pace frueretur. Quo ſoluto perſecutores exoriuntur,* Gog & Magog, *occulti apertíque hoſtes Chriſti:*

a *Cap.* 18. 21.

Ibid. v. 22 23.

b *Cap.* 20.

c *verſ.* 2.

d *verſ.* 8.

 quod

quod de Papâ, & Turcâ (qui ferè eodem tempore ad suam magnitudinem excreuerunt) accipiendum sit, nécne, alijs iudicandum relinquo. Sed hoc
a vers. 9. *certum est, [a] illorum æternam confusionem illic repromitti: nec minùs* Draco [b] Bestia & Pseudopropheta, *omnes simul* mittentur in lacum ignis &
b vers. 10
sulphuris, *sempiternos in eo cruciatus perpessuri. [c] Tum nouissimus dies iterum describitur, [d]* qui propter Electos accelerandus est : *temporarias autem illas tribulationes quò fortiùs Electi constantiúsque perferrent, vtpote post breue temporis spatium finiendas, duobus extremis capitibus beatitudines cœlestis æternæque Ierusalem copiosissimè proponuntur.*

c vers. 11 12. 13.
d Matt. 24. 22.
Cap. 21. & 22.

Ad hunc modum inuerecunda illa vis ac impudens, quam sensui duorum Scripturæ locorum Cardinalis attulit, Pasce oues meas; & Tibi dabo claues, *vt ex eis supremam in temporalibus Pontificis potestatem supra Reges ac Principes astrueret, me impulit, vt ex hoc, quem modò excussi, Scripturæ libro, Pontificem Romanum Antichristum*

esse

esse euincerem; eúmque quo teli genere me erat adortus, eodem vlciscerer. Neque me ab istâ sententiâ vllus Pontifex dimouebit, nisi qui nihil sibi iuris esse in temporalibus Principum rebus ac negotijs priùs fatebitur. Id autem mihi maximè in votis est, vt si cui hanc meam de Antichristo coniecturam libebit refellere, singulis disputationis meæ partibus ordine respondeat: nec illi satis sit meam sententiam condemnare, sed methodum meliorem ad Apocalypseωs *expositionem subijciat, quæ neque vlli contextus parti repugnans sit; nec ineptum aliquid absurdúmque contineat. Alioquin nihil facilius* Momo, *quàm alienam narrationem carpere, suámque longè deteriorem eius loco subijcere: cùm multo difficilius sit errata emendare, quàm arguere.*

Exspatiatus aliquandiu in Antichristi vitâ ac titulis, quæ equidem Pontifici multo rectiùs conuenire probauerim, quàm Bellarminus suum illum Papæ dominatum in Reges: redeo tandem ad hunc Censorem meum, qui, vt dixi,

 mate-

materiam *ſcriptionis ſcribendi* modo *mirum quàm probè adaptauit. nam vt illius ſcriptio mera eſt Satyra, & in me meámque Apologiam conuitiorum & maledictorum congeries: ſic & ipſa materia mendacijs & figmentis tota ſcatet: quæ nomina tam in illud ſcriptum iure cadunt, quàm in meum iniuriâ conferuntur. Tria enim mendacia confinxit contra fidelitatis Sacramentum, cui propugnando Apologiam deſtinaueram: vt mittam illud toties ab eo repetitum mendacium, nolle ſe meis mendacijs, nugis, cõtumelijs, & blaſphemijs reſpondere. Vnum inſigne mendacium profert etiam de Papæ primo Breui: Alterum, de Puritanis, quos ad ſuas partes traducere ſtudet, & aliud de occaſione quæ perduelles noſtros ad nitrati pulueris coniurationem inuitauit. Tria deinde mendacia effutit, de Parliamenti ſiue Ordinum decreto, quo fidelitatis iuſiurandum præſcribitur. Vnum quoque, ſed illud graue, in ſuos illos ſcriptores Catholicos: duo denique in recenſendis cauſſis, ob quas duo in Angliâ Ieſuitæ extremo ſupplicio ſunt affecti.*

affecti. Sed & diuersas quinque historias aut adulterat, aut negat, aut detorquet, vt & libellum typis excusum: ne quid dicam de illo impudenti mendacio à me paulò antè refutato, me in Scotiâ, scilicet, fuisse Puritanum. Et ne pars libri aliqua tam preciosis vacaret mercibus, illum quinque tam nouis ac peregrinis in Theologiâ dogmatibus refersit, vt Papistarum paucissimis vel audita, vel probata existimem. Quæ omnia mendacia, cum quinque nouis, atque, vt videtur, falsis doctrinæ capitibus, historiisque compluribus ementitis, in Tabulam relata sunt separatim ad finem huius Monitionis, quibus singulis sua est annexa confutatio.

Sed librum illum refellere, id verò neque mihi necessarium, nec meæ dignitati consentaneum esse duxi. Non quidem necessarium, quòd, vt antea monui, summa illa ac primaria de Sacramento fidelitatis quæstio, quam Apologiâ meâ asserui, necdum est iustâ aliquâ & directâ responsione impugnata. Citationum in margine notulas perperam locatas carpere, vel similes typographorum

rum fortuitos errores, qui inter excudendum voces fortè aliquas aut addiderint, aut prӕterierint, quӕ tamen ad argumentum & rei summam non faciunt; ea verò validissima tela sunt, quibus meam Apologiam oppugnat. Iam autem prӕter Regis Maiestatem esse puto, vt in lite ac certamine Cardinali se componat, saltem cum eo Cardinali, qui non fœliciùs ac illustriùs, quàm iste, natus sit. Nam Ecclesiastica illa dignitas, quanquam Principum incuriâ (vt iam dixi) ad hoc prӕsumpti honoris culmen ascendit, tamen si ad eius originem & cunabula redeamus, nihil est aliud, quàm titulus Presbyteris & Diaconis Parœciensium Ecclesiarum vrbis Romӕ attributus: olim quidem Presbyteris & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiӕ vniuersè concessus. Sed cùm einsmodi Cardinalium ingens multitudo vndique Romam commeantium, Vrbem impleret, tandem nomen Cardinalis cӕteris ademptum est, & solis Romanarum parœciarum Presbyteris & Diaconis reseruatum. Et cùm ante S. Gregorium nemo illius tituli memi-

meminerit, qui sexcentis post Christum annis in quibusdam Epistolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis post Apostolos sæculis, hodierni isti Sedis Apostolicæ Electores inuisi omnibus & incogniti fuerint: cúmque ipse Gregorius non eos alio loco ponat, quàm quem eos olim obtinuisse modò dixi; non potest, opinor, Cardinalis, qui Gregorium Angliæ Apostolum vocat, mihi Angliæ Regi vitio vertere, si Cardinales eodem gradu & ordine habeo, quo constat nostrum illum Apostolum habuisse. Sed quo modo, præter rationem suæ originis ac institutionis, tam prodigiosè sint elati, vt ex parœciarum Presbyteris ac Diaconis, nunc Principes facti sint, Regúmque æquales, & ex gradu, Episcopali dignitate minori (vt [a] *Bellarminus &* [b] *Onuphrius fatentur) sint hodie soli Pontificis Electores, quîcum generalium Conciliorum vice funguntur (vnde & iam vsus generalium Conciliorum penitus exoleuit) immò vt non nisi ex illorum collegio fas sit Pontificem eligi, qui supremam in Reges sibi auctoritatem vindicat; hoc, inquam,*

a *Lib. de Clericis, cap.* 16.
b *Lib. de Episcopatibus, Titulis & Diaconijs Cardinalium.*

inquam, tam insolens incrementum quo modo cœperit, nullisque repugnantibus adoleuerit, nostrum est omnium prouidere: qui cùm in terris Vicarij Dei simus, iure optimo suspectos habere debemus istiusmodi nuper exortos Principes, qui suâ origine modici humilésq;, seipsos ad summum fastigium, suis ipsi suffragijs subuehunt; Regibúsque deinde se componunt. Sed hæc est præcipua, quam nobis inferunt, iniuria, quòd ius Christianis commune Regibus in generalibus Concilijs, nobis adimant; cùm illorum habendi modum penitus sustulerint; eorum vi ac potestate ad se pertractâ, & velut monopolio in Pontificio Conclaui constituto. Et tamen si spes vlla aut exspectatio superesset, posse Christianos omnes ad aliquem in religione consensum adduci, id esset à generali Concilio exspectandum, indicto in commodum nec suspectum locum conuentu, vbi Christiani omnes Principes, aut ipsi, aut per Legatos possent adesse; & Ecclesiastici omnes, qui Christianam religionem profitentur, illísque veteribus veræ, antiquæ, Catholicæ &

Apo-

Apostolicæ Fidei fundamentis adhærescunt, tutum accessum ac commeatum haberent, incendiarijs vtrinque furiosis ac nouitijs, siue Iesuitis, siue Puritanis exclusis.

Cùm igitur non id mihi negotij dare statuerim, vt illi libro respondeam, eis de caussis quas attuli, quæ me & ipsius controuersiæ, & controuersiam facientis hominis caussâ mouerunt, sat visum est, si iterum meam Apologiam curarem excudi, nihil penè emendatam, nisi quatenus librarij aut typographi peccauerant, istámque Epistolam ac Præmonitionem præfigerem, vt etiamnum experiar, sítne aliquid, quod dicere in eam iure possint: sat certus, nequaquam ex meis subditis defuturos qui scriptoribus illis, meísque scilicet Censoribus fusè copioséque respondeant. Vobis interim hanc mentem atque animum oro, vt perpendere diligenter velitis, quàm hæc controuersia vobis omnibus, & grauis & communis sit censenda. Nam nec in totâ meâ Apologiâ, nec in illâ præclarâ ad illam responsione, vllo modo speciatim

de

de me agitur, num excommunicari à Pontifice & regno abdicari possim: (quippe tam benignè Cardinalis mecum agit, vt sentire Pontificem dicat, non è re esse, vt me hoc tempore nominatim excommunicet) sed controuersia nostra generalis est, Num Pontifex legitimam aliquam in temporalibus supra Reges sibi possit potestatem arrogare.

Iam vos antea docui, Ecclesiasticos ex illius sententiâ, nullius sæcularis Principis iurisdictioni esse subiectos. quale autem ab illis hominibus obsequium de facto *exspectare debeatis, ipse non obscurè significat illius obedientiæ exemplo, quam Imperatori Mauricio Gregorius Magnus detulit. Vbi hominem non puduit Christianam sancti illius viri humilitatem traducere: quasi id fuisset violentum coactúmque obsequium, Gregorio vel non satis valente, vel non auso repugnare. Quâ in re non iniuriam Gregorio tantùm facit, sed omnino humilitatis ac patientiæ splendorem illum, qui in primâ illâ & adhuc Oriente Ecclesiâ, ac præsertim sub persecutionum sæuitiâ*

nituit,

nituit, fœdâ turpíque labe maculat; si hæc ingens Martyrij & Christianæ patientiæ gloria, non demissioni animi spontaneæ, sed necessitati ascribatur; quòd aut viribus, aut animis defecti (instar Iudæorum aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduersarijs cederent: contra S S. Pauli Petríque præcepta, qui propter conscientiam *subditos esse iubent; contra illam etiam Tertulliani pro Christianis Apologiam, & antiquorum Patrum apertam professionem & vbíque repetitam. Sed benè cum illorum temporum Christianis, qui sub Ethnicis Imperatoribus degebant, actum est, quòd hæc noua, insoléńsque doctrina nondum emerserat. alioqui funditùs exstirpati sublatíque, ne suis quidem malis, aliquos ingemiscentes inuenissent; cùm periculosa in Republicâ factio atque secta iure videri posset, quæ vellet parêre duntaxat, donec auctis viribus imperium excutere, aut inuadere potuisset.*

Rom. 13. 5. 1. Pet. 2. 13.

Iam igitur perspicitis Cardinalem nostrum id agere, vt hinc quidem Reges omnes, atque Monarchas Pontificiæ

ficiæ potestati mancipet; illinc autem vel ex Pontificijs subditis minimum omni Christianorum Principum iurisdictione exsoluat. Neque illi satis fuit Pontificem omnium nostrûm ceruicibus imposuisse; nupero quoque tractatu, cui titulum fecit, Recognitio librorum de Controuersijs, *uniuscuiusque nostrûm populos ac subditos nostris fascibus superiores esse voluit. quippe recensere suos de Controuersijs libros aggressus, & emendare atque exponere, quicquid in illis esset vel incuriâ, vel errore peccatum, exemplo* Retractationum *Augustini (ita enim in Præfatione scribit) nihil quidem ex pristinis erroribus rescindit, sed reuerâ recinit, repetítque, & absurdissimum quemque nouo argumentorum subsidio confirmat. Inter cætera eximere Clericos ab omni temporalium Principum potestate: & non modò Pontificis, sed & ipsius populi supra nos imperium stabilire, penè præcipua sunt egregiæ illius Recognitionis argumenta.*

Et quidem in illâ eximendorum Clericorum quæstione, eo studio, eáque contentione

tentione depugnat, vt & Cæsarem neget legitimum Iudicem Pauli fuisse, [a] contra ipsa Contextus verba, & prouocationem Pauli, quâ Cæsarem suum esse Iudicem fatebatur: vt omittam toties ab eo implorata Ciuitatis Romanæ iura ac priuilegia, [b] cuius esse se Ciuem, ac proinde Imperatori subiectum prædicabat. Sed mirum est, non pudêre istos Romano-Catholicos tam magnificè tum Ecclesiæ suæ antiquitatem, tum doctrinæ iactantes, nobis autem nouitatẽ adeò acerbè exprobrantes, tam nouum atque ineptum in illum S. Pauli locum glossêma confingere: quod vt repugnat Apostoli verbis, ita nec vllius ex antiquis Concilijs, aut alicuius Patris hunc locum eo sensu exponentis auctoritate firmatur. Sed nec in dubium Primitiuæ Ecclesiæ temporibus vnquam est vocatum, an Apostoli, aut alij cuiuscúnque gradus Christiani, Imperatoribus de iure subijcerentur. Vbi verò fasces Regios populo submitti debere disputat, hoc seditionum fundamento vtitur, vt probet non Regibus auctoritatem à Deo immediate, perinde ac

[a] Acts 25.10.

[b] Acts 22.28.

ac Pontificibus esse concessam. Nam Rex quilibet, inquit, à populo suo eligitur; immò & * populus nunquam ita suam potestatem in Regem transfert, quin illam sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit. *Egregium profectò Theologiæ Axiôma, & factiosis ac rebellibus auidissimè arripiendum, qui in Principes insurgere, séque in libertatem vindicare, quandocúnque ipsis videbitur, eo iure freti, possunt.*

* Bellar. in Recog. l. 3. quæst. de Laicis.

Et quidem inter alia testimonia, quibus Reges inaugurari à populo ac creari solitos conatur euincere, trium Regum ex Scripturis creationem profert, Saulis, Dauidis atque Ieroboam. Et quanquam ipsis Scripturæ verbis fateri adigatur, Deum Samuelis Prophetæ ministerio [a] *Saulem, ac deinde* [b] *Dauidem inunxisse, nihilominus ex subsequente populi consensu probare annititur, non immediatè à Deo Reges illos; sed per populum, mediatè, ad illud auctoritatis & potentiæ culmen euectos; quamuis verbum illud* sortis *ter repetat, cuius beneficio Saulem electũ fatetur. Quod*

a 1. Sam. 10. 1.
b 1. Sam 16. 12, 13

si

si ea ſortis *electio, non immediatè à Deo eſt, ergo nec* [a] *Matthias, qui eo modo ad Apoſtolatum promotus eſt, à Deo immediatè eſt electus. ex quo ſequitur, & illum, qui ſedem Apoſtolicam occupat, ſine rubore non auſurum ſe immediatè à Deo conſtitutũ prædicare; cum & Matthias ipſe in locum Iudæ ſuffectus, & Apoſtolis annumeratus; non immediatè ſit electus. Sed vt impium blaſphemúmque prorſus eſſet, ambigere num immediatè à Deo in illum locum Matthias aſſumptus ſit (quanquã prærogatiuâ* ſortium *illi honos, vt & Sauli, delatus ſit) ita & multis veſtrûm,* Fratres Amantiſſimi, *incognitum certè non eſt, quis ſit Sanctus ille Spiritus, quæue* ſortes, *quibus Pontifices iſtis ſæculis eliguntur; cùm & Collegium Cardinalium, quibus ſolis eligendi Pontificis ius eſt, multis ante me natum annis, in duas, eáſque præpotentes factiones diſceſſerit: nec iam coniectu* ſortium, *ſed prægrandi annuâ pecuniâ in auidas Cardinaliũ aliquot fauces coniectâ, hæc ad Principum nutum partibus ſtudentiũ comitia peregantur. Sed in-*

a Acts 1.

inprimis memoriæ lapsum in homine miror. Hîc enim per populi consensum, qui postea accessit, vult duos illos Reges, (quanquam anteà Dei iussu inauguratos à Prophetâ, atque inunctos) potestatem Regiam accepisse; oblîtus, cùm eiusdem libelluli initio cuiusdam obiectioni responderet, qui ex Cypriano colligit Episcopos à populo Cypriani tempore iudicatos, se asserere; illis verbis assensum tantùm populi eligendis interuenisse Episcopis. Nec adduci vllâ ratione ibi potest, vt concedat populi in probandis Episcopis improbandisue consensum eo modo debere intelligi, quasi eligendi Episcopi populo ius ac potestas esset. Et hæc Cypriani tamen verba magis faciunt ad populi in eligendis Episcopis potestatem comprobandam, quàm hic locus quem ex Scripturis attulit, ad auctoritatem populi in Regibus inaugurandis confirmandam. Hæc enim ipsa sunt Cypriani verba, quæ à Bellarmino referuntur: Ipsa plebs maximè habet potestatẽ vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recusandi.

Cyprian. lib. 1. Epist. 4.

Iam verò, nullis vnquam, opinor,

Scri-

Scripturæ testimonijs euicerit, Israëlitarum iudicio fuisse permissum, Saulem ac Dauidem iam inunctos, & in publicum à Prophetâ productos, Reges admittere vel repudiare.

Videtis quàm non curet, etiam in exiguo volumine ipse sibi repugnare, dummodo caussæ, quam præ manibus habet, inseruiat. Hîc enim vult per consensum populi, Regis eligendi potestatem designari; cùm autem de Episcopis agitur, eodem illo consensu non ius eligendi Episcopi, sed electionem ab alijs factam confirmandi intelligit. Quòd autem Ieroboami exemplo vtitur, profectò non ignorat, eum à tumultuante populo, & à suo Rege per seditionem deficiente, in Regem, Dei & populo & Regibus irati permissu, fuisse electum. Sed si extraordinarijs huiusmodi exemplis ad generalem regulam statuendam abuti vult, & hoc modo suam caussam contra omnem Theologiæ rationem propugnare; cur non & nobis Regibus exemplum inaugurationis Iehu, in contrarium opponere liceat; qui cùm tantùm à Prophetâ, ídque secretò vnctus esset, 1. Reg. 12.20. 2. Reg. 9. 2.3.

nihil

nihil populi consensu expectato, se statim pro Rege gessit?

Equidem vos arbitror iam planè animaduertere, quantum ius illud ac potestas, quam sibi Babylonius Monarcha vindicat, nostræ auctoritati in commune præiudicet: Nam vt modò præmonui, nec ipse Pontifex, nec ex eius vasallis, id est, Ecclesiasticis quisquam debet, vlli Regi Principiue submitti: & è contrario, Reges, Regúmque subditos non oportet modò Pontifici, sed & Reges ipsos populo subiacere. Iam verò quàm immensa & periculosa, vel machinandi in Principes, vel coniurationes fouendi licentia, Ecclesiasticis hac doctrinâ concedatur, vobis equidem relinquo cogitandum: cùm illi quicquid egerint atq; deliquerint, nullo iure ad nostra tribunalia trahi possint: immò cùm eorum nefaria in caput nostrum consilia, pijs operibus ascribenda sint; & illi (si qui eiusmodi criminum supplicia luerint) in Martyrum Sanctorúmque album continuò referendi. Ita Martyrologium illud nuper excusum, inter Anglicos Martyres Garneium & Ouldcor-

nium

nium recensuit; qui hîc proditionis in Regiam Maiestatem, Regnúmq; damnati, pro facinoris conditione pœnas luerunt: Ut cum Isaiâ pronunciare possim, Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. *Isaia 5. 20.* *vers. 23.*

Nam ut eâ tempestate quâ nox densior Pontificiæ doctrinæ Orbi incubuit, non coniugi, non patri licuit, Sacrifico inter coniugis filiæue amplexus deprehenso, aliud suspicari, quàm eum ad excipienda confessione peccata in illud secretum deuenisse: ita licèt sat supérque idoneis probationibus Iesuitas perduellionis & coniurationum reos esse pateat, ipsíque veritatis vi victi facinus confessi sint, nihilominus pro Martyribus habendi sunt, & eorum sanguine miracula patranda, & straminea miracula à stramine petenda; dum eorum interim capita erectis affixa palis, ad publicam tanti sceleris memoriam, Sole ac ventis contabescunt. Immò & hæc inter alias ratio

in epistola typographi illius redditur, qui hunc siue Bellarmini siue Torti libellum Coloniæ edidit; se id operis suscepisse, quòd sancti illius constantisque Garneti innocentia, illa scriptione propugnaretur contra rumores, quos, nescio quis, temere diuulgauerat, quasi ille coniurationis Anglicæ reus ac particeps extitisset.

Sed quanta hæc, Deus bone! impudentia, aut malitiosa ignorantia, ut ille dicatur, à nescio quo, coniurationis infamia oneratus, qui quòd & coniurationis nefas non ignorauerit, & illud reticuerit, suâ nec ambiguâ, nec coactâ, nec semel repetitâ confessione primùm conuictus; tum publice & more patrio facinoris damnatus, extremo tandem est supplicio affectus? Vt illi etiam tot sanctitatis, tot innocentiæ, tot constantiæ elogia atque attributa addantur? quasi verò sententia publico Iuris ordine lata & executioni mandata, dici possit rumor, à nescio quo temere diuulgatus. Fateor equidem auctorem, quod in Præfatione promissum est, gnauiter præstare voluisse; quippe

qui

qui locis aliquot straminei illius Sancti faciat plenam honorificis mendacijs mentionem. Ubi quanquam Garnetum pulvereæ coniurationis non ignarum fuisse fateatur; tamen quòd, ut ait, id tantùm sub Confessionis sigillo rescinerit, eius in eâ re silentium commendat, & vel eo nomine cupit eum coronâ gloriæ redimitum. Neque verò illum pudet, id tanquam ex præcipuis Catholicæ fidei dogmatis intonare, Secretum Confessionis Sacramentalis nullo modo esse, ne quidem ad maximorum malorum declinationem, reuelandum. *Sed quàm hæc perniciosa doctrina, & Principibus omnibus ac Rebuspublicis infesta sit, vobis, quorum maximè interest, relinquo iudicandum. Quamvis enim non negârim, ex quo Scholastici Doctores auctoresque haberi in Ecclesiâ cœperũt, & antiqua Theologiæ fundamenta nouis è Philosophiâ petitis distinctiunculis labefactari; illos asseruisse, quicquid Cõfessario sub Cõfessionis velo retegitur, quantumcunq; noxia & periculosa res sit, teneri eum Cõfitentis nomen celare: nemo tamen veterũ*

 certè

certè Scholasticorum inficiatur; si quid illi patefactum fuerit, cuius occultatio magnum possit Reip. periculum creare, quin quoties id accidit, Confessarius possit, & debeat, quamuis hominem celet, rem indicare; atque efficere vt quoquo modo innotescat, quò periculo maturiùs occurratur. Sed vt nulla proditio, nulla quantumuis atrox & diabolica coniuratio, quamuis ad totius Imperij Regniue pestem ac perniciem spectet, si sub Confessionis sigillo reuelata sit, prodi à Sacerdote ac retegi debeat, ac ne res quidem ipsa vel indirectè aperiri, quò ingruenti malo obuiam eatur; id verò quanquam à paucis aliquot nouitijs Doctoribus, qui Iesuiticas præceptiones imbiberunt, receptum sit, tamen tam nouum est & periculosum dogma, vt neque Rex, nec Respublica in securo possit consistere, vbicunque thesis illa assertores inuenerit.

Nunc autem vt tam eum de facto *in huius historiæ narratione, quàm* de iure *in hoc horrẽdo & supposititio Theologiæ fundamento mentitum probem; de Garneto, vt res se habuerit, syncerè exponam;*

exponam; quam historiam cauillator iste miserè ementitam ac adulteratam lectoribus obtrudit. Primùm enim, illud non est habendum Confessionis arcanum omnino reticendum, quod ille, qui detegit, non magno cum mœrore animi morsúque indicat, nec facinus esse putat vllà pœnitentiâ emendandum; sed è contrario, vt pium mentis impulsum prodit, à quo nec Confessarius auertat, neque eo nomine vllam pœnam aut pœnitentiam imponat. Et eo quidem modo coniurationis scelus Garneto, vt & ipse fassus est, innotuit. Praeterea quanquam diu in eo perstitisset, rem totam sibi esse sub Confessionis velo, nõdum plenè finitâ Confessione, detectam; ad extremum tamen liberè professus est, se non inter confitendum, sed inter ambulandum ad illius facinoris conscientiam ascitum; suæ tamen fidei commissum, quantâ potuit maximâ taciturnitatis cautione; ídque se non aliter interpretatum, quàm sub ipso Confessionis sigillo. coniectâsse etiam, illud Confessioni esse affine, quòd & ipsius Confessarius esset, & aliquoties antè,

 eius

eius Confessionem excepisset, essétque post dies aliquot excepturus: Sed & illi coniurationem aperienti denunciâsse, ad Superiorem se de re totâ relaturum. Illud quoque obseruatione dignum est, fassum esse Garnetum, duos secum de illâ proditione egisse; & ex his alterum, nempe Catisbeium, præsente & audiente altero, de eâ re sibi esse locutum. Et qualis hæc Confessio habenda, cui tertius aliquis arbiter ac testis interfuit? Sed & postrema iam admoti ad supplicium verba (quæ tantopere à nostro hoc Censore iactantur) quàm apertè fateantur, hoc totum sub Confessionis sigillo minimè esse actum, Comitis Northamptonij liber satis declarat.

Iam verò ille alter, qui Garneto hanc puluerariam coniurationem aperuit, Grenwellus Iesuita est. Sic Iesuita Iesuitæ, nefariæ proditionis ordinem exposuit; nec ille, qui tantum scelus aperuit, vllum conscientiæ stimulum sensit, neque is, cui patefactum est, vllam confitenti ob cogitatum scelus pœnitentiam indixit. Ac vt palàm sit plures ex

Iesuitis,

Iesuitis, huius coniurationis conscios fuisse, Ouldcornius alter ille sulphureus Martyr, cùm in irritum cessisset è latebris suis extracta coniuratio, concionem Catholicorum suorum habuit, vbi eos consolatus, ac etiam hortatus est, ne animos sinistro & infœlici coniurationis euentu desponderēt, aut de caussâ, quòd parum prosperè cecidisset, desperarent: sæpe antea sanctis eiusmodi conatibus fortunam defuisse; ídque S. Ludouici Regis exemplo: eum secundâ in terram Sanctam expeditione susceptâ, morbo in itinere periysse: maximam exercitus partem peste esse absumptam: sed & parum fœliciter priorem expeditionem cessisse, in qua à Soldano & Mahumetanis captus est. Eos itaque hortabatur, ne ab incepto desisterent: sperarent potiùs suis illis consilys, quanquam hoc tempore deploratis, diuinam aliquando opem nequaquam defuturam.

Ex his, opinor, perspicitis, quâ ille, quámque audaci impudentiâ, veritatem ipsam; tot publicis testimonys fultam, mendacij insimulârit; qui & generaliter Iesuitarum

nullum huius coniurationis conscium ac participem exstitisse asseruit (ita enim in illo suo libro scribit) nec ipsum Garnetum ad proditionis secretum aliter, quàm sub Confessionis sigillo peruenisse. Sed si primum hoc esset mendacium, quod de summis Angliæ rebus à fugitiuis meis sacrificulis ac Iesuitis confictum, sparsúmq; fuisset, facile esset forsitan huic malo remedium inuenire. Quin & monasteria pleraq; apud exteros, & Iesuitarum Collegia, in parietibus depictas habent istiusmodi fabellas; & transfugarum libri pleni sunt impudentissimis id genus figmentis: cuiusmodi sunt, sæua illa & innumera suppliciorum genera, quibus suos hîc Martyres esse affectos queruntur: eorum alios quaternis in diuersum actis equis discerptos, alios vrsinis pellibus inclusos à canibus fuisse laniatos: immò nec mitiùs cum fœminis actum: & mille alia funestæ & horrendæ carnificinæ exempla mentiuntur, quorum omnium vanitatem quàm breuissimè vobis aperiam.

Ac primùm vt de suppliciorum caussis dicam, id constanter asseuero, quod

& in Apologiâ meâ posui, hic neminem, siue meis, siue defunctæ Reginæ temporibus, conscientiæ ac religionis caussâ vltimo supplicio affectum. Nam quantumuis religioni suæ deditus sit, quantumuis eam apertè & constanter profiteatur, nullum ei à Legibus impendet capitis periculum; nisi comperto contra leges externo aliquo actu deliquisse: aut coniurationem, consiliúmue summæ rei perniciosum iniisse: exceptis tantummodo sacrificulis, cæterísque Pontificiarum partium, qui in transmarinis regionibus sacris ordinibus initiantur: qui tot coniurationibus, tot proditionibus ab ipsis in Angliâ, vel conceptis vel laudatis infames, à nostris finibus sub perduellionis pœnâ arcentur: & tamen nullus ex illis in hunc diem, quòd contra legum sanctionem in patriam remigrârit, eam solam ob caussam morte mulctatus est. Iam de equuleis & exquisitis cruciatuum generibus, quibus plurimos suorum affectos queruntur; sanè huic commento refellendo, ipsæ leges & intemerata multis sæculis Angliæ in caussis capitalibus

talibus consuetudo satis esse possunt. neque enim quæstionum vllum genus hîc habetur præter manicas & fidiculas; quæ etiam non nisi in Maiestatis criminibus vsurpantur. Sed & proditores omnes, siue Protestantes, siue Pontificios idem supplicium manet; si Reginæ Mariæ tempora excipias. tunc enim nulla suppliciorum atrocitas, in viros, in fœminas, in infantes nostram religionem profitentes, est omissa: immò contra Dei, Naturæque leges, grauidis mulieribus mors immanissimè illata; infánsque è maternâ aluo exiliens in easdem cum matre flammas iniectus. Sed tanta huius tyrannicæ persecutionis sæuitia, illius temporis Episcopos auctores habuit, qui Pontificiâ auctoritate freti, à perpetuis & receptis suppliciorum formis recesserunt; quæ regni moribus ac legibus constitutæ, in puniendis sontibus constanter & inuiolatè seruantur. Nam & Sacerdotes & Pontificij omnes perduellionis rei, in foro sæculari hîc iudicantur, sic vt in eorum pœnis nihil grauius esse possit, quàm quod vel legibus est præscriptum,

tum, vel longâ consuetudine receptum. Illud etiam in hoc negotio obseruandum; externum ac peregrinum neminem religionis caussâ in indicium hîc vocari: quod in illis regionibus longè secus est, credo, vbi Inquisitio dominatur.

Sed cùm verear, ne vobis tædio fuerim hac meâ prolixiore oratione, quâ spero vobis patefactum esse, nihil in me Pontificem suis Breuibus, nihil istos Apologiæ meæ oppugnatores his libellis esse molitos, quod non Regibus omnibus, Liberis Principibus, ac Rebuspublicis æquè, ac meis rebus perniciosum & exitiabile videatur: nunc finem scribendi faciam, conceptis ad Deum votis, vt securitatis veternum excutiat, quo & nos hactenus, & nostri multis sæculis decessores torpuerunt: ac vt nobis mentem inyciat, primùm seriò cogitandi quid ad Euangelij plantationem & propagationem, ex conscientiâ secundùm diuini Verbi præscriptum præstare teneamur, nostri illius veri ac vnici Pastoris imperio ac voci, quam in Scripturis audimus

mus obtemperantes, (nam & oues suas vocem suam audituras ipse prædixit) non inanibus, fluxísque & prauis hominum traditionibus attendentes. Deinde vt sceptrorum nostrorum securitati mature prudentérque consulamus, nec Babylonicum illum Monarcham latius serpere, & quotidianis in nostra iura victorijs grassari patiamur. Quod si Dei, cuius in terris Legati ac Vicarij sumus, benignitas ea est, vt suam caussam cum nostra, spiritualem libertatem cum temporali voluerit esse coniunctam; quo studio, quo ardore animi, in id negotium incumbere nos oportet, qui nostris laboribus in regno cœlorum æternæ beatitudinis præmium scimus esse repositum; interim autem in hoc sæculo temporalem sceptris nostris securitatem ac quietem comparabimus.

Ioh 10. 27.

Equidem arbitror, quotquot iam veræ illi Fidei, cui adhæreo, nomen dedistis (quanquam inter vos necdum bene de apicibus nescio quibus conuenerit) facile ad pium hoc ac prudens consilium erigi ac adduci posse. Nos, Dei beneficio, nec numero, nec dignitate ita sumus

mus contemnendi, quin bono vicinis nostris exemplo præire possimus: quandoquidem Christiani Orbis, omniúmque in eo ordinum, inde à Regibus, liberísque Principibus, vsque ad infimæ conditionis homines, pars propè media in nostram religionem iam consensit, de Babylone certè exiuit. Sed vnum hoc vos (Fratres charissimi ac Consanguinei) præque omnibus vnum, obsecro obtestórque, vt inter vos veræ Fidei vnitatem conseruetis, & communionem Spiritus in vinculo pacis retineatis, omnésque de genealogijs quæstiones ineptas & inutiles, necnon aniles fabulas (vt inquit S. Paulus) abijciatis; neu patimini fanatico Concionatorum feruore, atque inanibus super rebus adiaphoris altercationibus, discerpi ac dissipari mysticum illud Corpus, cuius partes ipsi estis; quando & illius, cuius nos membra sumus, tunica inconsutilis extitit. Nolite per Deum immortalem committere, vt nostræ Fidei scandalũ factis inter nos schismatibus oriatur, néue parabola opprobrij simus in ore aduersariorum, quibus vnitas vna è præ-

1.Tim. 1. 4.
Ibid. cap. 4 7.

è præcipuis est veræ Ecclesiæ notis.

Vobis autem (Fratres & Consanguinei dilectissimi) quorum mentes Deus Opt. Max. Veritatis suæ fulgore nondum illustrauit, cum Elizæo precor, vt oculos aperiat, quò cernatis quàm multi, quàmque inuicti Angelorum exercitus ad propugnandum pro Veritate accincti, paratiq; aduigilent: immò cum Paulo opto, vos omnes fieri tales hac vnâ in re, qualis & ego sum: inprimis vt velitis Scripturas peruolutare, ex his credendi normam petere, neque super aliorum incertis opinionibus, sed vestrâ ipsorum certâ scientiâ, Fidei fundamenta collocare; quandò iustus suâ fide viuet, & vnusquisque fit fide propriâ saluus. Verùm hæc Diuinæ benignitati suo tempore prouidenda commendans, facere non possum quin interim vos horter, vt pristinam libertatem, dignitatémque Imperiorum ac Rerumpublicarum, sartam, tectam retineatis, neque quenquam Deo minorem, vobis in vestris ditionibus maiorẽ esse patiamini: illustrium decessorum vestrorum exemplo, qui etiam tum, cùm densissi-

Actes 26,29.

Abac.2.4

ma cæcitas, veríque ignoratio hominum animos obsidêret, Pontificum in sua iura grassantium ambitioni fortissimè restiterunt. Certè è Regnis vestris Imperiísque reperire est aliquot, quæ omnibus seculis immunitates suas contra iniustā ambitiosissimorum Paparum potentiam illibatas perpetuò tenuerunt. Nec desunt quibus cognitum fuit recentibus admodum experimentis, Papam, ad sæcularia Principum inuadenda, impotenter aspirare; cuius insolentem audaciam fortiter retudisse, & in asserendis vestris priuilegijs constanter perstitisse, cedet vobis in gloriā nunquā intermorituram. Quamobrem vos toto pectore obsecro atque obtestor, vt in hoc negotio cùm piorū Regum, tum incorruptorum in terris Iudicum officium faciatis: quod eiusmodi est, vt non solùm non inferatis cuiquam iniuriam, aut in aliorū libertates inuoletis (quod, si me auditis, neutiquam est faciendum) sed etiam vt eas quæ vobis Dei benignitate contigerunt prærogatiuas, strenuè ac viriliter propugnetis. Quos enim Deus propulsandis à vitâ fortunisque aliorum iniu-

rijs

riis populo præposuit, ipsos ab aliis accipere iniuriam, sit pudendum. Itaque animi iam certus, maturis vos iudiciis, omnique præiudicio liberis, hæc quæ vobis proposui rationum momenta ponderaturos, meámque in scribendo libertatem æqui boníque consulturos, Apologiam hanc meam benignâ vestri fauoris aurâ prosequentes; saltem donec validioribus & certioribus argumentis expugnabitur, finem facio: ardentibus à Deo Omnipotente votis contendens, vt vos in terris quamdiutissimè velit fortunare, ac tandem temporario fœliciter

Imperio perfunctos, beatæ in cœlo
immortalitatis coronam
triumphalem reportare.

CATA-

Catalogvs Mendaciorvm Torti, Vna cum breui eorundem confutatione.

Tortus Edit. Politan. Pag. 9.

1 HIc [in Iuramento fidelitatis] apertè negatur summo Pōtifici potestas excōmunicandi Reges etiā Hęreticos.

Confutatio.

*Quæstio de Pontificis potestate in Regibus excommunicandis nec tractatur, nec vllo modo definitur in Iuramento fidelitatis; sed ex proposito declinatur. Inspiciantur verba Iuramenti & Monitoria præfat.*pag. 16. 17.

Tortus p. 10.

2 Nam ex verbis illis Dominicis, *Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in Cælis:* Catholici omnes colligunt, ad Pontificis maximi auctoritatem pertinere, non solùm potestatem absoluendi à peccatis, sed etiam à pœnis, censuris, legibus, votis atque iuramentis.

Confutatio.

Quòd non omnes Romano-Catholici ita colligunt ex hisce Christi verbis Matthæi 16. *vt alia argumenta tacitus præteream; vel inde apparet quòd ex plurimorum sententia quicquid Christus promisit* Matthæi 16. *id actu præstitit* Ioan. 20. *cum dixisset,* Quorum peccata remiseritis, &c. *vnde constat Christum potestatem illam soluendi promissam sensisse de absolutione à peccatis, nulla hic mentione factâ de absolutione aliquâ à legibus, votis, iuramentis: Atque ita sentiunt* Theophylactus, Anselmus, Hugo Cardinalis, & Ferus in Matt. 16.

Sic

Sic etiam Scholasticorum primarij, Alexander Hales in Summa, part. 4. q. 79. memb. 5. & 6. art. 3. Thom. in 4. distin. 24. q. 3. art. 2. Scotus in 4. dist. 19. art. 1. Hadr. 6. Papa in 4. dist. q. 2. de clauib. p. 302. edit. Paris. an. 1530. *qui etiam pro hac interpretatione citat* Augustinum *&* glossam interlinearem.

Tortus p. 18.

3 Odi parricidia, execror conspirationes, sed occasiones desperãdi datas nemo inficiari potest.

Confutatio.

Quòd occasio desperandi pulverarijs Proditoribus non erat data, vt iste mentitur; sed quòd ita à Iesuitis edocti, irruebant in hoc sanguinarium facinus, Vide Monit. præfat pag. 150. 151. *&* Actionem in Proditores.

Tortus p. 26.

4 Nam ab eo Iuramento non solùm Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

Puritani non abhorrent à Iuramento Primatus, sed quotidie suscipiunt, nec vnquam recusârunt: Eundem etiam Primatum tuetur Caluinus instit. lib. 4. cap. 20.

Tortus p. 28.

5 Principio non scribit Pontifex se mœrore affici ob calamitates quas tempore Reginæ, aut initio Regni *Iacobi* Regis, in Angliâ pro retinendâ orthodoxa fide Catholici patiebantur, sed ob calamitates quas hoc tempore patiuntur.

Confutatio.

Verba ipsius Breuis recitâsse, est hoc mendacium

um confutâsse: sic enim scribit Papa, Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinendâ Catholicâ fide iugiter sustinuistis. Sed cùm intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbarati, afflictio nostra mirum in modum aucta est.

Tortus pag. 28.

6 In 1. articulo [Statuti] confirmantur leges *Elizabethæ.*

Confutatio.

In primo articulo istius Statuti nulla fit mentio de confirmandis legibus R. Elizabethæ.

Tortus p. 29.

7 In decimo articulo [eiusdem Statuti] additur, vt si tertiâ vice [Catholici] propositum sibi iuramentum recusauerint, capitis vitæque dispendium patiantur.

Confutatio.

Nullus est eiusmodi articulus in toto illo Statuto, vbi vel de proponendo hoc iuramento tertiâ vice, vel de capitis vitæque dispendio vlla mentio habeatur.

Tortus p. 30.

8 In 12. habetur vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius Iuramentum præfatum præstet, alioqui perduellis habetur.

Confutatio.

Non dicitur in Statuto, quòd perduellis habebitur; sed quòd feloniæ reus habebitur, qui Principi extraneo militare voluerit priusquam Iuramentum susceperit.

Tortus. p. 35.

9 Ostendimus eo Iuramento, negari potestatem Apostolicam tum ligandi, tum soluendi.

Confu-

Confutatio.

Nulla est sententia assertoria in isto Iuramento, nec vllum verbum nisi conditionale de Pontificis potestate ligandi, vel soluendi.

Tortus p. 37.

10 *Diocletiano* & *Neroni* vellent nollent, ipsi etiam summi Pontifices subiecti esse cogebantur.

Confutatio.

Quòd Christiani sine exceptione non coactè, sed liberè & propter conscientiam, Ethnicis Imperatoribus subijciebantur, vide Apolog. nostram p. 26. 27. *& Veterum* Apologetica.

Tortus p. 47.

11 Quibus verbis [Breuium *Clementis* 8.] non solùm *Iacobus* Scotiæ Rex non excludebatur, sed includebatur potiùs.

Confutatio.

Si Breuia [Clementis] *non excludebant me Regno, sed includebant potiùs; Cur ea flammis tradidit* Garnetus? *quare non mihi videnda asseruauit, vt sibi & suis Catholicis apud me maiorem inde gratiam conciliaret?*

Tortus p. 63.

12 Ex quatuordecim [articulis in Iuramento fidelitatis comprehensis] vndecim sunt qui primatum Pontificis in spiritualibus attinguat.

Confutatio.

Ex hisce articulis ne vnus quidem Pontificis Primatum in spiritualibus attingit: Quorsum enim attingeret, cùm contra Primatum Pontificis in spiritualibus, expressum alibi Iuramentum extet?

Tortus p. 64.

13 Inter alias calumnias illam profert in medium,

dium, quòd *Bellarminus* vel conscius vel auctor fuit proditionum aduersus Reginam *Elizabetham.*

Confutatio.

Nusquam dixi [*in* Apologiâ] Bellarminum *vel auctorem, vel conscium fuisse proditionum aduersus Reginam* Elizabetham; *sed proditorum præceptorem, eúmque tam prauis & pernitiosis dogmatibus eorum mentes imbuisse, vt ijs facillimum esset thesin transferre ad hypothesin; & quæ ille è Cathedrâ dictaret, ad suas machinationes pro re natâ accommodare.*

Tortus p. 64.

14 Scit [*Bellarminus*] *Campianum* contra hæreticam prauitatem solùm conspirasse.

Confutatio.

Quòd Campianus *vltimo supplicio affectus est, non in causa fuit quòd contra hæreticam prauitatem, vt iste Libellator videri vult, sed quòd contra Reginam* Elizabetham *& huius Regni statum conspirauerit: id quod ex actis iudicialibus euidentissimè constabat.*

Tortus p. 65.

15 Cur *Henricus Garnettus* vir doctrinâ omnis generis & vitæ sanctitate incomparabilis, vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod saluâ conscientiâ reuelare non poterat?

Confutatio.

Quòd huius nefandi facinoris notitia, non ex solâ confessione ad Henricum Garnettum *peruenerit, vt iste mentitur; sed alijs etiam modis: nec ex vnius, sed plurium relatione, ita vt illud reuelâsse saluâ conscientiâ potuisset; vide* Monit.

Præ-

Præf. pag. 149. & Comitis Northamp. librum.

Tortus p. 71.

16 Itaque *Sixtus* Pontifex neque Regem cædi imperauit, neque cædem vt à priuato illo homine factam approbauit.

Confutatio.

Quàm splendidum sit hoc mendacium, patet ex Oratione ipsâ Sixti V.

Tortus p. 91.

17 Quòd autem additur de *Stanleianâ* proditione; non fideliter neque verè narratur; siquidem more suo Auctor Apologiæ multis additis mendacijs fœdè corrupit.

Confutatio.

Quæ dicta sunt de proditione Stanleianâ, *recitata erant ad verbum ex Apologiâ Alani pro causâ* Stanleianâ, *vt ibi videre est.*

Tortus p. 93.

18 Constat *Henricum Garnettum* in publico iudicio constanter semper dixisse; neque se, neque vllum Iesuitam huius conspirationis Auctorem, vel complicem, vel consultorem, vel consentientem vllo modo fuisse. *Et paulò post.* Id ipsum instante morte coram innumerabili populo longâ oratione protestatus est.

Confutatio.

Liber qui inscribitur Actio in Proditores, & *nostra* Monit. præfat. pag. 149. 150. *clarè euincunt contrarium.*

Tortus p. 97.

19 *Iacobus* autem cùm Catholicus non sit, neque Christianus est.

Confutatio.

Contrà. Ego verè Catholicus sum, vt qui fidem profi-

profitear verè antiquam, Catholicam & Apostolicam; ac proinde verè Christianus sum. Vide Confessionem fidei meæ in Monit. præfat. p.47.48. *& deinceps.*

Tortus p. 98.

20 Etsi vera sunt quæ narrantur ab ijs qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotiâ Puritanus & Protestantium inimicus esset, nunc in Angliâ Protestans, & Puritanorum aduersarium se gerit.

Confutatio.

Contrà: Qualis Puritanus eram in Scotiâ, vide Præfationem in ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ, *&* Monit.præfat. pag.54.55.

¶ *Historiæ ementitæ cum earum confutationibus.*

Verba Torti p. 70.

1 COnstabat eum [*Henricum IV*] naturali morbo extinctum fuisse.

Confutatio

Non constabat: quandoquidem Historici nonnulli aliter scribant, eum in vinculis mortuum fuisse, vel fame, vel pædore sitúque carceris. Lege Fasciculum temporis, *ad An.* 1904. Laziard.epitom. vniuersal. Hist.c.198. Paulum Langium in Chronico Citizensi *ad An.* 1105. Iacob. Wimpheling. in Epitom.Rerum Germanic.c.28.

Tortus p. 83.

2 A quo [vinculo Excommunicationis] vt absolui mereretur, ad istam humilitatem seipse [*Henricus IV.*] sponte deiecit

Confu-

Confutatio.

Henricum IV. *non sponte, nec metu Excommunicationis Papæ, quam inualidam censuit; sed metu amissionis Regni & vitæ sese in tantum humiliâsse, testantur Historici* Lamb Schafnaburg. *ad An.* 1077. Abbas Vrsperg. *ad An.* 1075. Platin. in Gregor. 7. *Auctor vitæ* Henrici 4. Bruno in Hist belli Saxonici. Cuspinianus in Henrico 4. Sigon. de Reg. Ital. lib. 9. Laziard. in Epitom. Histor. vniuersal. c. 193.

Tortus p. 83.

3 Hæc Historia [*Alexandri III. Friderici Barbarossæ* ceruicem pede conculcantis] est dubiæ fidei.

Confutatio.

At non est dubiæ fidei apud Historicos, cùm nullus neget; multi affirment: vt Naucler. Genera. 40. Iacob. Bergomen. in supplement. Chron. ad an. 1160. Petrus Iustinian. lib. 2. Rerum Venetarum Papyrius Masson. lib. 5. de Episc. vrbis, *qui etiam pro hac re citat* Gennadium *Patriarcham* Constantinopolit. Alphon. Ciaccon. de vitis Pontif. in Alex. 3. Azorius *Iesuita* Institut. moral. part. 2. lib. 5. cap. 42. *Denique* Hieronym. Bard in Victor naual. *alios complures huius Historiæ fidem asserentes, adducit.*

Tortus p. 83.

4 Quid aliud *Fridericus* timuit, nisi Excommunicationem?

Confutatio.

At Fridericum *timuisse solam Excommunicationem, nullus antiquus Historicus scribit: sed Imperij & Dominij amissionem potissimum timuisse, testantur plurimi.* Martinus. Polon. ad an. 1166

Platina

Platina in Alexand.3. Laziard.in Epitom. Histor.vniuersal.c.212. Nauclerus Generat.40. Iacobus Wimphelingus in Epitom. Rerum German.c.32.

Tortus p. 88.

5 Adde *Cuspinianum* [in hac re de Turcæ fratre veneno sublato] aliorum Historicorum testimonijs destitui.

Confutatio.

Eadem Historia á plerisque alijs celeberrimis Historicis memoriæ prodita est. Vide Francisc. Guicciard.lib.2.Hist.Ital.Paulum Iouium lib.2. Hist.sui temporis. Sabellicum Ennead.10.lib.9. Continuatorem Palmerij ad an.1494.

Noua Dogmata, vnà cum nouitatis eorundem declaratione.

Dogma primum. p 9.

INter *omnes* conuenit posse Pontificem Max. Hæreticos principes iure deponere, & subditos ab ipsorum obedientiâ liberare.

Confutatio.

Immò verò tantum abest, vt inter omnes de hoc conueniat, veriùs vt dicas, ante Hildebrandi Pontificatum, *id nemini vnquam in mentem venisse, qui primus omnium hanc nouam doctrinam, planéque antè inauditam prodidit, vt multi viri docti, cùm illius, tum subsequentis sæculi testantur (vt alios inferiorum ætatum testes omittam) quâ de re vide Epistolam Cleri* Leodiensis *ad* Paschalem II. *Sententiam Episcoporum horum temporum*

ab Auentino *descriptam* lib.5. fol.579. Conradi Traiectensis *Concionem apud eundem* Auentinum, *dicto* lib.5. fol.582. *& alteram* Eberhardi Saltzburgensis *Archiepiscop.* Ibid. lib.7. p.684. *Sententiam Archiepiscopi* Treuirensis *in Constitut. Imperialib. à* M.Haimensfeldio *editis* pag.47. *Epistolam Walthrami* Megburgensis *Episcopi, quæ extat apud* Dodechinum *in Appendice ad* Marianum Scotum, *ad an.* 1090. Bennonem *in vita* Hildebrandi: *Authorem libri de* Vnitate Ecclesiæ *siue* Apologiam pro Henrico IV. Sigebertum *in Chronic. ad an.* 1088. *&* 1111. Godfridum Viterbiensem in Pantheone, part. 17. Othonem Frisingensem lib.6. c.35. & lib.1. De Gestis Friderici c.1. Vincentium in speculo Historiali, lib.15. c.84. *Similia habet* Fridericus Barbarossa, lib.6. Guntheri Ligurini, de gestis Friderici, & lib.1.c.10. Radeuici de gestis eiusdem Friderici.

Secundum. p.51.

In ortu supernaturali, quem habemus ex Baptismo, intelligi debet Iuramentum tacitum & congenitum, ad obediendum Principi spirituali, qui est Christi vicarius.

Confutatio.

Mirum est vnde iste hauserit hanc nouam & prorsus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quàm ex ipsius putido cerebro nasci potuit: sin minùs, suos nobis auctores enumeret, qui docent & affirmãt Christianos omnes siue paruulos, siue adultos, virtute Iuramenti cuiusdam taciti in Baptismo suscepti, teneri ad obedientiam absolutam Christi vicario præstandam, aut in aliud quàm Christi nomen baptizari.

Tertium.

Tertium. p. 94.

Sed cùm Catholica doctrina non permittat ad vllum malum vitandum, secretum sacramentalis confessionis detegi, maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm tanti Sacramenti sigillum violare

Confutatio.

Quòd secretum sacramentalis confessionis, ad nullum malum quantumcunque vitandum, vel præueniendum possit detegi, nec indirectè saltem, aut in genere, modò persona, quæ confessionem edit, celetur; præterquam quòd Thesis est cunctis Principibus, & Rebuspubl. longè perniciocissima, vt in Monit. præfat. p. 147. *docui; nouum est dogma, & Orbi Christiano ante hæc tempora inauditum. Scholastici enim Doctores & Canonistæ tam veteres, quàm recentiores ferè omnes, planè contrarium affirmant. Consule* Alexandrum Hal. part. 4. q. 78. memb. 2. art. 2. Thom. 4. dist. 21. q. 3. art. 1. ad 1. Scotum in 4. dist. 21. q. 2. Hadrian. VI. in 4. dist. vbi de Sacram. Confess. edit. Paris. 1530. pag. 289. Dominic. Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 5. Francisc. de Victor. sum. de Sacrament. n. 189. Nauar. in Enchirid. c. 8. n. 12. Ioseph. Angles. in Florib. part. 1. p. 247. edit. Antuerp. Petrum à Soto lect. 11. de Confes. *Ipsi Iesuitæ astipulantur,* Suarez. Tom. 4. disp. in 3. part. Thom. disp. 33. §. 3. Gregorius de Valent. Tom. 4. disp. 7. q. 13. punct. 3. *qui addit, hanc communem esse Scholasticorum sententiam.*

Quartum. p. 102.

4 Ego verò audeo dicere, meliorē causam habere Catholicos Iuramenti recusandi, quàm *Eleazarus* habuerit carnis porcinæ nō gustandæ.

Con-

Confutatio.

Hæc assertio reuera nouum Dogma continet, Breue scilicet Pontificium Legi Mosaicæ præferendum esse; & Catholicos magis teneri Pontificis decreto, quàm Iudæi olim Lege per Mosen traditâ tenebantur.

Quintum. p. 135.

5 Clericos exemptos esse à Iurisdictione Principum secularium, ac per hoc non esse Subiectos Regibus; sed debere tamen Leges eorum de temporalibus rebus obseruare, non vi legis, sed vi rationis, id est, non quia subditi sunt, sed quia ratio dictat ob commune bonum & pacem Reipubl. eas Leges ab hominibus esse seruandas.

Confutatio.

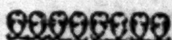
Quàm sit amicus Regibus Cardinalis & qui Cardinali à Sacellis est, qui tot subditos ab eorum potestate exemptos velint, docet Monit. præfat. p.25. 26. *Sed quod ad eiusmodi nouos* Aphorismos *spectat, desinant isti veteratores has opinionum nouellas subtilitates, vel potiùs subtiles nouitates, pro antiquis & Catholicis Dogmatibus Orbi Christiano obtrudere, donec suis Catholicis* Venetis, *eos nouitatis falsique arguentibus, hac in parte satisfecerint.*

(****)

CAN-

CANDIDO LECTORI.

E Tsi non diffido pium quemque & candidum lectorem, siue meũ in hac Præfatione consilium expendat, vbi de *Puritanis* verba facio; siue operis Epilogum, vbi professionis meæ Principes compello, facilè iudicaturum *Puritanorum* nomine non alios intelligi, quàm populares & subditos, qui sub Imperio meo degentes, Legum imperijs reluctari animis obstinauerunt; *Ecclesias* autem apud exteros *Reformatas*, earúmue regimen non designari: Ne tamen inuidus quisquam aut maleuolus aliorsum atque ego sentio verba mea interpretetur, hoc te paucis, Benigne Lector, monitum volui; quicquid inibi de *Puritanis* dicitur, de ijs solis accipiendum, qui intra Ditionis meæ fines peruicaci huic se disciplinæ tradiderunt. Mihi enim alioqui est decretissimum, rebus alienis me non immiscere; sed alias *Reformatæ Religionis Ecclesias* Christianæ suæ libertati permittere. Immò tantum abest, de ijs vt durius quid statuam, ob opinionum inter nos de quibusdam capitibus, quorum plæraq; omnia sunt *Adiaphora*, dissensum; vt contrà existimem, peream quam CHRISTVS nobis commendauit libertatem, Christiano cuique Regi, Principi ac Reip. esse concessum, externam in rebus Ecclesiasticis regiminis formam suis præscribere, quæ ad ciuilis administrationis quàm proximè accedat; dummodo à Fidei veræque Religionis fundamentis nec tantillum abscedat. Absit itaque à me eos vt iudicem, quos DEVS à Iurisdictione meâ voluit esse immunes; aut in illud committam, quod ab Apostolo sumptum in frontispicio libri huius legitur, *Non ergo amplius inuicem iudicemus, &c.* Quod quidem de me spondeo; de te, Pie Lector, spero, & cupio.

Triplici

Triplici nodo triplex cuneus.

SIVE

APOLOGIA

PRO IVRAMENTO

Fidelitatis,

ADVERSVS DVO BREuia PP. PAVLI QVINTI, & Epistolam Cardinalis BELLARMINI, ad G. BLACKVELLVM Archipresbyterum nuper *scriptam.*

ESDR. III.

Tunc omnes populi clamauerunt & dixerunt, Magna est Veritas, & praeualet.

Editio altera.

LONDINI
Excudebat IOANNES NORTON,
Serenissimae Regiae Maiestatis, in Latinis, Graecis, & Hebraicis Typographus.
ANNO 1609.

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEV ET MONDROIT

APOLOGIA
PRO IVRAMENTO *Fidelitatis.*

QVàm horrendum, nouum, & post homines natos inauditum planè scelus, ante aliquot annos apud nos in Angliâ conflatum fuerit, ad internecionem meam, coniugis & liberorum, ad exitium omnium Procerum, & Regni Ordinum, cum innumeris alijs cuiusque conditionis atque fortunæ; vsque adeò famâ iam ad vltimas Orbis terras percrebruit, ita omnibus ex ipsius nefandi facinoris infamiâ innotuit; vt superuacuum sit, rem pluribus repetere, aut diuulgare velle; præsertim cùm scelus ipsum atrocitatem sui tam altâ voce proclamet. Etenim si [a] clamantia illa peccata (de quibus sit

[a] Gen. 4. 10.

ſit in Sacris literis mentio) hoc titulo inſigniuntur, & clamare dicũtur, propter infamem turpitudinis notam ſibi adiunctam, ſeu quòd canorâ quadam voce cœlitùs vindictam in auctores expoſcere videantur; (quæ tamen ipſa peccata & antiqua ſunt, & nimis vſitata, nec vlla ætas, vlláue gens vnquam ijs penitus vacauit) ſi illa, inquam, peccata in Scripturis clamare dicuntur; quid de hoc peccato exiſtimare debemus, excogitato ſine cauſsâ, vltra modum crudeli, & citra exemplum ſingulari? Quid exinde ſecutum ſit, neminem opinor latêre poteſt. Satisfactum eſt Iuſtitiæ publicæ paucorum pœnâ, & vltra ſontes, ſeueritas non tranſijt; hæcque omnia peracta honorificâ & publicâ iudicij formâ, quâ nulla vnquam in hoc Regno viſa eſt illuſtrior.

Quamuis enim coniurati non aliam concepti furoris rationem redderent, quàm quòd Romanæ religioni impensè vellent: nemo tamen Pontificius eâ de cauſsâ deinceps durius

duriùs vnquam habitus, vt ex Edicto nostro clementissimo, post detectam coniurationem edito, apertissimè constat. Tantùm proximo Ordinum conuentu latæ sunt leges, quibus tam atrocibus in posterum sceleribus meliùs occurreretur: in quibus concepta erat Sacramenti quædam formula, in quam subditi mei liquidò iurarent, palámq; profiterentur se in fide & obedientiâ mihi lege nascendi debitâ, constanter permansuros. Nec in alium finem constitutum est Iuramentum, quàm vt non modò inter fideles subditos, & perfidos proditores, discrimen aliquod exstaret: sed etiam inter illos, qui quamuis cæteroqui Pontificiæ religioni fauerent, retinerent tamen impressa pristini officij in cordibus vestigia; & inter hos, qui eodem fanatico superstitionis zelo perciti, quo nitrati pulueris proditores, abriperentur extra debitæ fidelitatis metas, crederéntque disparem religionis cultum, iustissimum esse prætextum contra

Regem coniurandi. Hoc prudens & pium consilium ita fortunauit Deus, vt permulti omne genus subditi, tam Sacerdotes quàm Laici Pontificij, hoc fidelitatis Sacramento se obstringere non dubitarent. Ex quo abundè vtrinq; satisfactum est, & mihi, & subditis: mihi, quòd de fidelitate subditorum certò constaret: subditis, quòd tantâ, quâ laborabant infamiâ, liberati essent; ita vt, licet eandem cum proditoribus viam religionis sequerentur, tamen ab eorum pessimis consilijs, se longissimè abhorrere demonstrarent. Quâ quidem re omnibus moderatis & non rigidis Pontificijs, omnis erat vel dubitandi, vel desperandi ansa præcisa, & ego satis ostendi nullam me in Pontificios, conscientiæ caussâ, persecutionem meditari, nec vltrà quid desiderare, quàm vt de eorum fide & constantiâ securus fierem, quam propter conscientiam mihi præstare tenebantur.

Sed quid à Diabolo ipso vel suggeri

geri malitiosiùs poterat, vel tentari nocentiùs, ad turbandum hoc tam mite & placidum consilium, quàm quod accidit ex Pontificis quodam *Breui* huc misso, hic vulgato, quo Papicolis omnibus interdictum est, ne hoc Sacramento fidelitatis se astringi paterentur? Ex quo noua sunt zelotypiæ inter me & meos, quotquot Pontificij sunt, sparsa semina, dum incitantur (cùm potiùs deterreri debuissent) ad renitendum meo mandato de Iuramento fidelitatis suscipiendo; quod eo fine constitutum erat, vt instar pignoris & auctoramenti subditorum erga me fidei foret. Atque ita dum isti Papæ obtemperant, & mihi Sacramentum legitimè exigenti renituntur, nimis amplam mihi, nimísque iustam materiam suppeditant infligendæ pœnæ extra caussam conscientiæ, dum in has angustias miserè se compingi & contrudi sinunt, vt aut cum discrimine vitæ, & iacturâ fortunarum, fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicæ

 fidei

fidei detrimento animarum suarum salutem, vt obtendit Pontifex, in periculum adducant.

Porrò, quamuis dispar in religione cultus, omne ferè commercium, inter me & Papam partis alterius caput sustulit, nec facilè patitur, vt more Principum hinc inde nuncij commeent: tamen cùm indictum bellum non sit, negari non potest, quin Pontifex contra bonos mores, & consuetudinem Principum, maximè Christianorum, peccârit vehementer, cùm me inauditum condemnârit: quod quidem fecit, partim me persecutoribus annumerando (vt ex eo, quòd cohortatur Catholicos suos ad Martyrij gloriam aspirare, non obscurè innuitur) partim imperando seuerè omnibus Anglis qui stant à suis partibus, vt ab hoc Iuramento abstineant; quod dum detrectant, fidelitatem suam profiteri recusant.

Pontifex, si existimat se meum Iudicem, quod dici solet, competentem, cur me indictâ caussâ condemnat?

demnat? Sin aliter ſe res habet, & ſi nihil Papę mecum eſt negotij (quod eſt veriſſimum) quare ſe immiſcet operi non ſuo, & falcem mittit in meſſem alienam, in re præſertim ciuili, & quæ ad eum nullatenus ſpectat?

Numquid potuit *Pius Quintus* ipſe, qui nihil niſi minas ſpirabat, & ruinam Reginæ Elizabethæ & eius regno meditabatur, qui cum tantâ atrocitate ſæuiebat in eam, & anathemate fulminabat; Num potuit is, inquam, aliquid acerbius ſtatuere aut grauius, quàm in me ſtatuit hic Pontifex? Quid enim inter hæc duo interſit, ſubditos à vinculo obedientiæ ſoluere, ac præcipere vt arma capeſſant, quod *Pius Quintus* fecit, & edicere ſubditis ne, Principi Iuramentum fidelitatis expoſcenti, obtemperent, quod hodiernus fecit Pontifex; non facilè cerni poteſt.

Sed vt ad ipſum *Breue* propiùs accedamus: negari quidem non poteſt, quin multam eámque non

necessariam operam insumpserit, dum ad verbum integram recensuit Iurisiurandi formulam; cùm idem fuisset, si respicias eius responsum, vel minimam tituli particulam descripsisse, vt qui vnâ liturâ, & leui quadam ac generali reiectiunculâ integrum Iuramentum proscribat. Quâ quidem in re, si me respicias, imprudenter; si Catholicos suos, iniuriosè se gessit Pontifex. Imprudentia est, me si respicias quòd partitè & minutatim Iuramentum non refutauerit, nec verbulum aut sententiolam quam inibi reprehendit, aliquo detexerit indicio. Id verò si fecisset, pro paternâ meâ curâ, quæ non sinit vt quenquam meorum ad extrema tentanda adigam, quæ duriusculè sonare videbantur, fortasse aut delèssem planè, aut benignâ interpretatione molliora reddidissem. Iniustitia est, Catholicorum suorum respectu; nam si mihi visum fuisset, in Iuramento quippiam vel mutare, vel interpretari, omni illico labore Pontificij leuati fuissent. Sin

secus

ſecus mihi conſtitiſſet, nihil ex Iuriſiurandi conditionibus remittere, prætextum ſaltem aliquem recuſandi illius Sacramenti inueniſſent; quaſi non obſequium fidémque debitam abnuentes, ſed anxijs religioſi animi ſcrupulis deterriti, in ea verba, quæ ſpeciatim notauiſſet Pontifex, iurare vererentur.

Nunc verò ipſum tonantem audiamus.

CATHOLICIS ANGlis *Paulus* P P. *Quintus*.

Dilecti filij, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos ſemper affecêrunt tribulationes & calamitates, quas pro retinendâ Catholicâ fide iugiter ſuſtinuiſtis. Sed cùm intelliga-

Primum Breue Pontificium datum decimo Cal. Octob. 1606.

intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, affectio nostra mirum in modum aucta est: Accepimus namq; compelli vos grauissimis pœnis propositis Templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse: profectò credimus proculdubio eos qui tantâ constantiâ atque fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miserias hactenus perpessi sunt, vt immaculatè ambularent in lege Domini, nunquam commissuros esse vt coinquinentur communione desertorum Diuinæ legis. Nihilominus zelo Pastoralis officij nostri impulsi, & pro Paternâ sollicitudine quâ de salute animarum vestrarum assiduè laboramus; cogimur monere vos atque obtestari, vt nullo pacto ad hæreticorum Templa accedatis; aut eorum Conciones audiatis; vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Diuini cultus, ac vestræ salutis. Quemadmodum etiam non potestis absque euidentissimâ grauissimâque

uiſſimâque Diuini honoris iniuriâ obligare vos Iuramento, quod ſimiliter maximo cum cordis noſtri dolore audiuimus propoſitum vobis fuiſſe præſtandum, infrà ſcripti tenoris; videlicet:

EGo A.B. verè & ſyncerè agnoſco, profiteor, teſtificor & declaro in conſcientiâ meâ coram Deo & mundo, quòd ſupremus Dominus noſter Rex *Iacobus*, eſt legitimus & verus Rex huius regni, & omnium aliorum Maieſtatis ſuæ Dominiorũ & terrarum: Et quòd Papa nec per ſe-ipſum, nec per vllam aliam auctoritatem Eccleſiæ, vel ſedis Romanę, vel per vlla media cum quibuſcunq; alijs aliquam poteſtatẽ, nec auctoritatem habeat Regem deponẽdi, vel aliquorum Maieſtatis ſuę Dominiorum vel Regnorum diſponendi, vel alicui Principi extraneo ipſum damnificare, aut terras ſuas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllos ſubditorum ſuorum ab eorum ſuæ Maieſtatis obediẽtiâ & ſubiectione exonerandi, aut vllis eorum

licentiam

licentiam dare arma contra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut aliquam violentiam aut damnum Maiestatis suæ Personæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus suis subditis infra sua Dominia offerendi. Item, iuro ex corde, quòd non obstante aliquâ declaratione, vel sententiâ Excommunicationis, aut depriuationis factâ vel concessâ, aut fiendâ vel concedendâ per Papam vel successores suos, vel per quamcunque auctoritatem deriuatam vel deriuari prætensam ab illo, seu à suâ sede contra dictum Regem, hæredes aut successores suos, vel quacunque absolutione dictorum subditorum ab eorum obedientiâ; fidelitatem tamen, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredibus, & successoribus suis præstabo; Ipsúmque & ipsos totis meis viribus contra omnes conspirationes & attentata quæcunque, quæ contra Personam illius, vel illorum, eorúmque Coronam & dignitatem, ratione vel colore alicuius sententiæ vel declarationis,

tionis, aut aliàs facta fuerint, defendam: omnémque operam impendam reuelare, & manifestum facere suæ Maiestati, hæredibus & successoribus suis omnes proditiones, & proditorias conspirationes, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiam, vel auditum meum peruenerint. Præterea iuro, quòd ex corde abhorreo, detestor, & abiuro tanquam impiam & hęreticam, hanc damnabilem doctrinam & propositionem, Quòd Principes per Papam excommunicati vel depriuati, possint per suos subditos, vel aliquos alios quoscunq; deponi, aut occidi. Et vlteriùs credo, & in conscientiâ meâ resoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunque potestatem habet, me ab hoc Iuramento, aut aliquâ eius parte absoluendi: quod Iuramentum agnosco rectâ ac plenâ auctoritate esse mihi legitimè ministratum, omnibúsque indulgentijs ac dispensationibus in contrarium renuncio. Hæcque omnia planè ac syncerè agnosco & iuro iuxta expressa

pressa verba per me hîc prolata, & iuxta planum ac communem sensum & intellectum eorundem verborum, absque vllâ æquiuocatione, aut mentali euasione, vel secretâ reseruatione quacunque. Hancque recognitionem & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, in verâ fide Christiani viri: Sic me Deus adiuuet.

Quæ cùm ita sint, vobis ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quòd huiusmodi Iuramentum, saluâ fide Catholicâ, & salute animarum vestrarum, præstari non potest, cùm multa contineat quæ fidei ac saluti apertè aduersantur. Propterea admonemus vos, vt ab hoc, atque similibus iuramentis præstandis omnino caueatis: quod quidem eò acriùs exigimus à vobis, quia experti vestræ fidei constantiam, quæ tanquam aurum in fornace perpetuæ tribulationis igne probata est, pro comperto habemus, vos alacri animo subituros esse quæcunque atrociora tormenta, ac mortem denique ipsam constanter oppetituros, potiùs quàm

quàm Dei Maiestatem ullâ in re lædatis. Et fiducia nostra confirmatur ex his quæ quotidie nobis afferuntur de egregiâ virtute atque fortitudine, quæ non secus ac in Ecclesiæ primordiis, resplendent nouissimis hisce temporibus, in martyribus vestris. State ergo, succincti lumbos vestros in virtute, & induti loricam iustitiæ, sumentes scutum fidei, confortamini in Domino, & in potentiâ virtutis eius; nec quicquam vos detineat. Ipse autem, qui coronaturus vos certamina vestra in cœlo intuetur, bonum opus quod in vobis cœpit, perficiet. Nostis quia discipulis suis pollicitus est, se nunquam eos relicturum esse orphanos: fidelis enim est qui repromisit. Retinete igitur disciplinam eius, hoc est, radicati & fundati in charitate, quicquid agitis, quicquid conamini, in simplicitate cordis & in comitate spiritus, sine murmuratione aut hæsitatione unanimes facite. Siquidem in hoc cognoscunt omnes, quia discipuli Christi sumus, si dilectionem ad inuicem habuerimus. Quæ quidem charitas

ritas cùm sit omnibus Christi fidelibus maximè appetenda; vobis certè, dilectissimi filij, prorsus necessaria est. Hac enim vestrâ charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduersus vos tantoperè insurgit, cùm ipsa contentionibus atq; dissidijs nostrorum filiorum præcipuè nitatur. Hortamur itaque vos per viscera Domini Iesu Christi, cuius charitate è faucibus æternæ mortis erepti sumus, vt ante omnia, mutuam inter vos charitatem habeatis. Præscripsit sanè vobis præcepta maximè vtilia de fraternâ charitate vicissim exercendâ, fælicis recordationis Clemens *Papa octauus suis literis in formâ Breuis ad dilectum filium* Magistrum Georgium Archi-presbyterum Regni Angliæ, *datis die quintâ mensis Octobris* 1606. *Ea igitur diligenter exequimini, & ne vllâ difficultate aut ambiguitate remoremini. Præcipimus vobis, vt illarum literarum verba ad amussim seruetis; & simpliciter, prout sonant & iacent, accipiatis & intelligatis, sublatâ omni facultate aliter illa*

la interpretandi. Interim nos nunquam cessabimus Deum Patrem misericordiarum precari, vt afflictiones & labores vestros clementer respiciat, ac vos continuâ protectione custodiat atque defendat: quos Apostolicâ benedictione nostrâ clementer impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, Decimo Calend. Octob. 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

RESPONSIO AD primum Breue Pontificis.

Ic initio Pontifex dolorem, & magnum animi sui mœrorem exprimit, propter tribulationes, & calamitates, quas pro retinendâ fide Catholicâ iugiter sustinent filij sui: vbi præter

præter crimen falſi, quod in meam contumeliam tantopere redundat; diſſimulare non poſſum, ſed vt res poſtulat palàm profiteor, & quod certò ſcio præ me fero, Reginam *Elizabetham* glorioſiſſimæ memoriæ, nemini ex Pontificijs religionis cauſsâ pœnam irrogâſſe, antequam eorum ſcelera & flagitia, veluti invitæ ſupplicia quæ pertulerunt, extorſiſſent: quod cuiuis æquo rerum æſtimatori, & actiones ipſas cum earum circumſtantijs prudenter penſiculanti, manifeſtum fiet. Antequam enim *Pius Quintus* Anathemate in eam intonuiſſet, & quaſi prædæ eam expoſuiſſet, & omnibus ſuis ſubditis rebellandi copiam feciſſet, palàm eſt, Reginam grauiorẽ aliquam mulctam Catholicis non impoſuiſſe; cùm tunc temporis, neque ſeueriores leges, nec vlla capitalis pœna eſſet in Pontificios conſtituta.

Ab illo tempore, quicunque animo non iniquo comparare voluerit, multa & varia eius regni inuadendi

conſilia,

consilia, machinationes priuatas foris, rebelliones publicas domi, simul cum astutijs, & insidijs, venenis, cædibus, cum omni doli & decipularum genere, *denique quid non?* Romæ elaborata, Romæ concinnata: & has omnes, & consimiles merces *ouo prognatas eodem:* insuper his adde illecebras illas ad defectionem, quibus hunc populum perpetuò corruperunt, modò præmia mortalia & caduca adpromittentes, modò beatæ immortalitatis spe inescantes: denique libros, alios ex alijs continenter editos, & á fugitiuis ipsis conscriptos quibus hæc tam pia, scilicet, in eam consilia probarentur; Qui hæc omnia, inquam, animo non iniquo simul comparare voluerit, & hinc immensa illa & infinita irritamenta intueri; inde iustas, moderatas, tamen paucorum delinquentium pœnas contemplari, facilè videbit clementissimam illam piæ memoriæ Principem tantum absuisse à persecutionis infamiâ, quantum isti Satanæ

satellites

ſatellites alieni ſunt à Martyrij gloriâ.

Nunc verò, cùm defunctæ Principis Manibus (ſi ita loqui fas eſt) parentârim; proximum eſt, vt cum Apoſtolo famam meam ab infinitis, quibus me onerant, calumnijs vindicem; & veritati, vt par eſt, iuſtiſſimis meis erga Pontificios actionibus teſtimonium perhibeam. Quo in loco verè poſſum affirmare, qualiſcunque fuerit Reginæ laus à clementiâ in Pontificios (quæ certè fuit ampliſſima) eam tamen noſtræ manſuetudinis & pietatis in eoſdem exemplis, ita ſuperatam, vt non modò Pontificij præ nimiâ indulgentiæ meæ fiduciâ in ſuperbiam elati, in certam ſpem venerint, & confidenter ſibi promiſerint, ſe breui Religionis ſuæ libertate fruituros, & in omni re pari prorſus cum cæteris iure vſuros: verùm etiam plærique ex optimis & fideliſſimis meis ſubditis magnopere formidârint, & quodammodo obſtupuerint, cùm rem ita procedere cernerent, ſemper

per animo præcipientes, & iustissimis de caussis metuentes acerbissimum illum indulgentiæ meæ fructum qui in nefariâ illâ proditione pulverariâ post apparuit. Quàm multi, Recusantes, vt vocant, cogniti & conuicti, à me nihilominus sunt equestri dignitate ornati? Quàm promiscuè vtramque Religionem colentes accessu & colloquio dignatus sum? Quàm nullo religionis discrimine, & honores & beneficia largitus sum? Quàm liber aditus & frequens in Aulam meam, & comitatum meum omnibus Pontificijs cuiuscunque ordinis, & conditionis? Ante omnia, quàm liberaliter & munificè Pontificios annuâ taxatione liberaui? Præterea constat, quàm studiosè cauerim, Iudices meis ipse verbis admonens, vt Sacerdotum omnium, etiamsi essent conuicti, supplicio supersederent? Addito insuper clementissimo Edicto, quo permissum est Sacerdotibus omnibus non comprehensis, & tum extra custodiam agentibus,

Regia beneficia in Catholicos collata.

gentibus, intra constitutam diem è Regno excedere. quòd si qui conuicti Sacerdotes in carcere detinebantur, ad illos liberandos generalem nostram indulgentiam gratiosè porrigi & extendi voluimus: Vnde quasi probi Subditi fuissent, è carcere emissi sunt; denique Sacerdotes post illud tempus comprehensi, trans mare ablegati sunt, & ibi libertati restituti. Sed tempus & oratio me deficient, si omnia beneficia, omnémque munificentiam & gratiam, tum vniuersè Papistis omnibus, tum viritim certis exhibitam enumerem. Quâ quidem in enumeratione, quoties calamum duco, toties mihi videre videor Pontifici ingratitudinis & iniustitiæ labem aspergi, qui tam iniquâ mensurâ, tanta beneficia compensârit.

Atque ita, vt existimo, abundè *lacrymam ab oculis Papæ, tam diram persecutionem deplorantis detersimus. Qui si vel politicè modò saperet, etsi nec iustitiam, nec veritatem

* *Magno cum animi mœrore &c.*

tatem tantilli fecisset; discrimen tamen aliquod in hâc suâ querelâ agnouisset, inter Reginæ nuper defunctæ, & hæc nostra tempora: atque ita hanc meam moderationem, pristini temporis respectu celebrando, sperare potuisset, se apud me effecturum, vt fœliciter in suscepto clementiæ & misericordiæ cursu, ad extremum vsque perseuerarem. Verum enim illud est quod dici solet, Insinuationem beneficiorum apud generosos animos magnam vim habere, & mira operari. Et quod me de Catholicorum persecutione calumniantur; nunquam probari potest, quenquam conscientiæ caussâ, & religionis ergô, me regnante, hactenus vel morte mulctatum fuisse, vel in mortis periculo modò versari. Nisi fortè hæc nupera Catholicis interdictio à Papâ facta, quò minùs sub Iuramento de fide suâ mihi promittant, caussa sit dehinc, cur multi eorum meritò plectantur. Quod quidem si contingat, in caput Pontificis sanguis eorum recidat,

qui ſolus tantæ ſeueritati cauſſam dedit.

Ad proximum caput *Breuis* quod attinet, quo Pontificijs omnibus interdicit, Ne Eccleſias noſtras adeant, neue ritus, & ceremonias noſtras frequentent, non eſt mihi iam animus hæc attingere; ſiquidem id ſolum negotij nunc incumbit, vt orbi proloquar iniurias, & iniuſtitiam Pontificis, interdicentis ſubditis meis, ne obedientiam ſuam erga me profiteantur. Nunc verò quod ad illum locum in quo Iuramentum reprehenditur, pauca ſunt verba quibus perſtringitur; ſed quæ pondus habent atque momentum: Nempe, *quòd perſpicuum eſſe debet Catholicis omnibus, quòd huiuſmodi Iuramentum, ſaluâ fide Catholicâ, & ſalute animarum ſuarum præſtari non poſſit; cùm multa contineat, quæ ſaluti & fidei apertè aduerſentur.* Huic verò vetus dictum quadrat, quod de Philoſopho circumfertur, *Multa dicit, ſed pauca probat: imò verò nihil omnino probat.* Nam quomodo profeſſio

Scopus huius tractatus.

fessio fidelitatis erga Principem in subditis, possit religioni & saluti animarum aduersari, ita meam excedit Theologiam, quantulacunq; illa est, vt prorsus nouam & exoticam planè assertionem esse, non possim non existimare, nec ex eius ore proferendam, qui se vniuersalem Episcopum, & omnium Christianarum animarum œcumenicum Pastorem satis insulsè venditat. Legi equidem, nec semel, iterum, aut tertiò, sed sæpiùs in Scripturis, Subditos Principibus suis siue bonis siue malis obtemperare, ídque propter conscientiam, teneri. Sic [a] *Iosua* dixit populus, *Quemadmodum* Mosi *obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus*. Sic [b] Propheta hortatus est populum vt auscultarēt Regi *Babel* dicens, *Submittite colla vestra subter iugum Regis* Babylonij, *eiq; & populo eius seruite, vt viuatis*. Similiter Israëlitæ se gesserunt erga [c] *Pharaonem*, cui etiam supplicârunt *vt veniam daret liberè discedendi*. Similiter erga [d] *Cyrum*, à quo etiam impetrâ-

a Ios. 1. 17.

b Ier. 27 12.

c Exod 5 1.

d Ezra. 1 3.

 petrâ-

petrârunt veniam reditus, vt Templum ædificarent. Atque vt verbo finiam, [a] Apostolus omnes mortales hortatur, vt *subiecti sint propter conscientiam*. Nec doctrina Patrum abludit à doctrinâ sacrarum literarum. [b] *Augustinus* de *Iuliano* loquens, *Iulianus*, inquit, *extitit infidelis Imperator. Nónne extitit Apostata iniquus, idololatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli: vbi veniebatur ad caussam* Christi, *non agnoscebant nisi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contra illam Gentem, statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen subditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.* [c] Tertullianus etiam, *Christianus nullius est hostis, nedum Imperatoris: quem sciens à Deo suo constitui, necesse est, vt & ipsum diligat, & reuereatur, & honoret, & saluum velit, cum toto Romano*

a Rom. 13.5.

b *Aug. in Psal.* 124.

c *Tertull. ad Scap.*

no Imperio, quousque sæculum stabit: tamdiu enim stabit. Colimus ergo Imperatorem sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, vt hominem à Deo secundum, & quicquid est, à Deo consecutum, solo Deo minorem. Hoc & ipse volet: sic enim omnibus maior est, dum solo vero Deo minor est. [a] Iustinus Martyr, *Nos solum Deum adoramus, & vobis in rebus alijs læti inseruimus, Imperatores ac Principes hominum esse profitentes.* [b] Ambrosius, *Dolere potero, potero flere, potero gemere; aduersus arma, milites,* Gothos *quoq; lachrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt Sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere.* [c] Optatus, *Super Imperatorem non est nisi solus Deus qui fecit Imperatorem.* [d] Gregorius etiam ad *Mauritium* scribens de lege quadam, ne reciperetur miles in monasterium nondum expletâ militiâ; *Omnipotenti Deo,* inquit, *reus est qui serenissimis Dominis in omne quod agit & loquitur, purus non est.* Deinde se appellans *indignum famulum pie-*

a *Iust. Mart. Apol.* 2. *ad Ant. Imp.*

b *Ambr. in Orat. cont. Aux. de basilicis tradendis. habetur lib.* 5. *epistol. Ambr.*

c *Optat. contra Parmen. lib.* 3.

d *Greg. Mag. Epist. lib.* 2. *indict.* 11. *Epist.* 61.

tatis eius. per totam epiſtolam progreditur oſtendens iniquitatem illius legis, vt ipſe quidem iudicat: demum autem epiſtolam concludit his verbis; *Ego quidem iuſſioni ſubiectus, eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci: Et quia lex ipſa Omnipotenti Deo minimè concordet, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis Dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi, minimè tacui.* Iam verò quàm diuerſa ratio, quàm contraria praxis antiqui illius Pontificis exiſtat morem gerentis Imperatori, in decreto publicando, quod quidem decretum ipſe ſecundùm animi ſui ſententiam putat iniuſtum, ab hodierni Pontificis inſtituto, qui denunciat ſubditis meis, ne in re licitâ meréque ciuili mihi obtemperent, penes æquum lectorem ſit iudicare.

Patrum doctrinæ accedit Conciliorum quoque conſenſus in de-

cretis ſuis: veluti ex Concilio [a] Arelatenſi patet, cuius Antiſtites ſubmittunt Imperatori Carolo totum concilium his verbis : *Hæc igitur Domino Imperatori præſentanda decreuimus, poſcentes eius clementiam, vt ſi quid hîc minus eſt, eius prudentiâ ſuppleatur : ſi quid ſecus quàm ratio habet, eius iudicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, Diuinâ opitulante clementiâ perficiatur.*

[a] *Concil. Arelat. ſub Carolo can.* 26

Sed quid ego de *Carolo* Magno loquar? cui non vnum, ſed ſex concilia generalia, *Francfordienſe, Arelatenſe, Turonenſe, Cabilonenſe, Moguntinum,* ac *Rhemenſe,* ſeſe penitus tradiderunt? Quid ni potiùs ſemel omnia generalia Concilia loquar *Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe,* & quatuor alia ſic vulgò appellata, quæ Imperatoris prudentiæ ac pietati ſeſe in omnibus ſubiecerunt? adeò vt *Epheſinum* illud quater ſatis diſtinctè inculcet, ſe accitos coijſſe Imperatoris *Oraculo, nutu, ſanctione, &*

 mandato:

mandato: Deniq; vniuerſos ſe [a] *ſupplices ad pietatis eius dominationem confugere, vt quæ contra* Neſtorium *& illi conſentientes geſta ſunt, robur ſuum haberent*, vt manifeſtò apparet ex epiſtolâ generalis Concilij *Epheſini* ſcriptâ ad Auguſtos. Quin etiam Chriſtum dixiſſe lego, [b] *Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo*, iuſſiſséque, vt quæ [c] *Cæſaris ſunt, Cæſari tribuamus, quæ Dei, Deo*. Et hoc in Theologiâ ſemper certum & exploratum habui, ciuilem obedientiam, ciuili Magiſtratui præſtitam, nec fidei Chriſtianæ, nec ſaluti animarum quicquam repugnare. Quòd autem ciuilis obedientia fidei & ſaluti animarum aduerſetur, prout in hoc Breui aſſeritur, peregrinum, & antehac inauditum eſt dogma in Eccleſiâ Chriſtianâ. Quamobrem optârim ſanè, vt Pontifex, priuſquam hoc ſuum mandatum omnibus hîc Pontificijs dediſſet, (quoniam in ſcrinio pectoris eius reſidet poteſtas, ex infallibilitate ſpiritus, condendi nouos Fidei articulos, quan-

[a] *Vide Epiſt. general. Con. Epheſ. ad Auguſtos.*

[b] Ioan. 18.36

[c] Matth. 22.21.

quandocunque ei visum fuerit) hoc pro articulo Fidei definiuisset, & tunc omnibus Catholicis mandâsset, vt credendo & parendo ei acquiescerent. Concludam igitur responsum meum, ad hunc locum, hoc Dilemmate.

Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non licet. *Quæst.*

Si licet (quod nemini dubium esse potest) cur tam iniquus est, & crudelis in Catholicos suos, vt ijs imperet, ne legitimo Regis sui mandato obtemperent?

Si non licet, cur rationem non reddit, caussam non exprimit vnde id probet? vel cur non interim veniam indulget? imò verò cur non disertis & expressis verbis hortatur, ac iubet, vti ex eius Principis ditionibus demigrent, cui nullum obsequium aut fidelitatem debent?

Ad Hortationem verò Pontificis tam vehementem vt in constantiâ perseuerent Catholici, Martyriúmque oppetant, nec vllis difficultatibus *Responsio ad cohortationem Papæ.*

bus deterreantur, vt hanc causam deserant; sic respondeo, si stabile & firmum sit fundamentum cui eos inniti & insistere iubet, necessariam esse hanc ad constantiam cohortationem: sin fundamentum infirmum (vt est, & aliquâ ex parte antea me probâsse confido) certè non aliam eius vim esse, quàm vt ipsum Pontificem faciat reum sanguinis tot ouium suarum, quot hâc quidem ratione, sciens vidénsque perdiderit; non solùm ad iacturam vitæ non necessariam, & familiarum dissipationem atque ruinam, verùm etiam ad æternum Papistici nominis dedecus & opprobrium: acsi impossibile esset Pontificiam religionem ardenter profitentem, subditum esse fidelem; & quasi Romanam religionem profiteri, & ciuilem obedientiam Principi præstare, duæ quædam res essent inter se pugnantes & dissociabiles.

Sed ficti rumores, & falsi nuncij (qui longo itinere hinc Romam perlati, non possunt non * augeri) forsitan

*Fama vires acquirit eundo.

forsitan imposuêre Pontifici, & hoc suum Breue tam temerè expediendi caussam præbuêre. Septicollis enim illa magna ciuitas, mundi Domina & Regina,&,vt ipsi fatentur,mysticè nuncupata [a] *Babylon*, nuncijs infinitis & rumoribus vndequaq; resonat. His adde,quòd omnes, qui de conditione suâ conqueruntur(vt hîc plærumque Pontificij assolent) naturâ suâ sunt prompti atque procliues ad exaggerandos dolores suos, eósque sermonibus amplificandos. Adeò vt mirandum non sit,etiamsi Iudex quantumuis iustus in Cathedrâ sedens, non bene de caussâ edoctus, sed falso interdum rumore seductus, sententiam pronunciet iniquissimam : Vt quidam ex Pontificiorum partibus fateri non vereantur, *Pium Quintum* vanis quorũdam delationibus temerè abreptum,in Serenissimam Principem *Elizabetham* fulmen illud suum Excommunicationis displosisse. Et fieri potest (si coniecturâ augurari liceat)persimilem aliquando fore excusa-

[a] *Eusebius, Oecumenius, & Leo asserunt, Romam intelligi per Babylonem in 1. Pet. 5. 13. id quod & ipsi Rhemenses attestantur.*

cuſationem, de duobus illis Breuibus à *Clemente* [a] *Octauo* datis, & huc in Angliam miſſis paulò ante obitum Reginæ nuper defunctæ, quibus vel me, vel alium quemcunque à Regni gubernaculo excluſit, qui vel ipſe profiteretur, vel vllo pacto noſtræ religionis cultores tolleraret; contra fidem ſuam non ſemel datam, contra proteſtationes propè innumeras, ſimul & eodem tempore, vno & eodem ſpiritu factas non paucis meis adminiſtris peregrè tum agentibus, quibus omnem operam ſuam obtulit, omniáque pollicitus eſt, quæ conducere poſſent ad me in huius Regni ſolio collocandum. Immo verò plerique hîc Pontificij, cùm fama huius ipſius Breuis ad eorum aures perueniſſet, ídq; manifeſtò vidiſſent longè ab omni Theologiæ ratione, prudentiâ politicâ, ſenſu denique communi abhorrêre; certò ſibi perſuaſerunt libellum quendam duntaxat eſſe fictitium, in odium Papæ compoſitum & diſſeminatum, vel

saltem

[a] *Vide Actionem in proditores, Garnetum & ſocios.*

ſaltem nō niſi opus tumultuarium, ex falſis rumoribus, vt diximus collectum. Quâ quidem in ſententiâ, non tantùm craſſiores hebetioréſque Papiſtæ, ſed quidam etiam eius ſectæ tum à doctrinâ, tum ab experientiâ principes, inter quos & ipſe Archi-presbyter, verſati ſunt.

Verùm enim vero, quò meliùs Pontifex Catholicos ſuos ab hac ancipiti cogitatione liberaret, non vlli labori pepercit, ſed & alterum Breue expediuit illicò, tantummodo ad prioris fidem ac firmitatem, vt quod priùs temeritatis & ignorantiæ commiſſum cenſeri poterat, & ex rumore neſcio quo ortum habuiſſe, nunc geminatum ſcientis & prudentis crimen meritò videatur. [illegible] dum ite- rum Ponti- [illegible] [illegible] [illegible] Kal. Sept. 1607.

Exemplar huius Breuis hîc ſequitur.

DILE-

DILECTIS FILIIS *Catholicis Anglis Paulus* PP. Quintus.

Secundum Breue Pontificium datum decimo Cal. Sept. 1607.

DIlecti filij, Salutem & Apostolicam benedictionem. Renunciatum est nobis reperiri nonnullos apud vos, qui cùm satis declarauerimus per literas nostras anno superiore, decimo Calend. Octobr. in formâ Breuis *datas, vos tutâ conscientiâ præstare non posse Iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur; & præterea strictè præcepimus, ne vllo modo illud præstaretis: Nunc dicere audent huiusmodi literas de prohibitione Iuramenti, non ex animi nostri sententiâ, nostrâque propriâ voluntate scriptas fuisse, sed potiùs aliorum intuitu atque industriâ: eâq; de causâ ijdem persuadere nituntur, mandata nostra dictis literis*

ris non esse attendenda. Perturbauit sanè nos hic nuncius, eóque magis, quia experti obedientiam vestram (filij nostri vnicè dilecti) qui vt huic sanctæ sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipsam piè ac generosè nihili fecistis, nunquam suspicati essemus potuisse vocari apud vos in dubium fidem literarum nostrarum Apostolicarum, vt hoc prætextu vos ex mandatis nostris eximeretis. Verùm, agnoscimus versutiam atque fraudem aduersarij humanæ salutis, eique potiùs quàm vestræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Eapropter iterum ad vos scribere decreuimus, ac denuò vobis significare, literas nostras Apostolicas anno præterito decimo Calend. Octobr. datas de prohibitione Iuramenti, non solùm motu proprio & ex certâ nostrâ scientiâ, verumetiam post longam & grauem deliberationem de omnibus quæ in illis continentur adhibitam, fuisse scriptas, & ob id, teneri vos illas omnino obseruare, omni interpretatione secus suadente reiectâ.

ctâ. Hæc autem est mera, pura, integráque voluntas nostra, qui de vestrâ salute solliciti, semper cogitamus ea quæ magis vobis expediunt, & vt cogitationes ac consilia nostra illuminet is à quo Christiano gregi custodiendo nostra fuit præposita humilitas, indesinenter oramus : quem etiam iugiter precamur vt in vobis filijs nostris summoperè dilectis, fidem, constantiam, mutuámque inter vos charitatem & pacem augeat. Quibus omnibus, cum omni charitatis affectu, peramanter benedicimus.

Datum Romæ apud S. Marcum *sub annulo piscatoris, decimo Calend. Septembr.* 1607. *Pontificatus nostri anno tertio.*

Petrus Stroza.

RESPON-

RESPONSIO AD SEcundum *Breue Pontificium.*

QVOD ad hoc Pontificis *Breue* ſpectat; iure poſſum in auctorem ipſius verba regerere, *Verſutiam eſſe atque fraudem aduerſarij humanæ ſalutis.* Satanas enim etiamſi mille annos cogitâſſet; de Romano-Catholicis noſtris inſigni infortunio mulctandis, non aliud profectò hoc grauius reperire potuiſſet; Quòd cùm non pauci Pontificij, & quidam etiam inter eos Sacerdotes, Iuramentum hoc ſuſceperint; immo nec Archipresbyter ipſe recuſârit, ſed liberè ſine hæſitatione vllâ iurârit; nunc non ſolùm profeſſionem naturalis erga me fidelitatis recuſare cogentur,

tur,(quod tamen ipſum excuſari vtcunque potuiſſet diuerſis ſcrupulis à verbis ipſius Iuramenti petitis)ſed etiam tenebuntur renunciare, atq; adeò repudiare eam profeſſionem fidei & obedientiæ in quam non ita pridem iurauerant;& ſic, in hâc tertiâ veluti inſtantiâ, duo priora iuramenta eiurare ; vnum tacitum & congenitum, natalium iure debitum:alterum declaratorium in confirmationem prioris adhibitum, quod ipſum Iuramentum nihil aliud eſt quàm prioris congeniti expreſſio & publica declaratio. Vnde ſequitur neminem poſſe in *Angliâ* Romanam religionem profiteri,nec ſalutem animæ ſuæ curare, qui non priùs fidelitatem ſuam erga Principem congenitam & iuratam exuerit & eiurauerit.

Duplex iuſiurandum cuiuſque ſubditi.

Sed neque hoc ſatis eſt, vt ſuperioris anni *Breue*, altero nunc emiſſo corroboretur, niſi(vt non modò ſingulis annis, verùm etiam ſingulis menſibus noui ſemper monſtri aliquid pariatur) magnus ille & præclarus

præclarus controuerſiarum ſcriptor Cardinalis nuper *ex-Ieſuitatus Bellarminus*, ſuo quoque talento cœptum hoc opus bonum locupletet; dum quaſi flabello admoto, & calcaribus infixis, ſeditionem acuit, accendítque miſſis huc eiuſmodi ad Archi-presbyterum literis, vt mirum ſit quomodo partim animi morbus, partim ambitioſum fulciendæ Pontificis Monarchiæ ſtudium, hominem tantâ doctrinæ opinione celebrem, tranſuerſum egerint ac faſcinauerint.

Quarum literarum exemplum hîc ſubijcitur.

ADMO-

ADMODVM REVErendo Domino *D. Georgio Blackuello* Archi-presbytero *Angliæ*,

Robertus S.R.E. Cardinalis Bellarminus. S.D.

VEnerabilis in Christo Domine frater, Anni sunt ferè quadraginta, quòd inuicem non viderimus: sed ego tamen veteris nostræ consuetudinis nunquam oblîtus sum, tèque in vineâ Domini strenuè laborantem, quandò aliter non potui, orationibus Deo commendare non destiti: me quoque in tuâ memoriâ toto hoc tempore vixisse, & in tuis orationibus ad Altare Domini locum aliquem habuisse non dubito. Ita igitur ad hoc vsque tempus non verbis, aut literis, sed opere,

re, & veritate, vt Sanctus Ioannes *loquitur, alter in alterius dilectione permansimus. Sed hoc silentium rumpere coëgit nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis, & carcere ad nos venit. Qui quidem nuncius, etsi tristis videri poterat ob iacturam pastoralis tuæ sollicitudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen lætus quoque videbatur, quoniam ad Martyrij gloriam, quo dono Dei nullum est fælicius, propinquabas, vt qui tot annis gregem tuum verbo, & doctrinâ pauisses, nunc exemplo patientiæ gloriosiùs pasceres. Verùm hanc lætitiam non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit tristis alius nuncius, qui de constantiâ tuâ in recusando illicito iuramento ab aduersarijs tentatâ, fortè etiam labefactatâ, & prostratâ successit, Neque enim, frater charissime, iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim eiusmodi modificationes nihil esse aliud, quàm Satanæ dolos, atque versutias, vt fides Catholica de primatu sedis Apostolicæ*

stolicæ vel apertè, vel obscurè petatur: pro quâ fide tot inclyti Martyres in istâ ipsâ Angliâ ad sanguinem vsque pugnârunt. Certè enim quibuscunque verbis iuramentum ab aduersarijs fidei concipiatur in Regno isto, eò tendit, vt auctoritas capitis Ecclesiæ à successore Sancti Petri ad successorem Henrici octaui in Angliâ, transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, si summus Pōtifex eam in Angliâ potestatem habeat, quam in alijs omnibus Christianis Regnis habet; inane prorsus esse, omnes qui sunt aliquâ prudentiâ præditi facilè vident. Neque enim auditum est vnquam ab initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex Maximus Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur, quæso, vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis principibus nullus timet, nullus timuit? Sed, vt dixi, vani isti prætextus decipulæ sunt, & strata-

ſtratagemata Satanæ. Qualia non pauca in Hiſtorijs veterum temporum inueniuntur, quæ facilè referre poſſem, ſi non epiſtolam, ſed librum integrum ſcribendum ſuſcepiſſem: vnum tantùm, exempli gratiâ, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit Sanctus Gregorius Nazianzenus *in primâ oratione in* Iulianum *Imperatorem, illum vt ſimplicibus Chriſtianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris pro more adorabant, imagines Deorum falſorum admiſcuiſſe, vt nemo poſſet Imperatoris imaginem adorare, quin ſimul Deorum ſimulachris cultum adhiberet. Hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur, & ſiqui fortè fraudem ſubodorati, Imperatoris imaginem venerari recuſarent, ij grauiſſimè punirentur, vt qui Cæſarem in ſuâ imagine contempſiſſent. Tale aliquid in Iuramento vobis oblato mihi videre videor, quod eâ fraude compoſitum eſt, vt nemo poſſit proditionem in Regem deteſtari, ciuilémque ſubiectionem profiteri, quin primatum*

matum sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. Sed Christi serui, ac præsertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum Fidei subesse possit, tantum abesse debent à susceptione illiciti iuramenti, vt ab omni etiam suspicione simulationis præstiti iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum præuaricationis exemplum reliquisse videantur. Quod egregiè præstitit insignis ille Eleazarus, *qui neq; porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quamuis grauissima tormenta sibi cerneret imminere: ne, vt ipse ait in secundo libro* Macchabæorum, *multi iuuenum per eam simulationem ad Legis præuaricationem animarentur. Neque minùs fortiter Magnus* Basilius, *& exemplo ad res nostras magis accommodato, cum* Valente *Imperatore se gessit. Nam vt in historiâ scribit* Theodoritus, *cùm Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur Sanctum* Basilium, *vt non vellet propter paruam dogmatum subtilitatem Imperatori resistere; respondit vir ille sanctis-*

ſanctiſſimus & prudentiſſimus, non eſſe ferendum, vt de Diuinis dogmatibus, vel vna ſyllaba corrumpatur, ſed potiùs pro eorum defenſione omne genus ſupplicij amplectendum. Equidem arbitror non deeſſe apud vos, qui dogmatum ſubtilitatem eſſe dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus propoſito continentur: & non eſſe propter rem tam paruam Regis Imperio reluctandum. Sed non deerunt etiam viri ſancti, ac magno Baſilio *ſimiles, qui palàm affirmabunt, non eſſe de Diuinis dogmatibus, vel minimam aliquam ſyllabam corrumpendam, etiamſi tormenta & mors ipſa toleranda proponatur. Inter hos vnum, vel potiùs horum Principem atque anteſignanum te eſſe par eſt. Et quamuis vel inopinata comprehenſio, vel acerbitas perſequutionis, vel ſenectutis imbecillitas, vel quid aliud in cauſſâ fuerit, vt conſtantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturnâ tuâ virtute, fore, vt qui Sancti* Petri *& Sancti* Marcellini *caſum aliquâ ex parte imitatus videris,*

eorundem fortitudinem in reparandis viribus & veritate asserendâ feliciter imiteris. Nam si rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profecto non esse rem paruam, quæ ob Iuramentum istud, in discrimen adducitur, sed vnum ex præcipuis Fidei nostræ capitibus, ac religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apostolus vester magnus Gregorius *in Epistolâ quadragesimâ secundâ libri vndecimi scribat*; Apostolicæ sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur: tunc enim membrorum status integer perseuerat, si caput Fidei nullâ pulsetur iniuriâ. *Itaque Sancto* Gregorio *teste, cùm de primatu sedis Apostolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo satagitur, de ipso capite Fidei amputando, ac de totius corporis, omniúmque membrorum statu dissipando satagitur. Quod ipsum Sanctus* Leo *confirmat in sermone tertio de assumptione suâ ad Pontificatum, cùm ait,* Specialis cura *Petri* à Domino suscipitur, & pro fide *Petri* propriè supplicatur,

tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. *Ex quo idem ipse in Epistolâ ad Episcopos* Viennensis *prouinciæ affirmare non dubitat*, necesse esse exortem illum mysterij esse Diuini, qui ausus fuerit à *Petri* soliditate recedere. *Qui rursum ait*, Quisquis huic sedi principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit. *Atque hæc quidem, & alia eiusdem generis multa tibi notissima esse certò scio, qui præter cæteros libros, visibilem monarchiam* Sanderi *tui, scriptoris diligentissimi, & de Ecclesiâ* Anglicanâ *optimè meriti, sæpe legisti: quique ignorare non potes, sanctissimos viros, eosdémque doctissimos*, Ioannem Roffensem, & Thomam Morum *pro hoc vno grauissimo dogmate duces ad Martyrium plurimis alijs, cum ingenti* Anglicæ *nationis gloriâ, nostrâ memoriâ fuisse. Sed ad memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem*

nitudinem rei considerans, non tuo iudicio nimiùm fidas, neque plus sapias quàm oportet sapere; & si fortè lapsus tuus non ex inconsideratione, sed ex infirmitate humanâ, ex metu carceris, & suppliciorum profectus est, non anteponas libertatem temporalem libertati gloriæ filiorum Dei: neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis æternum gloriæ pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certâsti, cursum fermè consummâsti, fidem tot annis seruâsti; noli igitur tantorum laborum præmia tam facilè perdere; noli coronâ iustitiæ, quæ tibi iamdudum paratur, te ipse priuare; noli tot patrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore coniecti oculi totius Ecclesiæ, quin etiam spectaculum factus es mundo, Angelis & hominibus: noli in extremo actu ita te gerere, vt & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquas. Sed cōtrà potiùs, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assiduè preces fundimus, vexillum

illum Fidei gloriosè erigas, & quam contristaueras, lætam facias Ecclesiam: nec iam solùm veniam merearis à Domino, sed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romæ, die 28. Septembris 1607.

Reuerenda admodum D. V. frater & seruus in Christo, Robertus *Cardinalis* Bellarminus.

RESPONSIO AD *Literas Cardinalis.*

ATque hîc in mediam quoddicitur aciem ad literas eius refutandas progressurus, ab hac protestatione initium mihi faciendum esse duxi: me nullo inanis gloriolæ aucupio illectum, concertationem cum tam docto viro instituisse: sed conscientiâ, sed reli-

 gione

gione motum, ne absque respon-
so via per orbem pateat Circæis
hisce veneficijs, & inauratis pilulis,
tam externâ quadam specie elo-
quentiæ fucatis, quàm mendacio-
rum & fraudis intus plenis. Vnde
& mea existimatio hactenus illiba-
ta, mendaciorum caligine, & falso-
rum criminum nebulis, obscurari
posset, cordáque hominum leuicu-
lorum minúsque stabilium induci
in errorem, & tandem veritas ipsa
opprimi.

Magna aberratio à statu caussæ & quæstionis discutienda.

Sed antequam accedam ad accu-
ratiorem refutationem huius epi-
stolæ; cunctos mecum hîc mirari
exoptem tam crassum errorem viri
tam docti, qui tanto conatu tam
elaboratam adornârit epistolam, ad
refutandam positionem à quæstio-
ne prorsus alienam. Videntur enim,
transfugæ nostri, de quorum intimâ
familiaritate tantopere gloriatur,
ita homini Iuramentum Primatus
(quod Papistis tanto semper fuit
terriculo) inculcâsse, vt dum per li-
teras nouissimi huius Iuramenti

formam refutare cogitaret, eius loco Iuramentum Primatus quod ei penitissimè insederat, tantummodò impugnaret: non secus ac qui seriâ cogitatione defixus in aliud ab eo, quod tum agitur, rem aut personam, de quibus cogitat, pro eo quod in manibus est, sæpe nominat. Etenim vt Iuramentum Primatus excogitatum est ad discrimen faciendum inter Pontificios, & eos qui nobiscum de religione sentirent; sic hoc Iuramentum, cuius iste impugnator videri vult, institutum est ad distinguendos Pontificios qui in rebus ciuilibus obedientiam & obsequium retinent, ab ijs qui sulphureæ proditionis disciplinæ adhærescunt. Ille tamen in totâ suâ epistolâ hoc vnum agit; vt inuehatur in vim Catholicis illatam, quâ Primatum successorum Sancti *Petri* negare coguntur, & eius vice successores *Henrici octaui* substituere. Nam sub *Henrico octauo* primùm introductum est Iuramentum Primatus; sub eóque *Thomas Morus*

Differentia inter Iuramentum illud Primatus, & illud Obedientia.

rus & *Roffensis* supplicio affecti; ídque partim ob eam caussam, quòd Iuramentum illud recusarent. Ab eo deinceps omnes mei decessores quotquot sunt hanc religionem amplexi, idem sibi, aut non multò secus asseruerunt; atque in eo duntaxat Iuramento, absoluta Regis potestas supra omnes tam ciuiles quàm Ecclesiasticas personas continetur; omnibus peregrinis, tum Principibus, tum Potestatibus, à caussis cognoscendis intra eius ditiones exclusis. Cuius nihil simile nouissimum hoc Iuramentum continet, sed tantummodo ciuilem obedientiam subditorum erga Principem in caussis merè temporalibus attingit.

Ac quò meliùs innotescat, dum nominatim videtur nouissimū hoc Iuramentum damnare, re verâ per vniuersam epistolam nihil aliud agere, nisi vt Iuramentum Primatus exagitet; non à proposito putaui alienum, exemplum eius ipsius Iuramenti subijcere, quò cuiuis æquo lectori

lectori liberum esse possit iudicare, an non planè & re verâ in Iuramentum Primatus tantummodo feratur, nisi quòd falsâ & ementitâ nomenclaturâ rem caussámque corruperit.

Iuramentum Primatus.

EGo A.B. palàm testor, & ex conscientiâ meâ declaro, quòd Maiestas Regia, vnicus est supremus gubernator huius Regni, omniumque aliorum suæ Maiestatis Dominiorum ac territoriorum, tàm in omnibus Spiritualibus siue Ecclesiasticis rebus aut causis, quàm in Temporalibus: & quòd nullus extraneus Princeps, Persona, Prælatus, Status, aut Potentatus, habet aut habere debet vllam Iurisdictionem, potestatem, superioritatem, præeminentiam, vel auctoritatem Ecclesiasticam siue Spiritualem infra hoc Regnum; & proinde renuncio penitùs, & reijcio omnes extraneas Iurisdictiones, potestates, superioritates, & authoritates: Et promitto, me deinceps fidem, & veram obedientiam Regiæ Maiestati, eiúsque Hæredibus, ac legitimis Successoribus præstiturum:

rum: & pro virili meâ adiuturum ac propugnaturum omnes Iurisdictiones, priuilegia, praeeminentias, & auctoritates Regiae Maiestati, Heredibus suis, ac Successoribus concessas, vel debitas, siue Imperiali huius Regni Coronae vnitas & annexas. Ita me Deus adiuuet, & per huius libri contenta.

Atque vt iniustitia non minùs quàm error huius tam crassae hallucinationis liquidiùs appareat; statim post Iuramentum Primatus è re esse duxi hoc loco inserere conclusiones omnibus illis articulis contrarias, ex quibus haec recens Iuramenti formula componitur; vnde constet, quàm absurdis & planè proditorijs positionibus, omnes meos Subditos irretire & implicare velit, dum illos ab hoc Iuramento suscipiendo, prout conceptum est, arcêre contendit.

Quicunque enim Iuramentum illud recusauerit, has sequentes Propositiones, vel saltem earum aliquot, necessariò tueatur oportet.

1. Quòd ego *Iacobus* non sim Rex legitimus huius Regni, aliarúmque omnium mearum ditionum.

2. Quòd Papæ liceat me regno deponere, ex merâ suâ auctoritate; vel si non suâ, tamen auctoritate Ecclesiæ Sedísue Romanæ: Si non Ecclesiæ auctoritate vel Romanæ Sedis, tamen alijs medijs atque aliorum subsidijs ei liceat me regno deponere.

3. Quòd Papæ liceat de regnis ac ditionibus meis pro arbitrio statuere.

4. Quòd penes Papam sit extraneo cuicunque Principi potestatem concedere inuadendi ditiones meas.

5. Quòd Papæ liceat absoluere subditos meos à fide atque obedientiâ, mihi debitis.

6. Quòd penes Papam sit, licentiam concedere vni aut pluribus ex subditis meis arma contra me ferendi.

7. Quòd liceat Papæ veniam dare

re ſubditis meis vim perſonæ meæ, aut dominijs, aut quibuſdam è ſubditis meis afferendi.

8. Quòd ſi Papa ſententiâ latâ me excommunicauerit, aut depoſuerit, non ſit liberum ſubditis perſtare in fide atque obedientiâ mihi debitâ.

9. Quòd ſi Papa me iudicialiter excommunicauerit, vel depoſuerit, ſubditis non ſit liberum perſonam & coronam meam omnibus viribus ſuis defendere.

10. Quòd ſi Papa ſententiam aliquam aut excommunicationis aut depoſitionis contra me promulgauerit, ſubditi ex vi eius ſententiæ nequaquam obligentur retegere omnes coniurationes aut proditiones contra me initas, quas vel audire, vel nôſſe ipſis contigerit.

11. Quòd non ſit hæreticum, neque deteſtabile opinari, Principes à Papâ excommunicatos impunè deponi aut occîdi poſſe à ſubditis ſuis aliíſue quibuſcunque.

12. Quòd Papa habeat poteſtatem

tem absoluendi subditos meos ab hoc Iuramento, aut ab eius aliquâ parte.

13. Quòd Iuramentum hoc neutiquam administretur subditis meis, plenâ & legitimâ auctoritate.

14. Quòd Iuramentum hoc suscipiendum sit cum æquiuocatione, cum mentali euasione, aut tacitâ reseruatione, & non ex animi sententiâ, atque ex intimo pectore, in verâ fide hominis Christiani.

Hi sunt articuli ex varijs Iuramenti partibus per Antithesin eliciti. Quibus oppositæ Theses, neque Pontificis Primatum in caussis Spiritualibus vllatenùs attingunt; neque vllo vnquam Concilio generali plenè finito conclusum & definitum est huiusmodi in Reges potestatem ad Pontificis auctoritatem pertinere; Et ipsi denique eorum Doctores scholastici inexplicabili quodam litigio, de ijs inter se dissident in hunc diem.

De Concilio quod allegatur Lateranensi, vide Platinam in vita Innocent. 3.

Atque vt clariùs adhuc (si fieri possit) perspiciant vniuersi, me & Regni

Regni Ordines, cùm hoc Iuramentum componeretur, non nouum aliquid excogitâsse, sed & auctoritatem à Verbo Dei habuisse, & exemplum sumpsisse à Iuramento fidelitatis, ante mille annos confirmato; cuius Iuramenti formulam illustre tum Concilium vnà cum multis alijs succedentibus, tantum aberat vt damnarent (id quod Papa hoc nostro Iuramento factitat) vt cum instituto coniunctissimum esse duxerim illorum hîc ipsissima verba describere, quæ in eo negotio peragendo tam diligenter adhibuerunt; Ex quibus appareat, me à subditis meis in hoc Iuramento nihil aliud requirere, quàm quod accuratè admodum & disertè, vt ab omnibus fieret sine vllâ personarum exceptione, Concilia illa tum edixêrunt. Sed nec in illo ipso articulo æquiuocationis, quā tam sollicitè euitari hoc in Iuramento volui, minorem diligentiam dicta Concilia in suis Decretis ad eam profligandam adhibuisse videmus. Immo quod

Iuramentum Fidelitatis confirmatum auctoritate Conciliorum.

Antiqua Concilia æquiuocationi inimica.

nos

nos iam agimus, planè conuenire & conſpirare cum eo quod illi tum egêrunt, in omnibus præterquam in hoc vno reperietur; Quòd antiqua illa Concilia rigore quodam & ſeueritate vtantur, vt omnes ad ſe aſtringendos illo Iuramento cogant: cùm contrà, is, qui caput ſe Conciliorum [illegible]itat, non minus ſollicitè & ſeuer[illegible] omnibus interdicat, ne hoc fidelitatis Iuramento ſe obligari patiantur.

Differentia inter antiqua Concilia, & id Conſilij quod hodiernis Catholicis Papa dat.

Verba Concilij hæc ſunt.

Concil. Tol.4. can.74. anno 633

Audi ſententiam noſtram. Quicunque ergo ex nobis, vel totius Hiſpaniæ populis, qualibet coniuratione vel ſtudio Sacramentum fidei ſuæ quod pro patria gentíſque Gotthorum ſtatu, vel conſeruatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt, temerauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut poteſtate regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium vſurpauerit; Anathema ſit in conſpectu Dei Patris & Angelorum, atque ab Eccleſiâ Catholicâ, quam periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Chri-

Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs: quia oportet vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos.

Quæ Synodi sententia distinctè ter in eodem Canone simul, & eisdem ferè verbis iteratur; quâ tertiò reiteratâ, & assensu vniuersi Cleri & populi rogatâ, tandem ab vniuerso Clero & populo dictum est: *Qui contra hanc vestram definitionem præsumpserint, anathema, maranatha; hoc est, perditio in aduentu Domini sint, & cum Iuda Iscarioth partem habeant ipsi, & socij eorum. Amen.*

Quin & in quinto Concilio continenter sancitum est, vt hoc decretum de iuramento fidelitatis in omnibus deinceps *Hispaniæ* Concilijs inculcetur. Decreti verba sic habent: [a] *Propter malarum mentium facilitatem & memoriæ obliuionem, hoc sacratissima statuit Synodus, vt in omni Concilio Episcoporum Hispaniæ,* [b] *vniuersalis Concilij decretum, quod propter Principum nostrorum*

[a] *Concil. Tol. 5. can. 7. anno 636*
[b] *Concil. Tol. 4. vniuersalis & magna Synodus vocatur Tol. 5. can. 2.*

est

est salutem constitutum, peractis omnibus in Synodo, publicâ debeat voce pronunciari. Quatenus sæpe replicatum auribus, vel assiduitate iniquorum mens territa corrigatur, qua ad præuaricandum & oblivione & facilitate perducitur.

Rursus in [a] sexto Concilio: *Testamur coram Deo & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum atque Apostolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Ecclesiâ Catholicâ, & Christianorum cœtu, vt nemo intendat in interitum Regis, nemo vitam Principis attrectet, nemo regni eum gubernaculis priuet, nemo tyrannicâ præsumptione apicẽ regni sibi vsurpet, nemo quolibet machinamento in eius aduersitate sibi coniuratorum manum associet. Quòd si in quippiam horum quisquam nostrorum temerario casu præsumptor extiterit, Anathemate Diuino perculsus, absque vllo remedij loco habeatur condemnatus æterno iudicio.*

Sed & adhuc in decimo [b] Concilio (vt alia multa omittam, eáque Toleti

[a] Concil. Tolet. 6. can. 18. anno 638

[b] Concil. Tolet. 10. can. 2. Aera 694.

Toleti etiam habita) sic dicitur: *Si quis religiosorum, ab Episcopo vsque ad extremum ordinis Clericorum, siue Monachorum, generalia iuramenta in salutem Regiam, gentísque aut patriæ data reperiatur violâsse voluntate profanâ, mox propriâ dignitate priuatus, & loco, & honore habeatur exclusus.*

Iam verò occasionem præbuit Patribus de hoc iuramento decernendi: quòd in suspicionem tum veniebant Christiani de fidelitate suâ erga Principes, atque quòd aut æquiuocatione in iuramento illo suscipiendo vtebantur, aut saltem flocci non faciebant, seruarent nécne semel susceptum; vt ex varijs eius Concilij sententijs elucescit. [a] *Multarum quippe gentium, vt fama est, tanta extat perfidia animorum, vt fidelitatem Sacramento promissam Regibus obseruare contemnant, & ore simulent iuramenti professionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem.* Ac rursus; *Iurant enim Regibus suis, & fidem*

[a] *Concil. Tol.4. Can.74.*

Ibidem.

quam pollicentur prævaricantur: nec metiunt volumen illud iudicij Dei per quod inducitur maledictio multaque pœnarum comminatio super eos qui iurant in nomine Dei mendaciter. Ad eundem modum loquuntur Patres Concilij Aquisgranensis; [a] *Si quisquam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, deinceps timore, aut cupiditate, aut qualibet suasione, à Domino & orthodoxo* Ludouico *Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promissum violauerit, & eius contrarijs maleuolâ intentione se copulauerit; gradum proprium canonicâ atque Synodali sententiâ amittat.*

[a] *Concil. Aquisgran. sub Ludou. Pio, & Greg. 4. can. 12. anno 836*

Nunc verò vt sigillatim eius epistolæ respondeamus; Principiò, quod attinet ad iucundam illam memoriam veteris consuetudinis cum Archi-presbytero, facilè credo non iniucundam ei accidere illius recordationem. Illud interim est mihi exploratissimum, consortium eius cum illo atque cum cæteris ex eodem

eodem sodalitio huius Regni fugitiuis (de quo in primâ Præfatione Controuersiarum ad lectorem gloriatur) nobis quidem, & huic genti satis acerbum extitisse. Quidam enim ex eo numero Sacerdotum & Iesuitarum, qui & ipsi præcipui proditores erant, & proditionum grauissimarum fautores in nuper defunctam Reginam initarum, Patrem [a] *Robertum Bellarminum* tanquam vnum ex præcipuis suis vel auctoribus vel oraculis celebrare non dubitauêrunt. Itaque sanè non inuideo ei tantam gloriam, quam ex eo consequi potest, quòd cum transfugis & proditoribus alieni Regis tam arctum consuetudinis vinculum intercedere sibi iactitat: quos quidem si nihilo rectiùs instituerit, quàm hactenus fecit, existimo socios eius eo nomine non multum ei debere.

[a] *Campianus & Hartus. Vide colloquium in Turre Londinensi habitum.*

Quòd autem eum rogat, vt in precibus mentionem sui faciat ad altare Domini; Si Archi-presbyteri preces pro *Bellarmino* fusæ non plus

afferunt

afferunt ſubſidij eius animæ, quàm *Bellarmini*, quod *Blackuello* dat conſilium, ipſius & animę & corpori ſalutare futurum videtur, ſi id ſequi velit, non magnam iacturam faceret auctor huius epiſtolæ, etſi *Blackuellus* pro eo nullus oraret.

Iam verò qui primus (quantum video) læto de Archi-presbytero nuncio *Bellarminum* beauit, is fuit, qui de eiuſdem Archi-presbyteri tum comprehenſione, tum appropinquante martyrio renunciauit. Magnum proculdubio argumentum mortificati Cardinalis animi, quòd geſtiuerit ita & exultauerit comprehenſione, vinculis, morte etiam appropinquante, tam chari, támque vetuſti amici. Sed oportuit priùs conſtitiſſe, religionem cauſſam fuiſſe horum ſuppliciorum, quàm martyrij eius expectatione tam vehementer triumpharet. Primùm enim, quânam lege charitatis ei licuit me pro perſecutore habere, antequam id Archi-presbyteri tum condemnatio, tum mors ipſa palàm

Charitas Cardinalis.

populo

populo comprobâsset? Vnde resciret ille, non fuisse comprehensum Archi-presbyterum, quòd affinis esset suspicioni proditionis puluerariæ? Quis certus ad eum nuncius peruenerat, de rebus ijs omnibus quæ Archi-presbytero obijcerentur? Postremò, quánam diuinatione suâ prædicere potuit quo *crimine* accusandus esset? nam tum quidem nihil omnino ei obiectum fuerat. Quòd si charitatem non oportet esse suspiciosam, quódnam illi tantum argumentum suppetebat, vt me persecutionis & tyrannidis indubitanter arcesseret, quod necessariò de me innuendum erat, siquidē *Blackuellus* martyr erat futurus? Verùm id omnino dici de *Bellarmino* iure potest in hâc caussâ, quod *Christus* Seruator noster de omnibus mundanis & carnem sapientibus pronunciat, qui satis se fecisse putant, si amicos suos diligant, inimicos odio habeant: siquidem haud vltra hanc metam Cardinalitia se diffundit charitas, quàm vt ad suæ

Matth. 5. 43.

Charitas Cardinalitia.

sectæ homines tantùm extendatur. Quantum enim redundauit superuacaneæ in eo erga *Blackuellum* charitatis dum futurum eius Martyrium contemplans lætatur; tantùm mihi detractum est non minus iniustè atque inhumanè, dum me pro cruento habet persecutore.

Quòd autem hæc eius lætitia imminuta proximo nuncio & interrupta est, qui de constantiâ Archipresbyteri in Iuramento recusando iam labefactatâ & prostratâ retulit; nulla sanè caussa fuit vel prioris gaudij, vel huius recèns oborti doloris, cùm ex æquo vtrumque falso fundamento nitatur. Nam vt mihi nunquam in mentem venit aliquid in *Blackuellum* statuere, vt nec in alium quenquam, conscientiæ causâ, hactenus feci: sic *Blackuelli* constantia non nutauit, nec in hoc suscipiendo Iuramento vacillauit, cùm & nondum comprehensus id pro re licitâ semper habuerit; auctórque Catholicis omnibus fuerit, ne detrectarent: & post comprehensionem,

nem, nullam quæsierit moram, nec vllâ tergiuersatione vsus sit; sed simulac oblatum est libenter susceperit, tanquam quod legitimum esse neutiquam ambigeret; ídque nec minis, nec blanditijs vllis admotis ad eum persuadendum, vt & ipse adhuc optimè testificari potest.

Quod ad modificationem iuramenti & temperamentum attinet; nisi fortè quòd res in se æqua & licita, æquis & moderatis verbis optimè ei consentientibus descripta est, non video cur hoc nomine Iuramentum reprehendat. *Nulla enim modificatio verborum*, iure nominetur *dolus & decipula Satanæ*; cùm res ipsa tam luculenta sit, támque luculenter omnibus iuraturis exposita, vt non aliud quicquam habeat molestius, ijs verbis quæ adhibentur in extremo, quibus æquiuocatio vapulat, reseruatióque mentalis. Quæ quidem exotica doctrina à Pseudo-catholicis recèns excusa meretur multò iustiùs stratagema Sathanæ vocari, quàm in re clarâ

râ & temperatâ, clara & conſpicua oratio.

Sed quid nos nouis hiſce *ruſticis* dicemus, de quibus cum Satyro meritò queri poſſumus, quòd ex eodem ore & calidum ſimul ſpirent & frigidum? *Lutherum* enim omnéſque ſcriptores noſtros præferuidos & paulò liberiores arguunt vehementer, quaſi cerebroſos, & Diaboli inſtinctu locutos: nunc verò, ſi nos temperatiùs moderatiúſque loquamur, ſtratagema Sathanæ è veſtigio nuncupatur. Meritò idcirco cum Chriſto conqueramur, quòd nec canentibus nobis ſaltant, nec mœrentibus collachrymantur; adeóque; nec *Ioannis* ſeueritas, nec *Chriſti* lenitas ijs placere poteſt, qui adſtruunt Monarchiæ ſuæ ſuper baſin traditionum ſuarum, & non ædificant Chriſto ſuper fundamentum Verbi, & infallibilis Veritatis eius. Matt. 11. 17.

Sed quid illud ſibi velit quod ita dictitat, Sathanæ verſutiam ibi adhibitam, ídque eo duntaxat fine, vt

fides Catholica ſubuertatur, & *Petri* Primatus labefactetur; non poſſum equidem, niſi *Bellarmino* ipſo vtar interprete, diuinare. In vniuerſâ enim hac epiſtolâ ſuâ, nuſquam verbum ponitur, quo demonſtret, Primatum Sancti *Petri* vllâ Iuramenti huius parte attingi, ſi modò nudam *Bellarmini* aſſertionem exceperis, quæ non eſt tanti, vt ſi omnis luculentior deſit probatio, ſatisfacere poſſit conſcientiæ cuiuſquam vel mediocriter cordati. Ego enim, quantum mea mens aſſequi poteſt, ſic ſtatuo: non cœlum à terrâ longiùs diſtare, quàm profeſſio obedientiæ ciuilis erga ciuilem Regem, differt ab ijs omnibus quæ Catholicæ fidei aut Primatui Sancti *Petri* quoquo modo ſunt affinia. Etenim ad Catholicam fidem quod attinet, ecquod verbum in toto Iuramento illo reperitur, quod religionis cauſam aut ſpectet, aut ſonet? Nũ qui iurat in ea verba, ſe aut crediturum, aut nõ crediturum, aliquem Fidei articulum profitetur?

In Iuramento Fidelitatu nulla decisio caussarum religionis continetur.

Num

Num vel omnino ibi aut veræ aut falsæ Ecclesiæ nomen attingitur? Rursus quod spectat ad Sancti *Petri* Primatum; nescio cuius Apostoli ibi nomen nominetur, excepto *Iacobi* nomine, quo Cardinali non placuit in totâ epistolâ me compellare; cùm tamen ea quæ scribit eiusmodi sint, quæ me non leuiter tangant modò, sed grauissimè feriant. Vlláne denique illic mentio fit, aut disertis verbis, aut indirectè vel Hierarchiæ Ecclesiasticæ, vel successionis, vel sedis Apostolicæ Sancti *Petri*, vel consimilis rei cuiuspiã? Nisi quòd auctor epistolæ huius egregiè meminit successionis Sancti *Petri*, eámque cum successione comparat *Henrici octaui*; cuius comparationis & ineptæ & petulantis atque procacis, miror eum non puduisse. Quod enim attinet ad successorem Regis *Henrici* (quibus verbis me denotat) equidem, sicut nec adhuc feci, nec postea facturus sum, vt nouum quempiam Fidei articulum condere, aut de aliquo Fi-

dei articulo iudicem me constituere præsumam, sed exemplarem obedientiam præstabo, & omnibus Fidei articulis me submittam, non minori cum humilitate & modestiâ, quàm quiuis Subditorum vel infimus: Sic si Pontifex æquè facilè probare posset, se vel à personâ, vel à doctrinâ, Sancto *Petro* succedere atque ego continuâ serie Regum *Angliæ Scotiæque* hæreditarium Successorem me probauerim; nunquam negotij tantum, neque tumultus fuisset eâ de re in orbe Christiano excitatum; nec ipsi *Bellarmino* opus fuisset tantum chartæ commaculâsse de summo Pontifice disputanti in voluminibus illis ingentibus Controuersiarum; & demum concludere cum [a] morali quadam certitudine tantùm, & cum illo suo [b] *Piè credendum*; introductis etiam [c] Pontificum ipsorum, quorum tamen caussâ agitur, authoritatibus in testimonium, qui certè tanti ponderis non sunt vt eorum historica narratio, articulus nostræ Fidei esse

Longè facilior probatio est, me Maioribus meis successisse, quàm Papam sancto Petro.

[a] *Bellar. de Romano Pont. lib. 2 cap. 12.*
[b] *Idem de Rom. Pontif. lib. 4. c. 6.*
[c] *Idem de Romano Pontif. lib. 2. c. 14*

esse mereatur. Illud interim citra arrogantiam affirmare posse videor, me ad maiorum meorum res præclarè gestas propiùs accedere, quàm de hodiernis Pontificibus probari facilè posset, *similes esse Petro*, præsertim in Regibus anathemate percellendis, & subditis à fide suâ erga Principes absoluendis.

Sed ad firmissimum eius argumentum accedimus; quod in eo positum est, vt mihi Panicum terrorem affingat, ac si frustra metuerem. ait enim Cardinalis, *Non est vnquam auditum ab initio nascentis Ecclesiæ vsq; ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex, Principem vllum, quamuis Hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit.*

Argumentum Cardinalis maximè ponderosum.

Verùm primò, cur volens & de industriâ hic præterit reliquos articulos iuramento illo comprehensos; puta depositionem, abdicationem, incitationem ad arma, rebellionem

lionem denique contra Reges, quæ omnia non minùs quàm cædes, illo in Iuramento memorantur? Quippe cùm hæc omnia eôdem tendant, & quatenus à ſubditis tentantur contra Regem, nihil differant; cùm nemo tam teneræ & ſcrupuloſæ conſcientiæ ſubditus exiſtat, qui ſi alterum effecerit, alterum ſi quidem vires ſuppetant, ſit recuſaturus. Neque tamen iraſci ei poſſum, quòd rem tacitus præterierit, cùm aliter effugere nullo modo potuerit quin liquidò & apertis verbis ſibi ipſe contradiceret, quod nunc re tantùm, & ex conſequenti facit. De depoſitione enim Regum & abdicatione per Pontificem, ita ſe magnificè venditat in libris ſuis Controuerſiarum, vt hîc negâſſe non eſſet liberum, niſi cum honeſtate pudorem exuiſſet.

Bellar. de Romano Pontif. lib. 5. cap. 8. & lib. 3. cap. 16.

Sed vt redeamus ad cædes *Principum* à Pontificibus approbatas; neſcio quâ fronte, hoc contrà quàm ipſe nouit, tam audacter inficietur. Quàm multis enim Imperatoribus bellum

bellum â Pontifice excitatum est intra sua ipsorum viscera? Qui cùm essent victi in prælio, eâ conditione erant, vt & occîdi possent: quod si contigisset, non potuisset (opinor) Pontifex illud non approbâsse, qui ita succensuerit [a] *Henrico Quinto*, quòd patris sui corpus mortui sepeliuerit, postquam eum [b] Pontifex ad rebellandum contra patrem incitâsset, & auctor ipsî cladis fuisset. Sed veteres has historias ipsî *Bellarmino*, eiúsque libris relinquentes, in quibus abundè, vt dixi, & authenticè descriptæ sunt; ad nostra tempora oculos conuertamus, in iísque recordemur Panegyricam orationem à Pontifice habitam in conclaui: in quâ laudes & ipsius sceleris celebrat & Monachi, qui *Henricum* Regem Christianissimum istius nominis tertium vitâ priuauit: qui Rex tamen tam longè abfuit, vt aut hæreticus, aut ethnicus, aut persecutor opinione illorum esset; vt Pontifex ipse in illâ oratione de eo pronũciet hæc verba; *Quòd verus monachus fi-*

[a] *Gotfrid. Viterb. Helmoldus, Cuspinianus.*
[b] Paschalis II.

Vide Orationem Sixti *Quinti, quam habuit in Consistorio super morte* Henrici III.

ctum occiderit. Præterea ac si satis nō fuiſſet idem ſcelus oratione tam vehementi, & congratulatione illuſtrâſſe; quàm parum abſuerit, quin parricîda Monachus in numerum Diuorum propter hoc ſuum tam glorioſum facinus referretur, *Bellarmino* eiúſque ſodalibus notius eſt, quàm mihi: Tamen hoc mihi notum eſt, quòd niſi quidam è Cardinalibus in illo negotio, maiore prudentiâ & circumſpectione vſi fuiſſent, quàm ipſe Pontifex; faſti ipſi Pontificij, in quos relati ſunt Diui, nobis tacentibus, *Bellarminum* manifeſti mendacij coarguiſſent.

Ac vt propiùs adhuc ad noſmetipſos accedamus; quàm multa molimina & inſidiæ contra Reginæ nuper defunctæ vitam comparatæ ſunt, quæ omnia expreſſè per Confeſſarios ſuos nefarijs illis proditoribus, approbante Pontifice, impoſita ſunt & iniuncta. Ad quam veritatem confirmandam, non eſt opus alio argumento; quàm quòd nullus Pontifex ex eo tempore vſque

que ad hodiernum diem, quenquam Ecclesiasticum in quæstionem vocauerit, quòd tam sceleratis coniurationibus se immiscuerit. Immo sanctus ipse *Sanderus*, is cui *Bellarminus* in suis literis tantum honoris tribuit, hoc, si viueret, esse verissimum comprobaret: cuius libros qui perlegerit, non aliâ doctrinâ, quàm hac ipsâ, refertos inueniet. Et quódnam discrimen sit, Regémne quis occîdat, aut occisum ab alijs approbet, vtrum auctor, an hortator occidendi ipse sit; denique vtrum alios ad cædem incitet, an incitatis annuat; has & huiusmodi distinctionum subtilitates *Bellarmini* ipsius iudicio remittimus. Ex hisce tamen quæ diximus manifestò apparet, quàm mirè huius hominis impotentia & affectus eum transuersum abripuerint, & tali contradictione se irretire atque implicare coegerint, vt & suæ notitiæ ac conscientiæ, testimonijs tot librorum suorum, & denique huius temporis apertissimæ consue-

tudini aduersetur.

Verùm quis miretur ipsum sibi in hac caussâ contradicere, cùm ingentia illa volumina contradictionibus vndique sint referta? quas cùm ipse, aut alius quispiam conciliare potuerit, tum demum hanc quoque impudentissimam inficiationem (de Pontificibus nihil vnquam contra Principes tentantibus) quam adhibet in epistolâ, cum superioribus eius libris (vt antè diximus) facilè conciliari posse credam.

Iam verò ne & illum imitari videar, ea temerè affirmans quæ nusquam probem; ad ipsius libros & locos quos hîc describam, lectorem ablegabo, vt de contradictionibus hominis, libri ipsi sine me testificentur.

In libris suis de [a] Iustificatione affirmat quòd *propter incertitudinem propriæ iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est fiduciam totam in solâ Dei misericordiâ & benignitate reponere.*

[a] Bellar. de Iustif. li. 5. cap. 7

Quæ eius [a] assertio è regione contraria est toti tractationi, & quinque illorum de Iustificatione librorum instituto, in quibus tamen libris, ea quæ iam citaui verba continentur.

[a] *Contra omnes quinque libros suos de Iustificatione.*

[b] *Deus non inclinat hominem ad malum, neque physicè, neque moraliter.*

[b] *Bellar. de amiss. gratiæ & statu peccati. lib. 2. cap. 13.*

Mox contrarium affirmat, quòd [c] *Deus inclinat quidem ad malum, non physicè, sed tamen moraliter.*

[c] *Ibidem paulò pòst.*

[d] *Episcopos Apostolis succedere, Presbyteros autem septuaginta Discipulis, docent constanter omnes Patres.*

[d] *Bellar. de Clericis lib. 1. cap. 14.*

Sed & contrarium affirmat, quòd [e] *Episcopi non propriè succedunt Apostolis.*

[e] *Bellar. de Pont. li. 4. c. 25.*

[f] *Iudas*, inquit, *non credidit.*

[f] *Idem de Pont. li. 1. cap. 12.*

At contradicit alibi : [g] *Iudas iustus fuit, & certè bonus.*

[g] *Idem de Iustif. lib. 3. cap. 14.*

[h] *Obseruatio Legis secundùm substantiam operis requirit, vt sic Præceptum obseruetur, vt peccatum non committatur, & non fiat homo reus ob Præceptum non impletum.*

[h] *Idem de Gratia, & libero arb. li. 5. cap. 5*

Contrà,

Contrà, [a] *Sciendum est, non esse omninò idem, facere bonum morale, & obseruare Præceptum secundum substantiam Operis: potest enim seruari Præceptum secundùm substantiam Operis, etiam cum peccato.*

[b] Petrus *non amisit eam fidem, quâ corde creditur ad iustitiam.*

Contrà, [c] Petri *peccatum fuit lethale.*

Antichristus [d] *Magus futurus est, & more aliorum Magorum occultè Diabolum ipsum adoraturus.*

At contrà, [e] *Abhorrebit ab idololatriâ, execrabitur atque oppugnabit idola, denique templum denuò ædificabit.*

[f] *Verbis consecrationis, vera & solennis oblatio celebratur.*

Contrà, [g] *Sacrificij oblatio magis in re quàm in verbis consistit, & illa actio quâ corpus Domini super altare ponitur, vera & realis oblatio est.*

Mundi [h] *finis non potest sciri.*

Contrà, [i] *Post Antichristi mortem non futuri sunt nisi quadraginta quinque dies, vsque ad mundi finem.*

a *Ibid. c. 9*

b *Idem de Pont. lib. 4. cap. 3.*

c *Idem de Iustif. lib. 3 cap. 14.*

d *Idem de Rom. Pontif. li. 3. c. 14.*

e *Idem ex sententia Hippolyti & Cyrilli & cap. 12. eiusdem libri.*

f *Idem de Missa li. 1. cap. 27.*

g *Bellar. de Missa li. 2. ca. 11*

h *Idem de Christi anima li. 4. cap. 5*

i *Idem de Rom. Pontif. li. 3. ca. 17*

[a] *Decem Reges comburent purpuream meretricem, id est, Romam.*

Contrà, [b] *Antichristus Romam odio habebit, & pugnabit contra eam, & comburet.*

[c] *Duobus modis intelligi potest nomen vniuersalis Episcopi: vno modo, vt ille qui dicitur vniuersalis intelligatur esse solus Episcopus omniũ vrbium Christianarũ, ita vt cæteri nõ sint Episcopi, sed Vicarij tantùm illius, qui dicitur Episcop⁹ vniuersalis: quo sensu Papa nõ est vniuersalis Episcopus.*

Contrà, [d] *Omnis ordinaria iurisdictio Episcoporum descendit immediatè à Papâ, & est in eo, & ab eo in alios deriuatur.* Quos ego paucos è multis consimilibus selegi locos, vt prudens lector *ex vngue Leonem* dignoscat. Hoc enim in *Bellarminianis* scriptis, inter legendum sæpiùs obseruaui, eum quotiescunque grauiori aliquâ obiectione premitur, quæ ipsum vellicet & pungat, nihil morari, nec meminisse, vtrum argumenti solutio, doctrinæ suæ alibi traditæ sit contraria, dummodo ei pro

a Idem de Pontif. lib. 3. cap. 13.
b Ibidem.
c Idem de Rom. Pontif. lib. 2. cap. 31.
d Idem de Rom. Pontif. lib. 4. cap. 24.

pro tempore inseruiat, & effugio esse possit, quò præsentem procellam declinet.

Nunc autem vt eò redeamus vnde digressi sumus; *Neque enim*, inquit, *auditum est vnquam ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex Maximus Principem vllum quamuis hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cædē fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur quæso vnus Rex* Angliæ *timet quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit?* Quid audio? Nullíne vnquam Imperatores, aut Reges Christiani sibimet à Pontifice timuerunt? Quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos iam dicam, inquietati sunt per Pontifices atq; iactati, tandem etiam penitus per eosdem subuersi perierunt? In cuius rei testimonium, iamdudum citaui *Bellarmini* libros. Nunquid non timuit [a] Imperator ille, qui [b] triduum expectauit ad ianuam

Pontificis

[a] Henri. IV.
[b] *Abbas Vrsper. Lamb. Schafn. Anno* 1077. *Platin. in vita* Greg. VII.

Pontificis summo gelu & niuibus, antequàm ei aditus pateret? Nunquid & ille [a] Imperator non timuit, qui [b] pronus in ventrem procubuit, dum alius Pontifex ceruices ei conculcaret? Quid? Ille etiam [c] Imperator parúmne timuit, cui tertius quidam Pontifex Regni [d] Diadema de capite pedibus deturbauit? Annon & [e] *Philippus* timuit, de quo, cùm Imperator inuito *Innocentio tertio* creatus esset, Pontifex in hanc vocem erupit, *Aut Pontifex* Philippo *Diadema*, *aut* Philippus *Pontifici insigne Apostolicum adimet?* Quo dicto, Pontifex *Otthonem* in eum incitauit, qui eum postea interimendum curauit. *Ottho* autem cæde factâ *Romam* venit, & Imperator à Papâ inauguratus est, quamuis postea ab eodem, imperio etiam [f] deiectus. [g] *Fridericus* ánnon timuit, cùm eum *Innocentius* excommunicaret, regno priuaret, principes à iuramento fidelitatis ei dato absolueret, deniq; in *Apuliâ* quendam subornaret, qui eum veneno extin-

a Fridericus Barbarossa.
b *Naucler. generat.* 40. *Iacob. Bergo. in supple. Chron. Alphons. Ciaccon. in vita* Alexand. III.
c Henric. VI.
d *Rog. Houed. in* Richa. I. *Ranulph. in Polychrō. li.* 7.
e *Abbas Vrsp. ad an.* 1191. *Naucler. gener.* 40. *Cuspin. in* Philippo.
f *Abbas Vrsp.*
g *Math. Paris. in* Henric. III. *Petrus de Vineis Epist. l.* 1. & 2. & *Cuspin. in* Frider. II

extingueret? Quo tamen hausto cùm conualuisset, conduxit *Manfredum* filium eius nothum, qui venenum ei daret; quo sumpto mortuus est. Quid autem [a] *Alexander* tertius scripsit *Sultano*? Vt si absq; molestiâ vellet viuere, aliquâ ratione tollendum de medio [b] Imperatorem curaret: quâ gratiâ misit ei Imperatoris imaginem picturâ expressam. Quid [c] *Alexander* ille sextus? nónne ducenta millia aureorum à *Baiazete* Turcâ accepit, vt eâ mercede fratrem eius *Gemen* vel (vt quidam appellant) *Sisimum* necaret, quem *Romæ* tum captiuum tenebat? nónne conditiones oblatas amplexus est, & peractâ cæde pecunias accepit? Quid [d] *Henricus* noster eius nominis secundus? nónne timuit post occisum *Thomam Becketum*? qui præterquam quòd nudis pedibus religionis ergò peregrinatus est, virgis etiam pœnas in Sacrario, tanquam in scholâ puer dedit; lętus, quòd nihil grauius pateretur. An non timendi caussa fuit

a *Vita* Friderici. 1. *Germanicè conscripta.*

b Fridericum Barbarossam.

c *Paulus Iouius Histor. lib. 2. Cuspinian. in* Baiazet. 11. *Guicciard. Hist. Ital. li. 2.*

d *Rog. Houed. pag.* 308. *Matt. Paris. in* Henrico 11. *Walsingham in Hypodig. Neustriæ Ioan. Capgrauius.*

Regi *Ioanni* Regis *Galliarum* qui nunc eſt proauo, cùm regnum *Nauarræ*, quod ipſius iure fuerat, [a]Pontifex ab eo in *Hiſpanum* transferret, cuius regni dimidium Rex *Hiſpanus* hodiéque obtinet? Annon is qui nunc regnat pronepos eius, iure timuit, cùm ſe ab excommunicationis vinculis relaxari tam ſuppliciter obſecraret, vt Legatum ſuum *Romæ* virgis cædi, pœnitentium more, paſſus ſit? Quid? *Elizabetha* Regina, nónne erat quòd ſibi caueret, cùm à *Pio* Quinto excommunicata eſt, ſubditi eius à fide & obedientiâ quam ei debebant abſoluti, Regnum *Hiberniæ* ab eâ ad Regem *Hiſpaniæ* tranſlatum, ac denique nobilis ille fugitiuus Theologus, & purpureo vt nunc *Bellarminus*, galero decoratus, non eſt veritus *Stanleianæ* proditionis [b] apologiam publicare, in quâ illud defendit, quòd quandoquidem excommunicata eſſet Regina & Hæretica, non ſolùm liceret iam eius ſubditis, verumetiam conſcientiæ nexu

[a] *Gomecius de reb. geſt. Franc. Ximenij Archiepiſc. Tolet. lib.* 5.

[b] *Reſponſio Card. Alani ad literas Stanleij Anno* 1587.

nexu tenerentur, nudare eam omni quo possent præsidio, & siue exercitus, siue oppida, siue arces & propugnacula eius obtinerent, Regi *Hispano* hosti tradere, Reginâ iam nihil habente proprium aut suum?

Nam etiamsi verum sit, sapientes alieni periculi exemplo proposito excitari vt sibi caueant, sibíque prospiciant, iuxta tritum illud sermone prouerbium,

Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet:

mihi tamen periculum in Personam meam intentatum stimuli, vel potiùs classici cuiusdam canori, instar fuit, vt cauerem. Primò quidem Bullarum promulgatione excitatus, quarum memini suprà, quibus omni sum Regni, sceptríque aditu prohibitus. Deinde vbi intrâui, plenámque possessionem adeptus sum, horrendâ illâ Coniuratione pulueraria, quæ me meósque omnes, & Regno & vitâ penitus spoliatura fuisset. Vtut autem Pontifex omni ratione se purgare laboret, quò minùs

nùs eius adminiculis fulta coniuratio illa fuisse videatur; tamen negari non poteſt, primarios eius in hoc Regno adminiſtros, & præcipua mancipia Ieſuitas, ipſiſſimos illius auctores & duces extitiſſe. Quorum is qui Princeps fuit cohortis, mortuus eſt in confeſſione facinoris; alios conſcientia egit in fugam: nonnulli etiam in ipſam Italiam penetrârunt. Neque tamen, aut illi, qui Regnum hoc fugâ deſeruerunt, aut *Balduinus*, qui quanquam ſubſtitit in *Belgio*, laborauit tamen nihilominus conſcientiâ ſceleris, vnquam ſunt in ius à Pontifice vocati, nedum pœnâ ab eo affecti, quòd in tam turpe & nefarium facinus conſenſiſſent.

Quæ cùm ita ſint, quid iſtâ opus eſt vel admiratione, vel exclamatione, *Vnus Rex Angliæ timet quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus timet, nullus timuit?* Quaſi verò eloquentiâ ſuâ prępotente efficere poſſet, vt aut ego, aut fideles mei ſubditi non credamus ſenſibus noſtris,

ſolem

ſolem meridie lucêre negemus; nec verò ad illius iam incantationes cum ſerpente, ſed ad euidentem & conſpicuam rerum veritatem aures obturemus. Neque tamen quantumcunque ſtupens miretur, Panicum hunc terrorem eſſe quo laboro, vnquam euicerit. Egóne à Papâ meam aliquando ſecuritatem flagitaui? Numquid alios Principes Chriſtianos amicos meos & neceſſarios cohortatus ſum, vt Papam pro me interpellarent? Vllámne opem aut præſidium ab ipſis vnquam emendicaui, quò incolumitati meæ conſuleretur? Nihil minus: adeóque totum hoc quod *Bellarminus* tantopere miratur, & quod tanquam inauditam timiditatem exagitat, eò tantùm tendit, vt quod ſapientis eſt Paſtoris, oues ab hœdis in meis paſcuis diſcriminem. Nam cùm illud conſtet, ſiue Pontificis aliquæ partes in proditione pulverariâ, ſiue nullæ fuerint; tamen nefarios parricîdas, qui pœnas dederunt, vſque ad mortem ſuam profeſſos

fessos esse, zelum duntaxat religionis caussam sibi fuisse tam diri facinoris aggrediendi: imò cùm nonnulli ex ijs, ne in morte quidem adduci potuerint, vt veniam criminis, aut à Deo, aut à meipso peterent, aliósque è socijs suis ad parem constantiam animârint; an non magna caussa fuit mihi & Ordinibus Regni, hoc oblato Iuramento, subditos bonos à perditis, tanquam notâ quadam, secernendi? Imò verò internoscendi inter illos ipsos è Papistis, qui quãuis incensi essent studio religionis suæ, tamen alioqui boni ciues & probati erant; atque illos, non quidem homines, sed furias & faces infernales, qui ijsdem principijs imbuti videbantur, quibus ipsius proditionis Principes erant innixi? Immò, quidnam à Rege benignius, (absit verbo iactantia) fieri potuit erga contrariæ religionis sectęq; homines, quàm vt hoc interposito Iuramento, fidem suam & integritatẽ in ciuilibus negotijs Regi sponderent, atque ita crimen illud

&

& graue dedecus eluerent, quo omnes illarũ partium Professores premebantur noxâ & contagione eorum, qui puluerarium parricidium conflâssent?

Quòd autem illustrat inuictum illud suum argumentum, adductâ per similitudinem [a] *Iuliani* Apostatæ historiâ, illiúsque ratione agendi cum Christianis, cùm in eas angustias illos concluderet, vt aut Idololatriâ, aut proditione se illaquearent; vellem meminisset hic noster Auctor, quanquam cuiuis similitudini concessum esse aiunt, vt vno pede claudicet: tamen hanc similitudinem perperàm omnino electam, vt quæ & pedibus, & manibus, & omnibus omnino membris capta sit. Ostendam enim, ídque paucis, ne hilum quidem congruere cum præsenti instituto, preterquam in eo, quòd *Iulianus* Imperator fuit; ego, in quem hęc conferuntur, Rex. Principiò, *Iulianus* fuit Apostata, totíque fidei Christianæ renunciauit, quam olim professus fuerat, & denuò

[a] *Nazian. in Iulian. inuectiuâ primâ.*

Dissimilis similitudo Cardinalis.

denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuersus est: Ego Christianus sum, nec vnquam eam quam propemodum cum lacte imbibi, religionem deserui, nec me professionis meæ aliquando puduit. *Iulianus* Christianis infestus fuit, tantummodo quòd in confessione caussæ Christi perstarent: Ego hac in re cum subditis agens, id tantùm specto, vt nota extet aliqua, quâ distingui possit inter subditos fideles & perfidos. *Iuliani* finis fuit Christianorum euersio: Mihi finis non alius, quàm Fidem Christianam in tranquillitate atque otio tueri. *Iulianus* eò tendebat, vt homines impelleret ad idololatriam: Ego eò tantùm, vt subditos meos alliciam ad manifestam professionem naturalis fidei, ac ciuilis obedientiæ hâc velut tesserâ obsignandam. *Iulianus* eam rationem præ cæteris iniuit, vt subreperet incautis, & non cogitantes irretiret: Tota mea hac in re ratio, plana est & euidens, omníque obscuritatis integumento vacat. Siquidem

quidem nullî vnquam eorum qui ad iurandum vocarentur, deliberandi, commentandíque de eo in quod iuraturus esset tempus negaui. Et, si quis fortè interpretationem requireret, eam quæ iure cuiuis satisfaceret, admisi. Sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd *Iulianus* eos impulit ad Idololatriam, statuis imaginibúsque colendis: Ego, omnésque mei subditi, qui de religione iuxtà mecum sentiunt, tam longè absumus ab hac culpâ, vt à vobis hæretici vel eo nomine censeamur, quòd ab idol*olatriâ* patrandâ tam longè refugiamus: adeò vt in eo quod præcipuum est, præcipua etiam cõtrarietas existat. Nam *Iulianus* persecutionẽ mouit Christianis, propterea quòd idololatriam nollent committere: Ego autem à vobis pro persecutore habeor, quòd idololatriam nolim admittere. Vt ergo concludamus hũc locum, rectè omnino quadrat in *Bellarminum* tam ineptâ similitudine vtentem, vetus illa sententia,

Perdere

Perdere quos vult Iupiter, hos dementat.

Itaque non ſequitur eius concluſio illa tam aliena à charitate, ſibi videri *eâ fraude compoſitum eſſe hoc iuramentum, vt nemo deteſtari proditionem in Regem, ciuilémque ſubiectionem profiteri poſſit, quin & Primatum ſedis Apoſtolicæ perfidè abnegare cogatur.* Sed quónam modo delirum hoc figmentũ ex eius cerebro enatum ſit, non poſſum perſpicere. Id enim intelligo, quod & ſæpe dixi, nunquam eum hoc probare vel conari quidem: imaginationi autem occurrere quæ nullâ nititur probabilitate, eſt cum euanidâ vmbrâ velle luctari. Id quidem nemo negat, Chriſti ſeruos permultos tàm Sacerdotes quàm alios, genus omne tormenti conſtanter pertuliſſe, atq; adeò mortem ipſam pro Chriſti confeſſione oppetijſſe. Itaq; exemplis eius omnibus, quæ pro huius rei confirmatione adducit, non aliter mihi nunc opus eſt reſpondere, quàm ſi monuero Sophiſtæ partes

ab ipso actitari in his omnibus exemplis constantiæ martyrum inculcandis, dum *Controuersum* semper accipit *pro confesso*; quasi nihil inter illam caussam & hanc nostram interesset.

Sed tamen quò faciliùs lector cognoscat, non solùm quàm ineptè similitudines illas adhibeat, verum etiam quàm turpiter in locis omnibus quos citat sese gerat: non alienum putaui loca ipsa describere quæ ab eo citantur, vnà cum breui pericope quadam genuini status particularium caussarum *ijs locis* comprehensarum. Ex quo facilè manifestum fiat, quàm parum hæc exempla caussam nostram attingant; immò verò è contrario, quàm præclarè instituto nostro inseruiat vera eorum sententia, sic vt ea tanquam tela retorquere iure possimus in illum ipsum qui intorsit.

2. Macc. 6.18. *Responsio ad exemplum de Eleazaro.*

Ac primò quidem quod * *Eleazarum* attinet, si Archi-presbytero ratio esset recusandi Iuramentum à Rege oblatum tam bona támq; iusta,

ſta, quàm fuit *Eleazaro* cur à porcinis carnibus guſtandis abſtineret; adhiberi à Cardinale non ſanè inſcitè poſſet hoc exemplum, ad ſuum inſtitutum comprobandũ. Nam vt *Eleazarus* Scriba fuit primarius; ſic Archi-presbyter primarius Sacerdos eſt. Vt *Eleazari* exemplum permagnam vim habuit ad iuniores Scribas animandos vti Legem ſeruarent, vel ſi ille ſimulatè comediſſet, vt eos quoque ad ſimulationem inſtrueret; ſic exẽplum Archi-presbyteri plurimum valet, vt inferiores Sacerdotes vel ad ſuſcipiendum Iuramentum hoc alliciat, vel etiam à ſuſcipiendo deterreat. Sed cùm fundamentum malum ſit ac vitioſum, ædificium ſuperimpoſitum non poteſt vllo modo eſſe diuturnum. Quod enim exemplum, quæſo, reperitur in vniuerſâ ſacrâ Scripturâ, quo recuſatio Iuramenti à Rege oblati, vel detrectatio obedientiæ erga Regem præſtandæ, ſtabiliatur? Poſſet autem Cardinalis, ſi vellet, reminiſci, qnòd cùm

ab Ecclesiâ lex fertur, verbi gratiâ de carnibus per certos dies non gustandis, qui obtemperare legi detrectat, eum iustam Ecclesiæ censuram incurrere. Quòd si ita comparatos esse homines oportet, vt emori omnino malint, quàm vel minimam ex ceremonialibus Dei legibus infringere: & macerare corpus potiùs, quàm positiuã Ecclesiæ legem violare; nónne vicissim eam veniam daturus est Archipresbytero, vt & animam suam à peccato, & corpus à supplicio purum intactúmque custodiat, politicis Regis legibus obseruandis? Nónne concedet, vt bono quasi prælucens exemplo, firmam in nobis opinionem ingeneret fore vt similem obedientiam sacerdotes inferiores pari alacritate præstent? Atque hæc, vt mihi quidem videtur, applicatio non paulò rectiùs congrueret cum exemplo Cardinalis.

Sed tamen caussam non video quare Cardinali memoriam non refricem, de alio [a] iuramento quodã à Rege

a 1. Sam. 14. 24

Rege olim populis suis imposito, quo & suam ipsius vitam in discrimen adduxit, & totius exercitus salutem periculo exposuit: cùm manè populum iurare cogeret, se cibi nihil sumpturos ante noctem; cuius Iuramenti obseruationem adeò rigidè postea exegit, vt filius eius natu maximus *Ionathan*, Regníq; hæres, vitam propè amiserit, quòd contra eam legem fecisset, paululúmque mellis summâ virgâ gustâsset; etsi ille quidem nesciebat talem aliquam omnino legem latam. Et nostrum hoc Iuramentum, præsertim tam iustâ premente occasione natum, pro certâ meâ meorúmque posterorum incolumitate, quo populus arceretur ne amarum illud poculum Antichristianarum scortationum ita ebiberet, quin tantulum modò mellis in cordibus retineret, quantum satis esset ad arguendum, eos desponsatos mihi manere in coniunctissimo illo obedientiæ vinculo; hóccine, inquam, Iuramentum nostrum à vobis ad

 inferos

inferos vsque amandabitur, & Satanæ iam stratagema dicetur? Nihil addo, si prius tamen hoc dixero; sortem à Deo datam ad illud Iuramentum *Saulinum* tum sanciendum, & vestrum hoc iudicium, quo hoc nostrum Iuramentum infamandum censuistis, non ex eodem vtraque gremio prodijsse.

Theodoret. lib. 4. cap. 19.

Responsio ad exempl. de Sancto Basilio.

Venio iam ad eius exemplum de *Basilio*, adeò scilicet, vt ille præ se fert, caussæ suæ accommodatum. Primò autem obseruandum hîc est, si Cardinalis vsitatum & familiare sibi artificium omitteret, quo in omnibus vtitur citationibus, quódque in eo consistit, vt siquid pro ipso facit assumat; relinquat, siquid aduersatur & officit: & auctoris sensum non minùs quàm verba afferret, haud ita difficile nobis foret, antiquis Patribus quos contra nos profert, respondere. Exemplum eius quod dico petamus, si placet, ab hoc ipso loco: Si verbis *Theodoreti*, quæ hîc citat, sequentia attexuisset, in eam sententiam proximâ planè

lineâ incurrisset, quæ non paulò maiores vires habet ad hortandum Archi-presbyterum vti Iuramentum suscipiat, quàm ad dehortandum ac deterrendum. Sequitur enim verbis omnino proximis, *Imperatoris quidem amicitiam magni se péndere cum pietate; quâ remotâ perniciosam esse dicere.* Sed vt omnes dispiciant vtrî nostrûm plus faueat præsens hic locus, mihíne, an illi; auctoris consilium paucis aperiam.

Valens Imperator, vt qui esset *Arrianus*, cùm instigante vxore Ecclesias omnes Pastoribus suis nudâsset, *Cæsarêam* venit; quem locum Sanctus tum [a] *Basilius* regebat Episcopus, qui, vt habet historia, *lumen orbis terræ* habebatur. Antequam autem eò veniret Imperator, [b] misit Præfectum suum, qui Sanctum *Basilium* verbis induceret, vt cum *Eudoxio* ([c] qui Episcopus *Constantinopolitanus* tum fuit, princépsque Arrianæ factionis) communionem seruare vellet: si verò renueret, non dubitaret rectà eum pellere in exillium.

[a] *Theod. libr.* 4. *cap.* 19.

[b] *Modestum, vt* Nazian*zenum vocat in orat. sua de morte Basilij.*

[c] *Vide cap.* 12. *eiusdem libri.*

exilium. Hic præfectus Imperatoris cùm *Cæsarêam* venisset, *Basilium* ad se accersitum honorificè tractauit, blandè allocutus est, denique rogauit vt tempori cederet, néue vtilitatem tot Ecclesiarum periclitari sineret *tenui exquisitione dogmatis*. Porrò & de Imperatoris gratiâ conciliandâ benignè ei pollicitus est, operámque suam obtulit, si quid esset in quo gratificari ipsi posset. Respondit ad hæc omnia S. *Basilius*, *Illecebras has sermonis esse, & pueris quidem capiendis idoneas inhiantibus ad palpum: Illos verò qui Diuinis innutriti essent literis, nunquam omnino pati posse, vt earũ vna syllaba in discrimen veniret, adeòque si opus esset, nullũ genus mortis pro illis subeundum recusaturos. Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cum pietate; illâ remotâ, perniciosam esse.*

Sic se habet veritas historiæ. Iam verò comparet qui vult caussam Sancti *Basilij* cum caussâ Archipresbyteri: *Basilius* illectus est vt

Arrianis conſentiret; Lis nulla mota eſt Archi-presbytero de cauſſis fidei. *Baſilius*, niſi verbum ei Diuinum obſtitiſſet, Imperatori libens obtemperâſſet: Cum Archi-presbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quandoquidem id ab eo verbum Dei exigit. *Baſilius* permagni fecit gratiam Principis, ſi ſaluâ pietate eam promereri potuiſſet: Archi-preſbyterum hortatur Cardinalis, vt eam reijciat, etſi conſentaneum pietati ſit, vt amplectatur. Sed vt nihil planè non tentet, quò miſerum Archi-presbyterum obruat & peſſundet; non ſatis habet conſtantiæ & fortitudinis præcepta ei decantare, propoſitis, *Eleazari* & *Baſilij* exemplis, niſi lapſum eius comparans cum lapſu Sancti *Petri*, itémque *Marcellini*, penitus eum exanimet. Quorum quidem duorum, *Petri* inquam, & *Marcellini*, longè formidoloſiſſima fuit conditio, (ſi vtriuſque perſonas & gradus ſpectes) ex omnibus qui aut in Scripturæ diuinæ voluminibus oc-

Expenditur Bellarminiana æquiparatio lapſuum S. Petri & Marcellini cũ Archi-presbyteri facto.

occurrunt, aut in Ecclesiasticâ totâ historiâ memorantur. Alter enim vnicum verum Deum abnegauit: alter Dominum & Seruatorem nostrum *Iesum Christum*. Alter idolis immolauit profanæ Gentilitatis more: alter cum Iudęis contumacibus Dominum & magistrum suum eiurauit. Quòd nisi id agit Cardinalis, vt conscientiam Archi-presbyteri terrefaciat, aut ipsum in desperationis voraginem præcipitet, nescio profectò quorsum comparationem eiusmodi instituat. Illud tamen certò scio neminem, nisi qui ipsorum poculo dementatus est, non vehementer miraturum, cùm audierit Iuramentum obedientiæ ac fidelitatis erga Principem, cum apostaticâ abnegatione Dei Opt. Max. aut *Christi* Domini eiuratione in comparationem aliquando venire potuisse.

Sed vt omittamus differentiam δὶς διὰ πασῶν vtriusq; caussæ (simúlque æquiparationem illam satis præposteram Sancti *Petri* Ecclesiæ capitis,

tis, vt ipsi perhibent, & Papæ Apostatæ) miror eum vti voluisse hoc exemplo [a] *Marcellini*; cùm frater eius [b] Cardinalis *Baronius*, itémque nouissima Conciliorum editio [c] *Binniana* totî huic historiæ fidem abrogare videantur. Aiunt enim *& clare refutari posse, & probabiliter ostendi, historiam duntaxat obreptitiam esse; nisi quòd (inquit* Baronius) *non facilè recedendum esse putamus ab eâ sententiâ, quæ communi hactenus consensu credita est.*

[a] *Platina in vita Marcell.*
[b] *Baron. anno 302 num. 96.*
[c] *Binnius Concil. Tom. 1. pag. 222.*

Quòd si liberæ essent coniecturæ, non recusâsset, opinor, ne ipse quidem Cardinalis in eorum quos dixi sententiam pedibus concedere, nisi vna & altera clausula eum remoraretur in Concilio illo [d] *Sinuessano*, quippe ipsius institutis valde accommoda. Quarum prior hæc est: *Prima sedes à nemine iudicatur*; Nec non altera consimilis, *Iudica caussam tuam, nostrâ sententiâ non condemnaberis*. Verùm enimuero, cur Concilium præsertim magnum, vt ille hoc appellat, trecentorum Episcoporum,

[d] *Vide Tom. 1. Concil. in Act. Concil. Sinuessani.*

coporum, præter alios qui tum aderant, cogeretur, qui priusquam conuenirent, certò scirent nihil se iure agere posse? Itaque & cùm iam congregati essent, cuculorum duntaxat more eandem cantilenam suam sæpiùs iterabant, quòd *Prima sedes à nemine iudicatur*, & post tridui sessionem (longum profectò tempus magno inprimis grauíque Concilio) re infectâ discessum est. Et tamen ita fingitur, septuaginta & duos testes contra ipsum productos, eósq; Excommunicationi eius subscripsisse, & suo ipsum ore contra se pronunciâsse *Anathema maranatha*. Quæ tam absurdæ contradictiones vt conciliari possint, ablegandus est mihi Cardinalis hic noster *Venetias* ad Patrē *Paulū*, qui in [a] Apologiâ suâ aduersùs oppositiones Cardinalis valde eruditè disseruit.

a. *Apolog. Patris Pauli aduersus opposit. Bellarm.*

Responsio ad locum S. Gregorij.

Sed ab vno Pontifice ad alterum transeamus. Nam quem locum in articulis Fidei ac religionis hoc iuramentum habeat, iam satis demonstratum est. Cur *Gregorium* Apostolum

ſtolum noſtrum vocârit, neſcio; niſi fortè quòd *Auguſtinum* alióſque cum eo monachos huc in *Angliam* legâuit, qui nos ad Chriſti fidem traducerent. In quo vtinam qui hodie ei ſuccedunt Pontifices, exemplum eius imitari vellent. Etſi enim diuinâ (vt quidem ait) reuelatione, eos in *Angliam* miſerit ad regem *Ethelbertum*; tamen cùm huc appuliſſent, nullam exercuerunt muneris ſui partem, niſi pace permiſſúque Regis. Eodem modo Rex *Lucius* miſit ad *Eleutherium Gregorij* antecesſorem in Pontificatu, eiq; *Eleutherius* varios viciſſim delegauit Epiſcopos, qui omnes locum ſuum in hac prouinciâ Regis auctoritate obtinuerunt. Hi & ad fidem conuertêre gentem noſtram, & Regi parendum eſſe docuêre. Quòd ſi hodierni Pontifices his inſiſtere vellent maiorum ſuorum veſtigijs, equidem nec transfugas alieni Principis foris exciperent, nec eoſdem rurſus domum remitterent (non ſolùm abſque vllâ veniâ Principis,

Greg. Epiſt. lib. 11. cap. 42. Beda Eccleſia. Hiſtor. gen. Angl. lib. 1. c. 25

Beda Eccleſiaſt. gen. Angl. lib. 1. ca. 4

cipis, verumetiam manifestò contra ipsius leges) cum consilijs proditorijs, & doctrinâ meram rebellionem spirante, ad subditos absoluendos ab obedientiâ suâ erga legitimum suum Regem & Principem. Neque verò tam crudeles essent erga sua ipsorum mancipia, vt cum his mercibus eos dimittentes, & suspectos eos Reip. redderent,& in certum vitæ discrimen adducerent.

Iam quod attinet ad Apostolum nostrum (quoniam quidem placet Cardinali hoc eum nomine *insignire*) equidem ita mihi persuadeo, rem vtilem Ecclesiæ me facturum, si hunc vnum modò fructum laboris istius mei percipere potuero, vt à Cardinale impetrem, ne sinistrè deinceps agat in citandis Patribus, nec eorum dicta contra ipsorum mentem sensúmue contorqueat. *Gregoriana* enim hæc epistola scripta est ad *Ioannem Panormitanum* in *Siciliâ* Episcopum; cui concessit vsum pallij ijs temporibus, eóque ordine

dine gestandi, quo *Siculi* sacerdotes & antecessores eius vti erant soliti, simúlque cautionem hanc interponit; *Ne Apostolicæ sedis reuerentia vllius præsumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nullâ pulsetur iniuriâ, & Canonum maneat incolumis atque intemerata semper auctoritas.*

Greg. Epist. lib. 11 cap. 42.

Iam verba ipsa expendamus: Scripta hæc epistola fuit ad Episcopum quendam, eóque fine scripta, vt pallij vsum ei indulgeret, quod inter Ceremonialia est, atque *Adiaphora*. Pontifici Romano gratum fuit, vt videtur, quòd pallium gestare non auderet, nisi veniâ à sede Apostolicâ prius impetratâ. Denique cautionem interserit eam, quam illa verba complectuntur, quæ ex *Gregorio* Cardinalis citauit. Quam quidem doctrinam tam longè abest nos vt oppugnemus, vt amemus probemúsque vel maximè. Omnes enim ceremonias quas Christianus Magistratus & Ecclesia præscribunt ordinis

ordinis caussâ, inuiolabiliter seruandas esse censemus: omninóque vbi in rebus eius naturæ & generis ipsi capiti & gubernatori non paretur, fieri non potest, quin ad Tartaream confusionem præcipiti cursu membra ruant. Sed quòd *Gregorius* illo vocabulo *Capitis Fidei*, caput se nostræ Fidei, aut religionis prædicauerit, consistere nullo modo potest cum reliquâ eius doctrinâ atque scriptis. Primùm enim cùm alius * *uniuersalis Episcopi* titulum inuaderet, * *Gregorius* dicere non dubitauit, *Ego autem fidenter dico, quia quisquis se vniuersalem Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione suâ Antichristum præcurrit:* qui tamen titulus longè infra eum est, quo quis *Caput Fidei* nominatur.

* *Ioannes Episcopus Constantinopolitanus.*

* *Greg. lib.4. Epist.32. libr.6. Epist.30.*

Porrò cùm offerretur idem ipsi *Pontifici Romano, Gregorij* hæc sunt verba repudiantis oblatum, ac detestantis: [a] *Nullus vnquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo vti consensit;* [b] *Nullus eorum* [Romano-

a *Greg. libr.4. Epist.36.*

b *Idem ibidem epist.32.*

manorum Pontificum] *vnquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec vti consensit.* [a] *Nos* [Pontifices Romani] *huius vocabuli gloriam oblatam non quærimus.* Et, quæso, qui nomen vniuersalis Episcopi repudiabat, hic Caput fidei sese vocari æquo animo laturus erat? Nisi fortè eo sensu quem iam exposui; quem si ille sensum pertinaciter reijciat, dabit mihi veniam vt id de vno nunc *Gregorio* dicam, quod ille de [b] *Nicol. Lyrano, Minùs cautè locutus est:* vel quod [c] alibi de *Chrysostomo, locutus est per excessum.* Igitur vt Apostolum nostrum è manibus ipsius eripiamus, ad nósque reuocemus, vt noster porrò sit in hac caussâ, nô illius: est hoc quidem verum quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu quo dicit; Cùm disturbare, aut imminuere, aut abolere molimini ius auctoritatémque Ecclesiæ, quæ penes Regem residet intra suas ditiones atque fines, caput eius abscinditis, summóque gubernatori iniuriam facitis, & totius cor-

[a] Ibidem.

[b] Bellar. de Pontif. lib 2. cap. 10.

[c] Idem lib. 2. de Missa. cap. 10.

corporis compagem ac membra dissoluitis. Atque vt hoc sic finiamus, petimus ab eo, vt ita existimet, nos eam opinionẽ de Apostolo nostro *Gregorio* imbibisse, vt haud aliud Papæ & Cardinalibus suggeri salubrius nunc optemus, quàm quod Apostolus noster S. *Gregorius* *Sabinianum* quondam rogauit, vt Imperatori suggereret, totíque Ecclesiæ, quæ istic fuit. Verba eius hæc sunt; *Vnum est quod breuiter suggeras Serenissimis Dominis vestris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscêre voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet; atq; in summâ confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscêre formido.*

Greg. lib. 7. Epist. 1.

Responsio ad auctoritatem S. Leonis.

Atque ita cùm loco ex S. *Gregorio* allato responderim, venio ad alium Pontificem quendam, Apostolum eius, Sanctum *Leonem*. Ac quò magis intelligat, me non more sophistarum contentionis caussâ, sed

sed studio duntaxat inuestigandæ veritatis, de prioribus citationibus eius, litem ei intendisse; fatebor hæc testimonia quæ ex *Leone* desumpsit, cuncta verissimè recitata esse, ac nec in verbis vsquam erratum, nec à sensu auctoris scopóque deflexum. Sed tamen concedat mihi oportet, vt hoc vnum addam (verè an secus, conscientiam eius imploro arbitram) quod *Cicero* olim de *Hortensio* dixit eloquentiam immodicè laudante, *Eum Eloquentiam in cœlum laudibus extulisse, vt ipse cum eâ simul ascenderet:* id in *Leonem* iure quadrare, qui laudibus vsque ad astra Sanctum *Petrum* extulit, vt cum eo ascendente, ipse pariter * *Petri hæres* ascenderet. Fuit enim Sanctus *Leo* orator egregius, & eloquentiæ suæ viribus *Romam* bis seruauerat, semel ab *Attila*, iterum à *Genserici* incendijs.

Leo in die anniuers. assump. ad Pont. Serm. 3. Idem Epist. 89. ad Episc. Viennen. Idem ibidem cap. 2

Cicero in Horten.

**Sic enim se indigetat Ser. 1. in die anniuers. Assump. Ex Breuiario Romano.*

Aspersit item nonnullis eloquentiæ suæ flosculis etiam Sanctum *Petrum*, de quo alicubi ait ad hunc modum: [a] *Petrum assumpsit Dominus*

a Epi. 89.

nus in consortium indiuiduæ Vnitatis. Quæ verba cùm finitima sint ei sententiæ quam Cardinalis ipse citauit, quòd *exors sit mysterij diuini, quisquis ausus est* à Petri *soliditate recedere*; cùm certè absterrere debuissent, quo minùs ea quæ proximè præcedunt verba, tanquam Ecclesiæ, eiúsque Capiti honorifica recenseret, cùm quæ immediatè pòst insequuntur tam manifestò derogent Maiestati Diuinæ. Ac rursus: [a] *Scripta humilitatis nostræ* (inquit) *auctoritate & merito Domini mei Beatissimi* Petri *Apostoli roborata sunt*. Rursus; [b] *Obtestamur, vt ea quæ à nobis Deo inspirante, & Beatissimo* Petro *Apostolo decreta sunt, seruetis*. Porrò; [c] *Si quid à nobis rectè agitur rectéque discernitur, si quid quotidianis supplicationibus à misericordiâ Dei obtinetur, illius est operum atq; meritorum, cuius in Sede suâ viuit potestas, excellit auctoritas.* Et, [d] Petrus *Apostolus ab ipso omnium Charismatum fonte, tam copiosis est irrigationibus inundatus, vt* cùm

[a] *Epist. 52.*

[b] *Epist. 89*

[c] *Serm. 2. in die anniuers. Assump. suæ.*

[d] *Serm. 3. in die anniuers. Assump. suæ.*

cum multa solus acceperit, nihil in quenquam sine illius participatione transierit. Denique adeò studiosus, ne dicam ambitiosus fuit, in extollendo amplificandóq; [a] Sancto *Petro*, vt sua mādata *Sancti* Petri *mandata esse*, & [b] quicquid ipso præsente gerebatur, *Petro præsente geri* diceret. Neque verò incassùm ei cecidit hæc omnis eloquētia quâ vsus est. Contendebat enim id temporis cum eo de Primatu Patriarcha *Constantinopolitanus*; Et in [c] Concilio *Chalcedonensi*, Episcopi sexcēti & plures, æqualem auctoritatem illius sedis Patriarchæ ascripserunt; nec prærogatiuam *Romanæ* sedis supra *Constantinopolitanā* vllo modo admiserunt; sed contra *Leonem* decretis suis suffragijsque pugnârunt. Et tamen qui tantum *Petro* detulit, nihil *Cæsari* ademit, sed & honoris vocabula, & auctoritatis priuilegia ei cuncta attribuit, potestatémque eius agnouit Concilij conuocandi arbitratu suo: vt hæc pauca è multis quæ subijciam loca manifestò

[a] *Epist.* 24

[b] *Epist.* 4.

[c] *Concil. Chalcedon. Act.* 16. & *can.* 28.

manifestò arguunt atque euincunt. [a] *Si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, vt intra* Italiam *habere iubeatis Episcopale Concilium.* Itémque scribens ad Episcopum *Constantinopolitanũ,* sic habet; [b] *Quia clementissimus Imperator, pro Ecclesiæ pace sollicitus, Synodum voluit congregari, quamuis appareat rem de quâ agitur, nequaquam Synodi indigere tractatu.* Rursus; [c] *Quamuis ad diem Concilij Episcopalis, quem pietas vestra constituit, occurrere me nulla ratio permittat.* Adeò scilicet hinc planum esse potest, qui *Petro* tam prolixè omnia tribuit, *Cæsari* tamen nihil inuidisse, neque iuris, neque prærogatiuæ suæ. Sed Cardinalis parum candidè agit in eo, quòd dum hæc omnia profert testimonia atque exempla, eáque satis perperàm flexa & detorta; tamen testes haud alios in medium producit, quàm Pontifices ipsos, de quorũ caussâ agitur: quasi Papali suffragio Papalis auctoritas satis validè confirmaretur.

[a] *Epist 9. ad Theodos.*

[b] *Epist. 16 ad Flauianum.*

[c] *Epist. 17 ad Theodosium.*

Vnum verò verbum, quod ab eo ponitur in mediâ quasi turbá exemplorum, non sanè possum quin vehementer collaudem. Id autem hoc est: Omne genus supplicij, ipsámq; adeò mortem Martyres tolerare oportere, potiùs quàm vt vnam syllabam diuinæ Legis corrumpi sinant. Ad quam amussim si ipse se exigeret, & reliqui eiusdem fidei cum illo professores sese componerent; nec *Eucharistia* iam administraretur *sub vnâ specie* contra euidentissimam Christi institutionem, contra praxin Apostolorum, vsúmque totius primitiuæ Ecclesiæ; nec verò *Missæ priuatæ* successissent in locũ *Cœnæ Dominicæ:* nec verba *Canonis Missæ,* verbis opponerentur S S. *Lucæ* & *Pauli:* in quo habemus aduersarium nostrum confitentem reum, & omnino negantem ea posse inter se conciliari: deniq; nec tanta humanarum traditionum in Ecclesijs eorum multitudo regnaret, quibus non solùm par honos ac Dei Verbo, verùm etiam multò maior habetur.

Bellar. de Sacram. Euchar. li.4 ca.14

habetur. Sed hac vnâ in re vereor ne non satis assequar eius sensum: neque enim (credo) per *diuina dogmata* sua Verbum Dei cœlestis intelligit, sed tantùm Canones legésque *Domini ac Dei sui Papæ:* alioqui nec de *Primatu* suo *Sedis Apostolicæ* tantoperè laboraret, cùm tam debili fundamento nitatur in Verbo Dei.

Quòd autem metuit tantopere, ne aut *inopinata comprehensio*, *aut persecutionis acerbitas*, *aut senectutis imbecillitas*, aut alia quæuis huius generis difficultas, caussa *lapsus* Archi-presbytero esse potuerit; dixi equidem de hoc iam antea satis, demonstrauíque id quod res est, & quod ne *Blackuellus* quidem ipse, sat scio, negauerit, qui adhuc viuit; neque minis, neque precibus eum inductum, sed sponte suâ atque arbitrio illud iuramentum liberrimè suscepisse.

Iam verò inter reliquos quos citat auctores, nullo modo obliuiscẽdum sibi esse putauit Sancti *Sanderi,*

ri, eiúſque *Viſibilis Monarchiæ*; quem ego hominem cum factis nonnullis ſuis leuiter paulò antè perſtrinxi: omninóque quiſquis ſimplice & oculo & animo eius libros euoluerit, iure exiſtimârit bene eum de Eccleſiâ ſuâ Anglo-romanâ meruiſſe: ſed tamen ijdem homines non poſſunt non putare prorſus eum malè de Reginâ ſuâ Anglicanâ, vniuerſóque Angliæ regno meritum eſſe. Cui meæ de *Sandero* ſententiæ teſtimonio ſunt ipſius libri. Ex quibus excerpſi paucas haſce ſententias quæ ſequuntur, tanquam floſculos ex odorifero illo ſerto ſelectos. *N. Sanderi aureolæ quædam ſententiæ.*

a *Elizabetha Regina officium ſacerdotale in Angliâ exercet docendi atque euangelizandi, non minori cum auctoritate, quàm* Chriſtus *ipſe, aut* Moyſes *vnquam fecêrunt*. *a Viſib. Monar. li.6.cap.4*

b *Fœminæ Primatus in rebus Eccleſiaſticis non aliunde eſt, quàm à Diabolo.* *b De claue Dauid li.6.cap.1*

Porrò de Regibus omnibus ſic generatim pronunciat; *Rex qui*

Pontificis auctoritati se subycere recusabit, nullo modo tolerandus est; sed omnem operam subditi dare debent, vt alius in eius locum quamprimùm surrogetur. — De visib. Monar. li.2. cap.4

Ibidem. Et, *Regem hæreticum à regno quod in Christianos obtinet, remouere oportet, Episcopósq; omni ratione prouidere, vt alius quamprimùm in eius locum succedat.*

Ibidem. Et, *Meritò asserimus quoscunque Reges Christianos, in ijs quæ ad Fidei negotia pertinent, ita Episcopis & Presbyteris subesse, vt cùm in religionem Christianam post vnam & alteram correptionem pertinaciter delinquẽtes perseuerauerint, ob eã caussam à temporali suâ præfecturâ, quam in Christianos habent, per sententiam Episcoporum deponi & possint, & debeant.*

Ibidem. Et, *Episcopi præsunt regnis temporalibus, si talia regna subyciunt se fidei Christianæ.*

De claue Dauid li.5.cap.2. Et, *Potestas secularis, siue Regia, siue alia qualibet ex hominibus est.*

Ibidem. Et, *Inunctio quæ à sacerdote Regi confertur,*

confertur, declarat eundem ſacerdote minorem eſſe.

Poſtremò, *Prorſus contra Chriſti voluntatem eſt, vt Reges primatum habeant in Eccleſiâ.*

De claue Dauid li. 5. cap. 4

Quòd autem pro Coronide ſiue Epilogo omnium exemplorum, par *Anglicorum* Martyrum ſuorum ſibi recenſendum eſſe ratus eſt, *Morum* atque *Roffenſem*, qui *pro vno illo grauiſſimo fidei dogmate*, vt ipſe quidem aſſerit, capite luerunt, quod dogma detrectatione Iuramenti Primatus continetur; admonendus mihi eſt, non ſatis eum quibuſdam in rebus, ijſque permagni momenti, quæ ad hiſtoriam prædictorum ipſius Martyrum attinent, edoctum fuiſſe. Liquet enim, & nihil eſt probatu facilius varijs ex Archiuis, vtrumque illorum in carcerem coniectum annum plùs minùs integrum, priuſquam alteruter ipſorum in iudicium capitis de Primatu Pontificis vocaretur; ídque partim quòd tardiores eſſent ad ſucceſſionem Regiæ prolis confirmandam, cui iam

Examen duorum Martyrum Cardinalis.

antea regni Ordines subscripserant; partim quòd eorum alter, nempe *Roffensis*, implicatus eo negotio tenebatur, quod de [a] sanctâ virgine *Cantianâ* illis temporibus fortè inciderat, adeò vt propter celatas Pseudoprophetriæ illius fraudes atque imposturas, reus iudicatus sit Maiestatis, ob non detectam coniurationem.

[a] *Cui nomen Elizabetha Barton Vide Act. Parl.*

Atque vt hæ præcipuæ fuère caussæ cur in carcerem dati sint, Rege tum ne minimùm quidem de Primatu suo sollicito, in quem regni Ordines tam propensos habebat, sed inprimis laborante, vt Sceptrum transmitteret ad prolem ex secundis nuptijs sibi natam: ita facilè perspici potuit, post primos in animis eorum gliscentes igniculos offensionis, paulatim eos magis magísque obduratos ad contumaciam contra Regem eiúsque auctoritatem fuisse hac occasione; id quod rei exitus comprobauit. Promulgatá enim legitimâ regis auctoritate in caussis Ecclesiasticis interim dum ipsi in carcere

carcere verſarentur, ídque; tam per vniuerſum quoddam Cleri decretum in Synodo, quàm per legem Parlamentariam mox inde conſecutam; omnino tam peruerſè támque præfractè ſeſe geſſerunt in eâ cauſſâ, vt ſopitam iram Regiam, & tanquam ſub cineribus latentem, nouâ hac peruicaciâ ſuâ non parùm redaccenderint atq; irritârint. Vocati ſunt ergo in iudicium, ídque tum de hoc *grauiſſimo fidei dogmate*, vt ille quidem appellat, ſuper Primatu Pontificis, tum de Regijs nuptijs, & prolis exinde natæ ſucceſſione: id quod ex confeſſione ipſius *Thomæ Mori* pluſquam manifeſtum eſt. Cùm enim capitis iam damnatus eſſet, pro tribunali ſtans, Iudices in hæc verba allocutus eſt: *Non ignoro cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quòd nunquam voluerim aſſentiri in negotio matrimonij Regis.* Quæ ipſius confeſſio id arguit, planúmq; facit, magnum hunc Martyrem non aliam cauſſam necis ſuæ arbitratum, quàm quòd

Hiſtoria aliquot Martyrum noſtri ſeculi, edita an. 1550.

 refracta-

refractarium ſeſe Regi in negotio nuptiarum & ſucceſſionis præbuiſſet: quæ meo iudicio valdè carnalis cauſſa martyrij fuit.

Quòd autem ad *Roffenſem*, *Mori* ſcilicet in martyrio collegam, qui Iuramētum Primatus modificatum & temperatũ non renuiſſet ſuſcipere; is vt nec ſolùm, nec præcipuè carceri mandatus eſt propter cauſſam Primatus; ſic & in martyrio claudicans, & valdè ſanè ſolitarius ac deſertus à ſuis, *pro grauiſſimo illo* Fidei doctrinæq; *Capite*, mortē oppetijt. Tota ſiquidē *Anglicana* tunc Eccleſia, vno vt ſic dicam impetu & torrēte diuerſam ipſi perrexit viam, diuerſúmq; ſenſit de illâ cauſſâ; in quibus erant non pauci & iudicij maturioris, & eruditionis longè vberioris, quàm *Roffenſis*. Itaq; meritò hac in cauſſâ mutuabimur à Cardinale pro noſtro præſidio, id quo ille ſe tueri ſolet, cùm inter alias Eccleſiæ notas quas cōmemorat, *Vniuerſalitatem* ponit. Habemus enim hoc loco vniuerſalem atq; Catholicum

cum Ecclesię *Anglicanæ* consensum nobis propitium atq; fauentē, vt apparet ex eo libro quem tota edidit *Conuocatio Anglicana*, *Institutionémque* inscripsit *hominis Christiani*: vt omittam viros doctos priuatim non paucos, qui de eodem argumento eruditissimè disseruêre, *Stephanum Gardinerum* in libro suo *De verâ Obedientiâ*; cui libro adiuncta est *Boneri Episcopi Præfatio*: itémque commentarium *De summo & absoluto Regis imperio* publicatum per D. *Bekinsaw*: nec non alterum *De verâ differentiâ Regiæ potestatis & Ecclesiasticæ*: Conciones *Tonstalli*, itémque *Longlandi* Episcoporum: Epistolam etiam *Tonstalli* ad Cardinalem *Polum*, aliáq; non pauca, & vernaculè scripta, & Latinè. Quòd nisi asper & impatiens præsentium animus in *Roffensi*, lactatus fuisset ambitiosâ expectatione Cardinalitij galeri, qui quidem *Caletum* allatus dicitur, quo tempore illi caput amputatum est, antequam petasum impleret; inducor

equidem coniecturis haud leuibus vt credam, non nimis illum constantem futurum Martyrem, nec adeò facilè oppetiturum pro illo vno *grauissimo fidei Dogmate*.

Omninóque, hos duos Duces & Antesignanos ad martyrium, perpauci è popularibus reperti sunt qui sequerentur. Neque enim insigniorem virum legimus quempiam, sed & de obscuris haud adeò multos, qui sanguine suo *graue illud fidei Dogma* hîc in *Angliâ* confirmârunt. Ita, si hinc, vera caussa pœnarum quas pertulêre consideretur, (de quâ dixi satis antea) hinc testium paucitas, qui *Dogma hoc tam graue*, vt Cardinali nostro videtur, eorum exemplum insecuti sanguine suo obsignârunt; haud ita magna gloria ad gentem nostram *Anglicanam* redundare omnino poterit, solis hisce duobus tanquam *Enoch* & *Eliâ* contra Antichristianam nostram doctrinam animosè testificantibus.

Denique illud mihi compertum est

est ex Verbo Dei (quod Verbum certa sit oportet & indubitata amussis omnia explorandi, *grauiora* præsertim fidei *dogmata*) ex Verbo, inquam Dei, mihi compertum est & defendi meliùs posse, & defensum semper iri, Regum Primatum munus esse eorum proprium, intra fines suos atque ditiones; quàm ille suam defendet Regum Regíjque iuris imminutionem cum verbis contemptus & irreuerentiæ plenis, quibus in eos vtitur, semper quidem satis licenter, sed nominatim & in voluminibus illis prioribus atque maioribus, & in nuper editis suis contra *Venetos* libellis. Sub veteri Testamento Reges haud dubiè [a] gubernatores erant Ecclesiæ intra fines suos: corruptelas [b] purgauêre: abusus sustulêre: [c] arcam ad constitutum quietis locum perduxêre: [d] arcæ deportandæ ipsi præsultauêre: Templum [e] ædificauêre: ædificatum [f] dedicauêre, & suâ præsentiâ opus consecrationis cohonestârunt: librum Legis è tenebris cru-

Regum Primatus Scripturarum auctoritate confirmatus.

a 2.Chr. 19.4
b 2.Sam. 5.6
c 1.Chr. 13.12
d 2.Sam. 6.14
e 1. Chr. 28.6
f 2.Chr. 6.

tum populo recitari [a] fecêrunt: fœdus inter Deum populúmque [b] redintegrârunt: [c] confregêre serpentem æneum, quamuis & diserto Dei mandato erectum, & Christum Dominum suo modo figurantem: idola omnia Deósque falsos [d] exterminauêre, reformationes publicas [e] instituêre, conuocatis eo fine & congregatis promiscuè sacerdotibus & laicis: [f] exauctorauerunt summum Pontificem, aliúmque in eius locum subrogauerunt. In summâ, cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticum regimen quoquo modo pertinuerunt. Nec verò tituli & notæ quibus insigniuntur honorariæ, ab his eorum actionibus discordant: vocantur enim [g] *Filij Altissimi*, imò verò [h] *Dij*, & [i] *Vncti Domini, in Dei solio* [k] *sedentes*, [l] *Famuli Dei*, imò [m] *Angeli Dei, Facti iuxta* [n] *cor Dei*, [o] *Lumina Israëlis*, [p] *Nutricij Ecclesiæ*, cum innumeris ex eodem genere titulis atque insignibus honorarijs, quibus & Vetus vbique scatet Testamentum, & aduersarius

a 2.Reg. 22.11.
b Nehe. 9.38
2 Reg. 8. 4.
c 2.Reg. 18.4.
d 1.Reg. 15.12.
2.Reg. 18.4.
e 2.Chr. 17.8.
f 1. Reg. 2.27.
g 2.Sam. 7.14.
h Psalm. 82.6.
& Exod. 22.8.
i 1. Sam. 24.11.
k 2.Chr. 9.8.
l 2. Chr. 6.15.
m 2.Sam 14.20.
n 1.Sam. 13.14.
o 2.Sam 21.17.
p Isa.49 23.

adueršarius ignorationem nullam poteſt obtendere.

Quid in Nouo Teſtamento? *Omnis anima ijs ſubijci* iubetur, ídque *propter* [a] *conſcientiam. Orandum quidem & pro* [b] *omnibus ſed præcipuè pro Regibus & in authoritate conſtitutis, vt ſub ijs piam & pacatam, honeſtâmque vitam degamus.* [c] *Magiſtratus Dei adminiſter eſt ad vlciſcendos facinoroſos, innocentes autem atque probos remunerandos. Omnibus quidem obtemperandum eſt ſuperioribus poteſtatibus, ſed* [d] *potiſſimum Principibus, & in eminentiâ collocatis.* [e] *Reddite vnicuique quod ſuum eſt, Timorem cui timor, amorem cui amor iure debetur. Date* [f] *Cæſari quæ Cæſaris ſunt, Deo quæ Dei ſunt.* [g] *Regnum meum non eſt huius mundi.* [h] *Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos?* [i] *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.* Vtrùm autem hæ ſententiæ, hi tituli, hæ prærogatiuæ, cum alijs infinitis eiuſdem notæ tum Veteri, tum Nouo Teſtamento comprehenſis, ſatis magno

a Rom. 13.5.
b 1.Tim. 2.2.
c Rom. 13.4.
d 1.Pet.2 13.
e Rom. 13.7
f Mat.22 21.
g Ioan. 18.36.
h Luc.12 14.
i Luc.22 25.

magno argumento sint Regibus Christianis, ad Ecclesiam intra fines suos, non minùs quàm reliquum populum gubernandam, vt qui custodes sint vtriusque Tabulæ; non quidem nouos articulos Fidei condendo (id enim Papæ munus est, vt diximus) sed efficiendo, vt Dei Verbo publicè obtemperetur, Religionem repurgando iuxta Diuinam voluntatem in Sacris literis patefactam, & temporalem gladium in beneficium spiritualis potestatis distringendo, abolendo corruptelas, Ecclesiasticam auctoritatem sanciendo, quæstiones friuolas, & schismatum licentiam vel componendo, vel coërcendo tollendóque (quod [a] *Constantinus* factitauit) denique *decorum* quoddam tuendo, & leges ac iura præscribendo de *Adiaphoris* rebus omnibus ordinis gratiâ, ad quem solum scopum collimat hoc Iuramentum Primatus; vtrùm, inquam, hoc officium munúsque Regium cum auctoritate consentiat, quam Diuinum Verbum ijs attribuit,

[a] *Euseb. lib. 3. de vitâ Constantini.*

buit, an ſecus, quiuis æquus rerum æſtimator iudicet. Sed quî poſſint hæc honorifica officia, inſignes tituli, & prærogatiuæ, quas Deus in Veteri ac Nouo Teſtamento contulit in Reges, cum egregijs elogijs conuenire, quæ *Bellarminus* illis tribuit, non video. Cuiuſmodi ſunt hæc:

1. *Reges potiùs ſeruos eſſe quàm Dominos.* 1. *De laicis, cap. 7.*

2. *Quòd non ſolùm ſubiecti ſint Pontificibus, ſed & Epiſcopis, ſed & Preſbyteris, atq; adeò etiã Diaconis.* 2. *De Pontif. li. 1. cap. 7*

3. *Quòd Imperatorem non grauatè bibere oporteat non ſolùm poſt Epiſcopum, ſed etiam poſt Preſbyterum.* 3. *Ibidem.*

4. *Quòd Regum auctoritas atque functio non immediatè ex Deo deſcendat, neque ex iure Diuino, ſed duntaxat ex iure gentium.* 4. *Ibid. & de clericis cap. 28.*

5. *Quòd Pontifices multos quidem Imperatores depoſuerint; nemo autem Imperator aliquando Pontificem:* imò verò *quòd* * *Epiſcopis,* qui mancipia ſunt Papæ, *deponere liceat* 5. *De Pontif. li. 3. ca. 16* * *De Roman. Pontif. lib. 5. cap. 8.*

ceat Principes, & eorum leges rescindere.

6. De laicis cap. 18 — 6. *Quòd Ecclesiastici homines tam longè supra Principes sint, quàm anima supra corpus.*

7. De Pont. li. 5. cap. 8. — 7. *Quòd Reges deponi possunt per subditos suos ob multas causas.*

8. De Pont. li. 2. cap. 26. — 8. *Pontifices nullo modo deponi posse: nemini enim mortalium permissum esse de ijs iudicare.*

9. De Pont. li. 4. cap. 15. — 9. *Obedientiam Papæ deberi propter conscientiam.*

10 De clericis cap. 28. — 10 *Obedientiam autem Regi non alio respectu deberi quàm propter ordinem politicum.*

11. Ibid. — 11. *Quòd ipsi illi homines Ecclesiastici, qui & nati sunt & degunt in Regnis Principum, non tamen sunt eorum subditi, nec ab ijs iudicari possint; ipsis autem fas sit principes suos iudicare.*

12. Ibid. — 12. *Quòd obedientia quam Clerici tribuunt Regibus etiam in minimis mereq́; ciuilibus negotijs, non sit à necessaria aliquâ subiectione, sed tantùm ex discretione, & propter obseruationem boni ordinis atque moris.*

Has

Has ego Contradictiones & immane quantum discrimen, inter librum Dei & *Bellarmini* volumina inter se contuli, & opposui, vt contrarijs iuxta se positis, veritas magis elucescat. Porrò illud fidens animi affirmauerim, quòd quicunq; candidè & absque partium studio irreconciliabiles hasce contradictiones, quas modò posui, expendere voluerit; fatebitur haud grauatè, non magis Christum & Belial, lucem & tenebras, cœlum denique & inferos inuicem distare, quàm *Bellarminianum* iudicium de Maiestate Regum, à Diuino de ijsdem iudicio dissidet.

Ad conclusionem verò totius Epistolæ, quæ neruosis tantùm & validis exhortationibus abundat ad persuadendum & confirmandum Archi-presbyterũ in proposito patientię, constantię, ac deniq; martyrij, si opus fuerit, nihil habeo quod respondeam; nisi duntaxat vt deplorem tam multas sententias, támque bonas, è sacræ Scripturæ thesauro

sauro depromptas, nec malè profectò consutas inuicem atq; contextas, ad tam vitiosam causam támque falsam accommodari. Sed nullum quantumuis speciosum integumentum, malam caussam adiuuat; nec vnquam res mala lenocinio verborum fit melior. Vnde iure optimo in eum retorquere possim id quod de *stratagemate Satanæ* nobis occinit: siquidem aut nullum Satanæ stratagema est, aut hoc primarium, cùm tam sancta in specie cohortatio ad tam improbum negotium adhibetur. Id modò vellem, decorum illud hic studiosiùs seruâsset; nec illi duæ trésue profanæ voces inter tot graues ac sacrosanctas Scripturæ sententias excidissent. Nec enim in totâ Scripturâ, ac præsertim in Nouo Testamento, legere me memini de *Pontifice Maximo*. Et hoc sanè Papæ satis esse debet, ex instituto *Numæ Pompilij* vsurpare hunc titulum, non ex S. *Petri* successione, cui nunquam ista Pontificalis dignitas, nec vigilanti nec somnianti

venit

venit in mentem.

De *Capite* autem *Fidei*, de quo memini etiam suprà; Apostoli, sat scio, nunquam illius nominis honorem cuiquam nisi Christo tribuerunt. Præstabat igitur omnino ne vsurpâsse quidem eos titulos, qui partim in sacrâ Scripturâ nusquam occurrunt, partim in eo sensu quo ab illo accipiuntur soli Christo delati sunt, quàm tam sanctæ támque graui Epistolæ illos inseruisse.

Sed vt huic tandem negotio finis imponatur, æquum & candidum quemq; lectorem vehementer obsecro, vt de duobus Breuibus Pontificijs, & de hac Cardinalis Epistolâ, non ex splendore verborum, sed ex rei pondere naturáque dijudicet: nec adeò quid vehementer obijciatur, quàm quid solidè ac iudiciosè probetur, æstimare velit. Bonos autem & fideles meos subditos omnes hortor, vt permaneant cordibus in Veritate fundatis, nec transmarinis istis illecebris, à natiuâ pietate se abduci sinant. Omnes denique tam

ſubditos quàm exteros, qui in hanc noſtram Apologiam fortè inciderint, vt alieni à ſtudio partium prudenter de veritate ſententiam ferant, prout hîc à nobis candidè deſcripta eſt, ad diſcutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in me contra ius fáſque congeſtæ indigniſſimè fuerant: quẽ ſolùm finem nobis iſta tum ſcribentibus, tum publicantibus fuiſſe propoſitum, vt credat benignus lector, iterum atque iterum eum ex animo rogatum volo.

